

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 21.

Onsdagen den 21 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

- Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner:
- nr 182, angående omläggning av statsverkets räkenskapsår;
 - nr 187, angående ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;
 - nr 188, med förslag till förordning om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning;
 - nr 198, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats å den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1921;
 - nr 200, med förslag till förordning angående skatt för hundar;
 - nr 205, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 24 § i lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;
 - nr 206, angående anslag till kammarrätten och dess verksamhet under budgetåret 1923—1924;
 - nr 208, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften; samt
 - nr 212, med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 63, till Konungen i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15. i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av motion, nr 20, om skrivelse till Konungen angående avskaffande av rätt till fribiljetter och fria frakter å statens järnvägar; och

nr 7, i anledning av väckt motion, nr 143, om skrivelse till Konungen angående undersökning av möjligheterna till indragning av kontrollörs- och förste postexpeditörstjänster inom postverket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 192, angående bemyndigande att träffa förlikning med strandägare vid Göta älv rörande kronan tillkommande rätt till uppämning av älvens vatten.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 35 och första lagutskottets utlåtande nr 11.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 13 februari 1923 avlåten proposition, nr 52, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott vore och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behövde avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack.

I anledning av förevarande proposition hade inom riksdagens andra kammare väckts följande motioner, nämligen

nr 211, av herr *E. Olovson* i Västerås m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 52 med sådan ändring av den föreslagna bestämmelsen, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott vore och under de tre närmast föregående månaderna varit arbetslös, icke behövde avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

nr 212, av herr *H. Molander* m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte upphäva nu gällande direktiv angående understöds- och nödhjälpsverksamheten bland de arbetslösa samt att riksdagen måtte besluta, att envar, som varit arbetslös i åtta dagar, vore berättigad till arbetslöshetsunderstöd eller anställning vid nödhjälpsarbeten; samt

nr 216, av herr *M. C. Jensen* m. fl., som hemställt, att de ändrade grunder för meddelande av arbetslöshetshjälp, som riksdagen kunde komma att besluta i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52, finge med retroaktiv verkan tillämpas från och med den 1 februari innevarande år.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar *Olovsons* i Västerås m. fl. och *Molanders* m. fl. berörda motioner, måtte besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpsverksamheten skulle, utöver nu gällande direktiv, tillämpas de regler för yrkesbestämningen, som i utlåtandet angivits;

b) att herr *Jensens* m. fl. berörda motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservationer hade anmälts

1: o) av herrar *A. C. Lindblad*, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *O. U. B. Olsson*, *C. I. Asplund*, *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén*, *O. H:son Waldén*, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona och *O. Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets utlåtande och förslag bort hava den lydelse, reservationen utvisade, samt att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen måtte, i enlighet med förevarande proposition och med avslag å de av herr *Olovson* m. fl. och herr *Molander* m. fl. i ämnet väckta motionerna, medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott vore och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behövde avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

b) i anledning av herr *Jensens* m. fl. berörda motion medgiva, att de sålunda beslutade ändrade grunderna för meddelande av arbetslöshetshjälp finge tillämpas retroaktivt, räknat från och med den 1 februari 1923; samt

2: o) av herrar *C. J. G. Swartz*, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *J. L. Widell*, *O. Bergqvist*, *A. Wiklund*, *P. Nilsson* i Bonarp och *J. D. Norman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar *Olovsons* i Västerås m. fl. och *Molanders* m. fl. berörda motioner, måtte besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpsverksamheten skulle, vid tillämpningen av nu gällande direktiv, iakttas de regler för yrkesbestämningen, som i det av reservationerna förordade yttrandet angivits;

b) att herr *Jensens* m. fl. berörda motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr **Lindblad**: Herr greve och talman! Den proposition, över vilket statsutskottets utlåtande nu föreligger, inkom till riksdagen före mitten av februari, och hade statsrådet och chefen för socialdepartementet på grund av frågans natur anhållit om skyndsam behandling av densamma. Nu skriva vi i dag den 21 mars, vadan man knappast kan tala om att utskottet efterkommit det av statsrådet uttalade önskemålet. Anledningen härtill torde ju dock närmast ligga i den vidlyftiga utredning, utskottet ansett sig behöva för att avgöra en i och för sig ingalunda vidlyftig fråga. Regeringen har i sin proposition med hänsyn till inträffade händelser på arbetsmarknaden begärt en lindring i tillämpningen av de i föl av riksdagen antagna direktiven för arbetslöshetshjälpen. Enligt dessa direktiv gäller ju, att vid allmän konflikt fullständig avstängning sker för arbetare inom det fack, inom vilket konflikt utbryter, vare sig de arbeta i facket vid konfliktutbrottet, i vilket fall det är naturligt, att avstängning äger rum, eller de på grund av minskad arbetstillgång redan förut ingått i de arbetslösas stam. Så har ju också varit fallet med massor av dem, som drabbats av avstängning vid de senaste stora arbetskonflikterna inom järnbruks-, sågverks- och pappermasseindustrierna, inom den mekaniska industrien o. s. v. Att denna avstängning från all arbetslöshetshjälp för arbetare, som kanske under långa tider ej arbetat inom den industri, vari konflikt utbrutit, varit hård och orättvis, synes man också allmänt vara ense med Kungl. Maj: t om, och olika vägar ha ju med anledning av propositionen angivits till ett humanare förfarande vid tillämpningen av de vid fjolårets riksdag antagna direktiven, vilka — det får ej glömmas — tillkommit genom en kompromiss och efter stora svårigheter.

Arbetslöshetskommissionen har i sitt betänkande visserligen icke såsom samlad organisation velat frångå de direktiv, som gävos i föl, och den har ställt sig på den ståndpunkten, att Kungl. Maj: ts proposition om en lindring i dessa direktiv borde avslås, men såsom enskilda ledamöter hava de till betänkandet fogat vissa uttalanden, som giva vid handen, att de dock ansett Kungl. Maj: ts proposition vara fullt befogad och att de ansett propositionens anmärkningar om hårdheten i direktiven vara fullt riktiga, varför de försökt finna utvägar att om möjligt på ett eller annat sätt lindra dessa direktiv. Utskottsmajoriteten har också försökt komma ur den förutvarande tillämpningen och in på en ny av mera humanitär beskaffenhet.

Medan regeringsförslaget går ut på att fritaga alla, som under sex månader före konfliktutbrott varit arbetslösa, från att drabbas av arbetslöshetshjälpens indragning, vill utskottsmajoriteten gå en annan väg, som enligt min mening, sådan denna väg fått sitt uttryck i utlåtandet, är synnerligen otydlig och oberäknelig i sina verkningar och ligger rätt nära möjligheten till mycket godtycke. Sedan utskottet i utlåtandet vänt sig emot den i propositionen anvisade vägen såsom ett ingrepp vid konflikter till arbetarpartens förmån och såsom ur saklig synpunkt därjämte innebärande ett principiellt avsteg från 1922 års direktiv, kommer det fram till det förslag, som skulle ersätta Kungl.

Maj:ts. Detta förslag återfinnes i huvudsak på sid. 9 i det föreliggande betänkandet. Där säger utskottet:

»Enligt utskottets uppfattning borde sålunda för varje arbetslös, som omhändertagits av arbetslöshetsorgan, viss tid efter det han anmält sig för erhållande av arbetslöshetshjälp, anställas en undersökning för fastställande av, huruvida den av honom vid anmälningen lämnade yrkesuppgiften fortfarande kan anses riktig. Skulle därvid konstateras, att hans sista mera stadigvarande anställning varit vid arbetsställe, där driften definitivt eller åtminstone för längre tid nedlagts av annan anledning än arbetskonflikt, bör det lokala arbetslöshetsorganet betrakta honom såsom icke längre tillhörande yrket och beteckna honom såsom, exempelvis, f. d. järnbruksarbetare. Med arbetsställe likställes i förevarande avseende avdelning av fabriksanläggning eller annat industriellt företag.»

Meningen är således, att vid inträffad arbetskonflikt skall en undersökning företagas, i vilken utsträckning de arbetslösa inom samma yrke kunna anses tillhöra den industri eller det yrke, inom vilket konflikt råder. Låt oss säga två eller flera järnbruksarbetare på en plats hava varit arbetslösa under en längre tid och alltså icke kunna anses hava direkt med konflikten att skaffa. I fråga om dessa skulle företagas en undersökning, och då skulle kanske en av dem, som hade möjlighet att återkomma till yrket, betraktas såsom icke berättigad till arbetslöshetsunderstöd, medan en annan, som *antages* ej ha någon utsikt att komma tillbaka till yrket, skulle stämpas som »f. d.» och på den grund bliva berättigad till understöd, oavsett om den ene eller andre vore i större behov av den hjälp, anslaget avser att giva.

För att få fastställda de förhållanden, som här ovan omtalats enligt citatet, säger utskottet vidare:

»I brist på sådan mera fast utgångspunkt bör arbetslöshetsorganet i regel godtaga den arbetslöses egen förklaring rörande, huruvida han anser sig tillhöra yrket eller icke. Dock bör förklaring om avgång från yrket icke godtagas i fall, där arbetaren vid de tillfällen, då företaget tidvis uppehållit driften (intermittent el'er i skift), plägat få sysselsättning eller där på annat sätt konstaterats att arbetaren ifråga kan mera säkert räkna på att vid driftens igångsättande eller utvidgande återfå arbete. När nu angivna förutsättningar föreligga, har arbetslöshetsorganet att fortfarande upptaga honom såsom tillhörande sitt förutvarande yrke.»

Som jag förut sade, blir det beroende på huruvida vederbörande arbetare anse sig hava möjlighet till att återkomma till yrket och få arbete i detta om han skall få arbetslöshetsunderstöd eller ej. Nu lär det emellertid vara så på vissa platser ute vid bruken, att de av arbetarna, som ha blivit arbetslösa och kanske under mycket lång tid gått arbetslösa, i allmänhet icke hava avskedats från yrket utan blivit permitterade. Jag har hört meddelas, att vid ett bruk skulle 280 arbets-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

lösa finnas, men ingen av dessa är avskedad från sin plats, utan de äro blott permitterade, och följaktligen kan ingen av dessa 280 arbetare enligt detta förslag komma i åtnjutande av något som helst arbetslöshetsunderstöd, även om behovet är aldrig så stort. Det är uppenbart, att detta leder till orimligheter. Den undersökning, som på så sätt skall företagas för att utrona kvalifikationerna för arbetslöshetsunderstöd, kan bli mycket godtycklig och leda till orimliga konsekvenser. Ty undersökning skall ju företagas närmast av arbetslöshetskommissionen och dess organ, och det är alldeles uppenbart, att stora möjligheter till dylikt godtycke här föreligga, godtyckligheter som en ligt min mening icke böra få äga rum, när det gäller att hjälpa behövande.

Det kungliga förslaget har därför enligt min mening tagit vida enklare på problemet. Det har sagt, att alla, som varit arbetslösa under sex månader, böra komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd. Man har då utgått från att en arbetare, som varit arbetslös under så lång tid, näppeligen har möjlighet att längre ensam åstadkomma det nödvändigaste för livsuppehållet åt sig och sin familj. Så stark ekonomisk ryggrad har väl knappast någon arbetare, så att han skulle kunna hålla ut över sex månader på egen bekostnad, utan att behöva hjälp i ett eller annat avseende och bör då också kunna komma i åtnjutande av hjälpen. Det är klart, att även mot detta förslag invändningar kunna göras, om undersökningen, huruvida han varit arbetslös under sex månader eller icke o. s. v., men den undersökningen förefaller mig vara vida enklare och ej kunna leda till samma godtycke som den undersökning, som skall göras enligt utskottets förslag. Det är därför som de socialistiska representanterna i statsutskottet icke kunnat ställa sig på utskottets ståndpunkt. Det är för övrigt egentligen, om jag så får säga, en minoritets ståndpunkt inom statsutskottet. Det är ett förslag, framlagt från det minsta partiet, men det har nått majoritet inom utskottet och fått ställning såsom utskottsmajoritetens förslag. Mot det kungliga förslaget om de sex månaderna, regeln bakåt, har inväntats att det bryter den princip, bryter de direktiv, som gävos i fjol av riksdagen, medan däremot utskottets förslag, som går ut på en undersökning efter andra linjer, endast skulle vara en *komplettering* till dessa direktiv och således i full överensstämmelse med principerna för desamma. För min del måste jag säga, att det väl ändå är att draga allt för hårfina distinktioner, ty det ena som det andra är en utvidgning av direktiven i riktning av att dessa skola tillämpas på ett mera humanitärt sätt, än vad som förut varit fallet. Och när man erkänner detta, gäller det ju bara att finna den lättaste utvägen att komma förbi de svårigheter, som onekligen äro förknippade med lösningen av ett dylikt problem. Jag kan för min del icke se annat, än att Kungl. Maj:ts förslag i det avseendet på ett vida lyckligare sätt löser de svårigheter, som finnas, och på ett för de arbetslösa vida bättre och mera tilltalande sätt försöker ordna förhållandet, så länge som det är fråga om att giva arbetslöshetshjälp åt de arbetslösa.

Nu har beträffande den konflikt, som återstår av de vid propositionens framläggande pågående konflikterna, utskottet även velat, att för järnbruksarbetarnas vidkommande man skall fortsätta med det gamla friplatsystemet och ställa erforderligt antal friplatser till förfogande för sådana järnbruksarbetare, som kunna sägas vara »f. d.», alltså sådana, som icke mera anse sig kunna göra räkning på att åter inkomma i yrket. Och det är ju gott och väl, att en möjlighet beredes för dessa, som gått arbetslösa under långliga tider, att komma i tillfälle att förtjäna något till hjälp för uppehållet. Men om det en dag vid undersökning visar sig, att det kanske icke är otänkbart, att den ene eller andre av ett eller annat skäl, på grund av något som man över huvud taget icke kan förutsätta, skulle kunna återkomma i yrket, så har ju därmed den undersökningen varit inne på oriktiga vägar. Den har kanske tilldömt en arbetslös, som kan återkomma till yrket, arbetslöshetshjälp och frändömer en annan, som ej kan komma tillbaka till yrket, samma hjälp. Det är denna svårighet att över huvud taget kunna fastställa, om vederbörande kan komma tillbaka till yrket eller ej, som gör, att det blir ett godtyckligt förfarande, varvid den största orätt kan komma att göras den arbetslöse.

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Klarare ha naturligtvis högerns reservanter ställt sig, när de avslagit allt, som går ut på en förändring av de nuvarande förhållandena. De hava visserligen i motiveringen följt utskottsmajoriteten och de hava därvid givit uttryck åt sin sympati för att något skall göras, men i klämman har man kommit till det resultat, att ingenting skall göras. Man säger till sist: »Vad särskilt de nu avstängdas bispringande beträffar, torde, såsom arbetslöshetskommissionen påvisat, arbetarorganisationerna härvidlag hava möjlighet att träda emellan.»

Alltså man hänvisar de arbetslösa till arbetarorganisationerna; de skola taga hand om dem, sedan industrierna en gång kastat ut dem och icke kunna taga in dem på grund av arbetsbrist.

Nu tror jag icke, att vare sig kommissionen eller reservanterna hava någon möjlighet att bedöma, huruvida arbetarorganisationerna äro i stånd till att vid sidan av sin uppgift att sörja för de i konflikten indragna också kunna göra det beträffande sådana, som på grund av depressionen blivit arbetslösa. Faktiskt är ju, att arbetarorganisationerna givit understöd, så långt detta varit möjligt, genom att utbetala hjälp till arbetslösa eller sådana, som på grund av depressionen mistat sin anställning. Men det är alldeles otänkbart, att detta kan fortsätta och att arbetarorganisationerna skola mäka även framdeles på det sättet sörja för dem som på grund av förhållandena blivit arbetslösa och kanske under lång tid ej längre tillhör yrket. Det förefaller mig, som om detta sätt att vilja kasta över allt på organisationerna icke är riktigt och rättvist, ty själva ha ju arbetarne icke förvällat den arbetslöshet, i vilken de råkat, utan det är omständigheter, som icke arbetarorganisationerna kunna hjälpa.

Naturligtvis finnes ett sätt, varpå den arbetslöse, om han ej kan få arbetslöshetsunderstöd, kan bli hjälpt, och det är, att fattigvården

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

tager hand om honom och hans familj. Det är den utvägen, som om icke direkt, dock indirekt angives i den reservation, som är avgiven av högerns reservanter. Man kan ju icke låta arbetarna helt och hållet svälta ihjäl. Då blir det så, att de redan nu hårt skattetyngda kommunerna få ytterligare bördor och svårigheter av allehanda slag, men därtill kommer ytterligare — och det skulle jag vilja fästa uppmärksamheten på — att motviljan hos arbetarna för att komma in under fattigvården utgör en *moralisk tillgång*, som man skall bevara i stället för att på sådant sätt slösa bort. Man skall icke *driva* arbetarna innanför fattigvårdens tröskel, där det icke är nödvändigt, ty därigenom förloras en god portion av den ambition, som finnes inom de stora, breda lagren och som visar sig i deras strävan att undvika fattigvårdens nådesmulor.

Det har stått heta strider om denna fråga såväl i pressen som även, såsom det synes av utlåtandet, inom utskottet, och man kommer antagligen även här i kammaren att giva uttryck åt samma synpunkter, som kommit fram förut. För min del tror jag, att man drivit upp denna fråga utöver rimliga gränser, ty det som begärts av Kungl. Maj:t är så blygsamt, att det mycket väl utan någon större utredningshistoria och utan någon större diskussion skulle kunna antagas. Därigenom tror jag, att man gör samhället den största tjänsten. Det skulle enligt min mening vara den klokaste politiken, om man icke försökte vända sig emot allting, så snart det gäller arbetarna och särskilt de arbetslösa. Man får ock komma ihåg, att de utgöra en betydande del av det svenska samhället, och att det är bättre att tillse, att man icke hos dem skapar en bitterhet, som är större, än vad förhållandena själva framkallat. Det är med andra ord sagt tillräckligt svårt ändå, utan att det från statsmakternas sida skall ökas på den börd, dessa arbetslösa haft och har att bära. Kungl. Maj:ts förslag är enligt min mening enkelt och klart. Det tager hänsyn till behoven hos de arbetslösa genom att med »regeln bakåt» sätta som villkor sex månaders arbetslöshet. Då anser man med rätta, att den arbetslöses kraft att kunna klara sig själv tagit slut och att han är i behov av hjälp. Det förslag, som utskottet kommit med, är som förut framhållits otydligt och förenat med stora svårigheter, när det gäller att utröna, vilka som skola komma i tillfälle att få arbetslöshetshjälp, och det kommer att leda till många och ganska oresonliga godtyckligheter.

Det är på dessa grunder, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Den föregående ärade talaren inledde sitt anförande med att säga, att man inom utskottet icke tillmötesgått regeringens hemställan om en skyndsam behandling av det föreliggande ärendet, och han ansåg, att utskottet icke bort i en så »enkel» fråga som den föreliggande påkalla en tid för behandlingen, sådan som den, vilken nu blivit använd.

Jag måste inledningsvis säga, att jag icke kan ansluta mig till hans uppfattning därom, att det här är fråga om något mycket enkelt och lättbedömbart spörsmål. Jag torde bli i tillfälle att i åtskilliga avseenden motivera och illustrera detta. Redan frågan om huruvida ett bifall till den kungliga propositionen innebär ett uppgivande av fjolårets direktiv eller ej — redan denna primära fråga visade sig under den fortsatta behandlingen giva anledning till så rakt motsatta uppfattningar och föranleda så stridiga slutsatser, att redan därav väl borde framgå, att det ingalunda här gäller något, som är lättbedömbart, utan att man för bedömandet behöver hela det material till belysning av ärendet, som kan anskaffas. Nu förhöll det sig ju så, att den kungliga propositionen — det få väl alla vara överens om — icke i det avseendet tillhandagick utskottet och riksdagen med den belysning av spörsmålet, som var erforderlig, och det är anskaffningen av dylikt material, som krävt den tid, den föregående talaren ansåg vara nödigtvis använd.

Ang. arbetslöshetskjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Beträffande spörsmålet, huruvida ett bifall till propositionen innebär ett uppgivande av fjolårets direktiv eller ej, stå vi nu inför det förhållandet, att de utskottsreservanter, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, fortfarande med frejdigt mod deklarerar, att deras ståndpunkt innebär en möjlighet, såsom det heter, »att utan uppgivande av principen om statens neutralitet vid arbetstvister bereda skälig plats för den naturliga billigheten och oavvisliga humanitära krav». Däremot visar det sig ju, att de som, utan att vara intresserade personligen eller på annat sätt i denna fråga, haft att bedöma, huruvida ett sådant uppgivande ligger i ett bifall till propositionen eller ej, ha kommit till i det avseendet rent motsatt resultat. Arbetslöshetskommissionens samfällda yttrande går ut på, att »ett bifall till den kungliga propositionen icke lärer till innebörd och verkningar låta sig förena med statsmakternas principståndpunkt», och arbetslöshetskommissionens ordförande, som ju framfört ett särskilt förslag i denna fråga, säger uttryckligen: »Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition skulle utgöra ett avsteg från den av statsmakterna senast år 1922 fastslagna principen om det allmännas neutralitet vid strider på arbetsmarknaden.» Då de, som från objektiv synpunkt haft att tillämpa riksdagens tidigare direktiv, och som haft att fråga sig, huruvida tillämpningen av det kungliga förslaget skulle innebära ett uppgivande av dessa, enhälligt kommit till den slutsatsen, att det skulle innebära ett sådant uppgivande, är det något förvånande, att från reservanterna till förmån för det kungliga förslaget höra den ståndpunkten vidhållas, att Kungl. Maj:ts förslag icke innebär ett avsteg från hittills gällande direktiv. Redan den omständigheten bör vara tillräcklig att klart ådagalägga, att frågan icke är så »enkel», som den föregående talaren gjorde gällande. Huruvida ett dylikt uppgivande föreligger eller ej, är en fråga av den beskaffenhet, att dess besvarande för massor av medborgare är avgörande vid deras ståndpunktiagande till hela spörsmålet.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

En annan fråga, för vars bedömande i detta sammanhang det behövs all den belysning, som kunnat erhållas, är frågan beträffande dem, som genom utskottsförfarandet skulle komma i ny ställning till sin förutvarande yrkesutövning eller dem, som enligt den kungl. propositionen skulle komma att stanna i sin förutvarande ställning, i vilken mån de i denna sin förutvarande ställning skulle kunna utöva inflytande på beslut i dessa frågor och sålunda kunna betecknas såsom part i en pågående konflikt. I det avseendet har ju från olika håll gjorts gällande, att ett sådant inflytande icke i allmänhet, på grund av det sätt, varpå man praktiskt tillämpar rätten att rösta i dylika fall, skulle kunna utövas. I det avseendet har man ju alldeles särskild anledning att fästa avseende vid vad som har inrapporterats beträffande metallindustriarbetarnas ställning. Det meddelas sålunda ifrån metallindustriarbetareförbundet, sedan man talat om, vad förbundets stadgar innehåller: »Förbundsstyrelsen har i skrivelse till Landssekreterariatet meddelat, att uttrycket »direkt berörda» alltid tillämpats så att vid strejkomröstningen endast de medlemmar fått delta, som vid tidpunkten för omröstningen voro sysselsatta å vederbörande verkstad. I fråga om det nu föreliggande förslaget till nytt avtal inom verkstadsindustrien har beträffande omröstningen verkställande utskottet beslutit, att endast de kunna i omröstningen delta, som arbeta på verkstäder, anslutna till Sveriges Verkstadsförening, eller äro från sådana verkstäder på kortare tid permitterade. De, som äro avskedade, hava ingen som helst rätt att delta i denna omröstning.» Den föregående ärade talaren har som ett bevis på riktigheten av sin ståndpunkt nyss meddelat, att i allmänhet, när det gäller här ifrågasvarande arbetare, bliva de i fall av arbetslöshet icke avskedade, utan permitterade. Han sade, att det vid ett bruk nu var 280 st. arbetare, som på det sättet blivit permitterade. När så är förhållandet, måste man också säga, att visst behöfve man för bedömande jämväl av frågan om vilka som äga utöva rösträtt i ett av konflikt omfattat yrke allt det material för belysning av spörsmålet, som kunde inskaffas. Och då man här börjat diskussionen med att klandra, att utskottet försökt anskaffa sådan belysning, måste jag för min del säga, att jag icke kan finna en sådan erinran vara befogad.

I fortsättningen av sitt anförande, gjorde sig herr Lindblad till målsman för den uppfattningen, att en tillämpning av utskottets förslag skulle vara krånglig och omständlig och skulle lämna rum för godtycke och i detta avseende vara regeringsförslaget väsentligen underlägset. »Sistnämnda förslag», sade han, »är enkelt och klart och kan utan vidare låta sig tillämpas.» Ja, jag skall be att få belysa i någon mån, huru därmed sig förhåller.

Den kungl. propositionen innebär ju, att riksdagen skulle »medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas

från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack». Detta innebär ju, att vart och ett av de fall, som det här gäller, måste individuellt undersökas och till och med på det ingående sättet, att man måste följa vederbörande arbetares hela verksamhet under de senaste sex månaderna. Nu innehåller Kungl. Maj:ts förslag det uttryckssättet, att sådan prövning gäller den, som »avbrutet» varit arbetslös. Såvitt man kan förstå, innebär detta förslag sålunda, att varje avbrott skulle medföra, att tiden ifråga skulle komma att avkortas till avbrottsdagen, och att sålunda varje avbrott, om det också gäller endast ett mera tillfälligt arbete, skulle utgöra utgångspunkt för en ny beräkning.

I det föreliggande utskottsbetänkandet ha nu reservanterna till förmån för Kungl. Maj:ts förslag i det avseendet uttryckt en annan mening. De säga nämligen, att uttrycket »avbrutet varit arbetslös» icke bör så förstås, »att den, som under de sex månaderna haft något mera tillfälligt arbete, vilket icke kunnat anses innebära en verklig återgång till anställning inom facket, av sådan anledning måste avstängas från arbetslöshetshjälp». Den »enkla och klara regeln» i detta fall, som, herr Lindblad, skulle vara grundläggande för bedömandet, talar om »något *mera tillfälligt* arbete, vilket icke kunnat anses innebära *en verklig återgång* till anställning inom facket». Vad är det, som man skall lägga in i begreppet »mera tillfälligt arbete»? vad är det som skall läggas in i begreppet »verklig återgång till anställning inom facket»? Allt ger rum för subjektiva omdömen, allt bestämmelser, som givetvis av den ena eller andra arbetslöshetskommittén i de olika orterna skulle komma att tolkas på olika sätt! Och slutligen frågar man sig alltjämt, huruvida anställning i annat yrke än det ursprungliga, vare sig det gäller anställning under längre eller kortare tid, skulle komma att enligt utskottsreservanternas mening utöva något inflytande alls på rätten till understöd? Sålunda, den grundläggande regeln för tillämpning av Kungl. Maj:ts förslag innehåller på den springande punkten uttryck som icke lämna tillräcklig vägledning för omdömet vid bedömande av, huruvida en person skall erhålla arbetslöshetsunderstöd eller icke. Det är detta förslag, som framföres såsom idealet för enkelhet, klarhet och lättillämplighet i förevarande avseende!

Vidkommande frågan om själva utgångspunkten för regeln bakåt, de sex månaderna, så har man även där att välja mellan olika utgångspunkter. Man kan då tänka sig såsom utgångspunkt den dag, när vederbörande *lämna sitt arbete*, man kan tänka sig den dag, då han anmält sig hos arbetsförmedlingsanstalten för att *försöka erhålla arbete*, man kan vidare tänka sig den dag, när han *sökt arbetslöshetsunderstöd*, vilket är en annan sak, och man kan slutligen tänka sig den dag, då han *börjat erhålla* arbetslöshetsunderstöd, vare sig i form av kontant understöd eller i form av nödhjälpsarbete. Om denna sak och de väsentligen olika verkningarna, därest man väljer den ena eller den andra tidpunkten, lämnar den kungl. propositionen ingen som helst

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

ledning. Jämväl i det avseendet var det ju så, att man icke av propositionen erhöll något material att grunda ett bestämt omdöme på. Efter den diskussion, som nu förts, ha reservanterna på den punkten stannat för en ståndpunkt, som de för sin del finna vara den naturliga. De säga nämligen, att de sex månaderna skola räknas från det tillfälle, då den arbetslöse först anmäler sig hos vederbörande arbetslöshetskommitté. Men jämväl detta förslag, sådant det föreligger här, lämnar rum för olika meningar, ty denna anmälan kan gälla *let ena* eller det andra av de ändamål, som jag här ovan har antytt.

Av vad jag nu framhållit förefaller det mig som om, när man vill göra gällande, att den kungl. propositionen rent tekniskt sett skulle vara utskottets förslag överlägsen och utgöra ett alternativ, som innebär en sådan lätthet vid tillämpningen, att propositionen av den anledningen skulle vara att föredraga, det torde vara bevisat att så icke är fallet. Det är ju också så att redan nu vid prövning av arbetslöshetsansökningar pågår prövning enligt behovsprincipen. Jämväl i det avseendet innebär det förslag, som utskottet framlagt, ingalunda någon mera invecklad och mera försvårande regel än den, som den kungl. propositionen förutsätter, eller den, som hittills i detta avseende blivit följd. Jag skall emellertid, när det gäller utskottsförslaget, nu icke ingå på närmare bemötande av de anmärkningar jag sett göras i pressen och på annat håll emot detta förslags tydlighet och lättillämplighet. Jag skall spara ett försvar i det avseendet, tills jag eventuellt får höra, i vad mån och på vilka punkter anmärkningar här i kammaren komma att i sådant avseende bli framställda.

Jag måste för min del säga, att, om man vill realisera det syfte, som är gemensamt för statsutskottets yrkande och Kungl. Maj:ts proposition, vill man vidare finna en metod som är lättillämplig och som låter sig anpassas efter de verkliga behoven och vill man därtill välja ett förfaringssätt, som icke bryter emot de tidigare givna direktiven, så äger utskottets hemställan i dessa avseenden betydande förtjänster i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber för övrigt att beträffande den saken, huruvida man skall anstränga sig för att få fram ett förslag, som, utan att bryta mot direktiven, likväl försöker att tillgodose de behov, som det här är fråga om, få såsom utgångspunkt för min mening, att en sådan strävan bör vara rimlig och erkännansvärd och icke klandervärd, få återge ett yttrande, som i följd, vid behandlingen av denna fråga och beträffande just denna speciella sak, fälldes av en man, som jag för min del betraktar såsom en av de mest sakkunniga på området bland dem, som nu vilja gå regeringspropositionens väg. Det var herr Hagman, som i andra kammaren förra året yttrade följande: »Då man bedriver en sådan omfattande understödsverksamhet, som nu är fallet i vårt land, finnes det ingen möjlighet att undvika, att det uppstår konflikter av det slag jag nyss berörde. Intet försök, hur välment det än må vara, att gå omkring svårigheterna har någon utsikt att lyckas, utan man måste på ett eller annat sätt taga ställning till dessa svårigheter. Vi hava försökt att

göra detta, samt kommit fram till vissa godkända regler för dessa frågors bedömande, och från arbetarrepresentanternas sida har man sökt jämförelsepunkter med andra länder, där man i huvudsak genomkämpat samma svårigheter. Det kan då förefalla, som om den enklaste och riktigaste vägen vore att bara utestänga dem, som deltaga i en konflikt, från det allmänna understödet. Detta ter sig enkelt och tilltalande, men jag tror icke det är möjligt att i längden stanna vid denna princip, och erfarenheten från andra länder ger också vid handen, att man måste gå längre i restriktioner än att endast avstänga dem, som direkt stå i stridsställning på arbetsmarknaden. — Den omständigheten att vissa till ett yrke eller en industri hörande arbetare varit arbetslösa en mycket lång tid eller att en mycket stor procent av arbetarstammen gått arbetslös, är ju i och för sig ett vittnesbörd om att läget på arbetsmarknaden är dåligt, vilket måste uppmärksammas av båda parterna, både arbetarna och arbetsgivarna, eftersom det är klart och tydligt, att en konflikt under sådana förhållanden alltid blir av mycket ömtålig natur. Jag tror därför, att man bör intaga den ståndpunkten, att understöd icke kan utgå till vederbörande arbetargrupper vid en allmän konflikt, utan då få de söka att med hjälp av sitt medlemskap i fackliga organisationer bära de kostnader denna strid medför, lika väl som de få åtnjuta de fördelar, som en dylik strid eventuellt kan medföra.»

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Detta yttrande tyder, såvitt jag kan förstå, på att man, å ena sidan, har anledning att försöka upprätthålla — det erkännes till och med från detta håll — principen om statens neutralitetsställning gentemot de i konflikten indragna, men att, å andra sidan, när man söker göra detta, det givetvis då kommer att uppstå svårigheter i tillämpningshänseende, vilka man icke har anledning att försöka kringgå eller vilka man fåfängt söker kringgå, utan vilka man måste försöka lösa. Det är i det avseendet jag tror, att för alla förekommande fall, där tvekan kan råda, utskottsförslaget innehåller lämpliga anvisningar. Det förefaller mig också vara naturligt, att man, när det gäller en tillämpning av bestämmelser av denna skiftande art, som det här är fråga om, icke alltid kan regelbinda förfaringssättet utan att man givetvis i många avseenden blir tvungen att överlämna avgörandet åt en sakkunnig och objektiv organisation. Det är, såvitt jag förstår, alldeles oriktigt att beteckna ett sådant förfaringssätt, i den mån det påkallas av de förhållanden, som jag nu antytt, såsom förkastligt därför att det lämnar rum för godtycke och vad därmed sammanhänger. Det är, såvitt jag förstår, den enda möjlighet som föreligger. Jag har nyss visat upp hur regeringspropositionen i en mängd fall lämnar rum för olika tolkning och skiljaktig uppfattning. Och detta blir givetvis i någon mån fallet med varje bestämmelse, som man har att utfärda på detta område.

Innan jag avslutar detta yttrande, vill jag emellertid säga några ord också beträffande den reservation, som är avgiven till förmån för ett principiellt godkännande av utskottets hemställan, evad det gäller för-

Ang. arbetslöshetshjälpen vid arbetskonflikt.

(Forts.)

faringsättet i allmänhet, men som går ut på att man icke skulle försöka omedelbart tillämpa detta förfaringsätt på den nu föreliggande järnbruvsarbetskonflikten.

Det är ju dock så, att hela detta spörsmål har uppkommit särskilt med hänsyn till denna grupp och svårigheterna inom densamma. Om man nu ställer sig på den ståndpunkten, att man i allmänhet godkänner ett sådant förfaringsätt, som det utskottet fordrar, så kan det, såvitt jag förstår, icke innebära något principiellt uppgivande, att man försöker tillämpa detta på en grupp, för vilken, om dessa bestämmelser varit genomförda tidigare, detta förfaringsätt skulle hava använts förr. Den förskjutning i förfarandet, som ligger i att man på grund av att bestämmelser i hithörande avseende hittills icke funnits, så att man icke kunnat tillämpa detta på en grupp, som befunnit sig i ett sådant läge att det varit önskvärt, att bestämmelserna på den kunnat tillämpas, nu försöker att omedelbart få dem gällande för en sådan grupp, kan jag icke finna vara annat än praktiskt och motiverat av humanitära hänsyn — ett förfarande sålunda mot vilket icke någon verklig principiell erinran kan göras. Jag måste därtill säga att, när jag i reservationen läser mig till att meningen är, att detta förfarande icke heller skulle komma till stånd i fortsättningen i sådana fall, då genom avtalsuppsägning eller eljest konflikt synes förestående, så blir, såvitt jag förstår, hela detta institut verkningslöst på den punkt, där det just borde träda i tillämpning.

Då utskottets hemställan innebär en åtgärd, varigenom man skulle på en punkt komplettera fjolårets av alla såsom riktiga erkända direktiv i sådan riktning att dessa direktiv komme att verka på ett humanitärt sätt och lämna åt dem, som befinna sig i svår belägenhet, största möjliga hjälp utan uppgivande av vad som låg i fjolårsdirektiven, och då förhållandena på vissa områden äro sådana, att en dylik omedelbar tillämpning är önskvärd, så förefaller det mig som om goda skäl skulle finnas för kammaren att följa statsutskottet i dess hemställan, till vilken hemställan jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Swartz**: Herr talman, mina herrar! Såsom en av reservationerna ifrån högern inom utskottet skall jag be att få säga några ord till motivering av vår reservation.

Det har här av den förste ärade talaren förklarats, att högerns ställning i denna fråga skulle vara den, att man ingenting alls ville göra; att ingenting skall göras. För min del kan jag inte finna annat än att det är en alldeles oriktig slutsats av högerreservationen. Jag ber få erinra om att högern är fullständigt med om motiveringen beträffande allt, som ifrån utskottets sida säges böra göras för att råda bot på de missförhållanden, som även vi erkänna nu äro rådande med hänsyn därtill, att tillgången på arbete avtager, eller att, beträffande sådana, som icke kunna deltaga i ett slags arbete, de icke fortfarande skola räknas tillhöra det yrket utan att det skall ske en omgruppering bland dem, som för närvarande räknas till detta fack, på den grund att

de haft sin senaste mera stadigvarande anställning inom detta fack, så att de, som icke kunna antagas kunna komma igen i arbete i det facket, skola föras av ifrån det och till en grupp av »före detta», och på det sättet icke vidare sammanhålla med facket, vare sig det är fråga om konflikt eller fråga om normalt tillstånd.

Följden av denna omgruppering blir den, att vid konflikter få dessa avskilda fortfarande det stöd från statens och dess institutioners sida, som varit avsett med denna arbetslöshetshjälp under kristiden. De få sig arbetstillfällen anvisade genom statens nödhjälpsarbeten, och somliga av dem kunna få direkt arbetslöshetsunderstöd, vilket de icke få, för den händelse de fortfarande höra till yrket och måste dela dess öden. Är det så, att de fortfarande anses tillhöra yrket, måste de visserligen under konflikttider i likhet med sina kamrater avstängas från statshjälp, men under fredstid få de samma företräden som lämnas åt arbetslösa inom av kristidens depression träffade industrier. Det är således ett avvägande av fördelar och olägenheter, som följa med denna omgruppering, men det är ett avvägande efter rättvisa grunder och efter alldeles samma grunder djupt sett, som Kungl. Maj:t vill ha. Kungl. Maj:t vill skilja ifrån sådana, som icke längre kunna anses tillhöra det yrke, i vilket de förut varit anställda och med vilket deras öden således äro sammanvävda och fria dem därifrån, fastän Kungl. Maj:t vill göra det på sådant sätt som efter vad som blivit uppvisat från arbetslöshetskommissionens sida icke är vidare smidigt, utan skär nästan allting över en kam. Här måste man vidtaga en individuell prövning för att dessa grundsatser skola kunna komma till den rätt, som man bör tillerkänna dem och som är det enda motivet, varför de skola tillämpas. I det avseendet äro vi fullständigt ense med statsutskottets majoritet, och jag skall därför icke vidare inlåta mig på att försvara den ståndpunkten, i synnerhet som den redan blivit utvecklad av den föregående ärade talaren.

Vi komma nu till den punkt, där statsutskottet och vi skiljas åt: det är med avseende på vad som bör göras nu för ögonblicket. Statsutskottets majoritet ansluter sig till den uppfattningen att eftersom antagligen en stor del av dem som på grund av arbetskonflikten vid järnbruken blivit avstängda från arbete befinna sig i ett tillstånd, som kräver stöd och hjälp från ett annat håll — eftersom detta är fallet skall staten lämna sådan hjälp nu genast, och det skall ske på det sättet, att man genast verkställer den uppdelning, varom jag talat.

Till denna uppfattning hava vi av olika anledningar icke kunnat ansluta oss. För det första anse vi, i likhet med vad som, efter vad jag vill minnas, också framhållits av den förste ärade talaren, att det är en i viss mån grannlaga och icke alldeles lätt uppgift att verkställa denna uppdelning fullt opartiskt och efter fullt riktiga grunder. Är detta fallet i allmänhet, så är det naturligtvis ännu mycket värre att göra det under pågående konflikt. Vi för vår del hysa den uppfattningen, att resultatet av en sådan uppdelning mycket lätt kan bli i högsta grad otillförlitligt och icke rättvisande. Man kan tänka sig — det

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskoniikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

ligger ju nära till hands — att under pågående konflikt så många som möjligt förklarar att de icke längre tillhöra facket. På grund av den snabbhet, med vilken ett avgörande måste träffas, blir det ganska svårt för de myndigheter, som skola verkställa och kontrollera omgrupperingen, att komma under fund med huru det i själva verket förhåller sig. Man får antaga, att en stor mängd i konflikten invecklade förklarar, att de icke längre höra till yrket, för att komma i åtnjutande av den statshjälp, som kan erhållas av dem som icke äro i konflikt stadda. När så konflikten inom en kort tid är slut, är det antagligen åtskilliga av dem, som under förra perioden avmält sig, såsom det heter, från yrket, som ångra sig och finna, att det varit bättre om de stått kvar och fått komma i åtnjutande av de fördelar det medför under fredliga tider. Av denna anledning hava vi ansett, att arbetsfred bör vara rådande på det att icke några ovidkommande hänsyn må kunna göra sig gällande vid den grannliga uppdelning, som skall verkställas av de arbetslösa. Det är det ena skälet.

Det andra skälet är det, att det näppeligen kan förnekas, att ett ingripande på detta sätt under pågående konflikt, varigenom man från de i konflikten invecklade avskiljer ett större eller mindre antal, för vilka de i konflikten varande på det sättet bli fullt befriade från allt ansvar med avseende på det stöd och den hjälp, som med fog kan ifrågasättas, därför att de höra till samma fack och deras intresse — det läser man icke komma ifrån — påverkas av den utgång den pågående konflikten kan få, icke står i överensstämmelse med den i föl från alla håll och kanter — riksdag, regering och arbetslöshetskommission, även dess socialdemokratiska medlemmar, — godkända principen om statens fulla neutralitet vid arbetskonflikter. Denna princip erkändes då såsom den enda riktiga, och å andra sidan var man icke blind för att i sådana konflikter kunna indragas personer, som icke direkt äro på det sätt i konflikten inblandade att de vid konfliktens början voro anställda i arbete. Detta finna vi vara ett avvikande från de direktiv, som gävos i föl, och vi hava därför icke kunnat förena oss med utskottets majoritet i denna punkt.

Här har talats om, att en del arbetare skulle svälta ihjäl, om man icke gjorde någonting för dem från statens sida. Det uttrycket har jag hört från olika håll och även nu i diskussionen. Jag är övertygad om, att det ligger en stor överdrift i detta uttalande, men för den händelse däri skulle ligga någon sanning och man därför vädjar till de humanitära känslorna, skulle jag vilja fråga, om icke de organisationer, som särskilt ha intresse av att konflikten skall leda till en för dem gynnsam utgång och som äro anledning till att dessa andra, som anses såsom ovidkommande, bliva indragna i konflikten, — om de icke äro besjälade av humanitära och mänskliga känslor — de äro dock mera människor än vad staten är. Här har sagts att de i striden invecklade av den beskaffenhet jag skildrat icke kunna få understöd från fackorganisationerna, därför att dessas regler förhindra det. Härtill vill jag erinra, att de icke heller kunna få understöd från staten, där-

för att de regler som antogs av regering och riksdag i fjol, hindra det. Även om så är, att reglerna för fackorganisationerna lägga hinder i vägen, är det icke värre för fackorganisationerna att ändra sina regler än det är för staten.

Nu kan man säga, att fackorganisationerna icke hava råd, staten har råd till allting, men fackorganisationerna hava icke råd. Det gäller här c:a 3,000 arbetare, under det att de i konflikt invecklade utgöra 65,000. Dessa 65,000 måste stödjas av sina fackorganisationer, och jag förmodar att om fackorganisationerna skulle få 3,000 personer mera att stödja, detta icke skulle komma att verka därhän, att fackorganisationernas verksamhet omöjliggjordes eller att ryggraden på den knäcktes. Skulle något sådant ske, skulle jag för min del anse det vara olyckligt, men jag är övertygad om, att så icke kommer att bliva fallet. Jag har låtit mig angeläget vara att taga reda på, huru det i verkligheten förhåller sig med dessa 3,000 personer, och jag har fått den uppgiften, att en hel del av dem redan skaffat sig arbete på annat håll och faktiskt icke äro beroende av någon annan hjälp än den, de själva kunnat skaffa sig genom eget arbete. Vidare har jag låtit mig sägas, att hos arbetslöshetskommissionen icke gjorts någon som helst framställning om hjälp. På högst få ställen ha kommunerna nödgats träda emellan, och där så varit fallet, har det ofta skett i form av särskilt anslag och icke i form av fattigvårdshjälp. Huruvida detta kommer att stå sig, om det överklagas, vet jag icke, men kommunerna hava ordnat på sådant sätt, att de arbetslösa icke skola vara hänvisade till fattigvården. Jag tror icke, att man på något sätt behöver befara, om man följer den reservation vi avgivit, att något som helst ihjälsvältande skall komma ifråga inom Sveriges rike, och i och med detta är den humanitära sidan av saken tämligen bragt ur världen.

Återstår så endast den principiella sidan. Vad denna beträffar kan den betraktas dels principiellt och dels mera praktiskt, rent principiellt med avseende å ett fortsatt vidhållande av de huvuddirektiv, som i fjol enhälligt fastställdes, och mera praktiskt med avseende å en omgruppering av arbetarna under lugnare förhållanden, då inga ovidkommande hänsyn inverka på denna omgruppering.

Vi skola innerligen hoppas, att kristidsverksamheten snart kommer att upphöra. Det finnes, Gud ske lov, tecken som tyda härpå. Vi hava sett, hurusom arbetslöshetskommissionen pekar på, att man exempelvis beträffande sågverksindustrien och papersmasseindustrien ansett, att inga vidare kristidsförhållanden äro rådande, och det är endast för industrier, som fortfarande anses vara underkastade kristidsförhållandena, som denna verksamhet är avsedd. För närvarande är det endast järnbruksarbetarna, som befinna sig i konflikt. Två andra konflikter hava nyligen blivit bilagda, och vi få hoppas att även denna kommer att biläggas på ett sätt, som tillfredsställer såväl den ena parten som den andra och framför allt samhället i dess helhet. Jag kan icke se annat än att högern fullt lojalt uppfattat den riktiga grundpunkten i Kungl. Maj:ts proposition och varit med om dess utför-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

mande på det sätt statsutskottet funnit vara riktigt. Vi skilja oss från statsutskottet därutinnan, att högern fortfarande håller fast vid den i fjol från alla håll proklamerade neutraliteten, under det att statsutskottets förslag innebär ett avsteg därifrån. Jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr von Sydow: Herr greve och talman! Den första fråga, som uppställer sig vid bedömande av Kungl. Maj:ts proposition är den, som de båda första ärade talarna redan berört, nämligen huruvida propositionen står i överensstämmelse med den grundsats om neutralitet i arbetstvister, som hitintills varit erkänd och vedertagen i detta land. Det har av herr Ekman med rätta framhållits, att man i detta avseende borde giva vitsord åt vad som uttalats av de opartiska män, som sitta i arbetslöshetskommissionen och som ha förklarat, att Kungl. Maj:ts proposition icke låter förena sig med samma grundsats. Men jag ber dessutom få påpeka, att i ett särskilt fall för ett år sedan Kungl. Maj:t själv var av den meningen, att en tillämpning av »regeln bakåt» strider mot neutralitetsgrundsatsen. Det blev 1922 lockout inom sågverksindustrien och arbetslöshetskommissionen avstängde samtliga arbetare, som voro anställda eller under sista tiden haft fast anställning inom denna industri, från arbetslöshetsunderstöd. Detta beslut överklagades från kommunistiskt håll och det påyrkades därvid, i enlighet med yttrande av en ledamot i kommissionen, att det skulle fastställas en regel av »tre månader bakåt», men detta yrkande blev av Kungl. Maj:t avslaget. För ett år sedan var Kungl. Maj:t sålunda av den meningen, att »regeln bakåt» icke överensstämmer med neutralitetsgrundsatsen, men nu har Kungl. Maj:t ändrat mening i detta fall. Jag vill säga, att det är uppenbart, att i fall man på detta sätt under konflikt i en näringsgren låter en del av de arbetare, som tillhöra näringsgrenen, underhållas av det allmänna, så överensstämmer detta icke med neutralitetsprincipen, och så förfar man enligt Kungl. Maj:ts förslag. Ty må så vara att av de arbetare, i fråga om vilka regeln »sex månader bakåt» är tillämplig, en del lämnat industrien, så framgår det dock uppenbarligen av vad arbetslöshetskommissionen upplyst, att större delen fortfarande tillhöra industrien och således äro intresserade i striden.

Nu säges det från landsorganisationens sida i dess utlåtande att i varje fall, om det också enligt det kungl. förslaget kunde bli någon besparing för organisationens arbetslöshetskassor, så komme detta icke konfliktkassorna till godo, när dessa kassor äro skilda åt. Ja, dessa båda kassor skiljas åt på samma sätt som två kärl med kommunicerande rör; blir det ebb i arbetslöshetskassan, så sker tillflöde från konfliktkassan men ifall genom åtgärder från det allmännas sida det blir besparing i arbetslöshetskassan, så kommer detta på så sätt konfliktkassan tillgodo. Sålunda inverkar regeln bakåt även på de ekonomiska möjligheterna för stridens upprätthållande på arbetaresidan. Dessutom är det redan påvisat av herr Ekman, att i själva verket dessa arbetslösa, även om

de varit sex månader utan anställning inom industrien, likväl i regel hava intressegemenskap med industrien och enligt gällande stadgar åtminstone inom åtskilliga fackförbund äro berättigade att rösta i fråga om biläggande av konflikter. Att då giva dem underhåll av det allmänna minskar naturligtvis deras intresse av att konflikten skall bli bilagd. Det är visserligen sagt av landsorganisationen, att om de också ha rättighet till detta, så tillämpas det icke. Ja, enligt vad metallindustriarbetareförbundet — det största förbundet — säger i sitt yttrande, är detta icke fallet i fråga om prövning av förslag till biläggande av konflikter. Jag har under många år i dylika fall hört återropas en gammal regel, som lyder så: »fristämpling är lika med kontingentering», det vill säga att den som blivit formligen frikallad från att betala avgift till fackföreningen, har samma rättighet kvar, som om han betalt avgiften, är röstberättigad och har också i övrigt inflytande på fackföreningens angelägenheter.

Jag kan sålunda icke finna annat än att ett bifall till Kungl. Maj: ts förslag innebär ett partitagande för arbetaresidan i konflikten. Jag ber att få säga, att redan ur denna synpunkt ett bifall till Kungl. Maj: ts förslag synes mig böra vara utslutet. Men det är också påpekat, att det i själva verket är tekniskt omöjligt att tillämpa Kungl. Maj: ts förslag. Detta har, såsom herr Ekman redan erinrat om, arbetslöshetskommissionen ådagalagt. Arbetslöshetskommissionen säger, att det för kommissionen och för alla de lokala kommittéer, som finnas i landsorten, icke går att tillämpa ett förslag, som är så löst sammanfattat. Man vet icke, när de sex månaderna skola anses började, det fattas en terminus a quo, det är åtskilliga möjligheter som kunna vara lika goda i detta avseende. De socialdemokratiska reservanterna i utskottet hava ansett, att det bör fastställas såsom regel, att arbetslösheten skall anses börjad, när arbetaren anmält sig hos arbetslöshetskommissionen såsom arbetslös. Men därtill vill jag säga, att visst icke alla de, som anmäla sig hos arbetslöshetskommissionen, äro berättigade till understöd. Det är endast en del, som, under den tid arbetslöshetsunderstöd utdelas, kunna erhålla understöd. En hel del får det icke, och därför bör icke en anmälan endast berättiga till understöd. I fall det blivit undersökning, kanske den mannen icke fått understöd, nu skall han få det bara för att han anmält sig!

Lika omöjlig synes mig tillämpningen av bestämmelsen vara i fråga om villkoret att arbetaren skall ha varit oavbrutet arbetslös i sex månader. Vad menas med att vara oavbrutet arbetslös? Avbrytes perioden av tillfälligt arbete eller endast av fast anställning? Villkoret är i socialdemokraternas reservation modifierat därhän, att tillfälligt arbete icke skall verka avbrott. Men därmed lämnas dörren på vid gavel och dessutom, vad som skall anses såsom tillfälligt arbete är i själva verket ofta svårt att säga, något sådant arbete torde varje arbetslös hava under sex månader. Därtill kommer att, såsom arbetslöshetskommissionen erinrat, man i fråga om förekomsten av tillfälligt arbete så gott som utslutande är hänvisad till arbetarens egna uppgifter, och det är

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp
vid arbetskonflikt.
(Forts.)

kanske för mycket begärt av honom, att han själv skall anmäla att han haft sådant arbete, då han vet, att han därigenom går miste om understöd.

Jag ber också att få fästa herrarnes särskilda uppmärksamhet på vad som säges i arbetslöshetskommissionens betänkande därom att redan den omständigheten, att man lagt fram ett sådant förslag som att understöd skall utgå för vissa fall vid sex månaders arbetslöshet, men avbrytas, ifall arbetaren under den tiden haft tillfälligt arbete — redan framläggandet av ett sådant förslag har framkallat motvilja hos arbetarna att antaga tillfälligt arbete, detta är konstaterat. Detta synes mig vara en mycket betänklig följd av framläggandet av detta förslag, och vad skulle det då icke bli följden om förslaget bleve antaget?

För min del vill jag vidare säga, att jag knappast förr sett, att en underordnad myndighet, såsom arbetslöshetskommissionen är, uttalat sig på ett så förkrossande sätt om ett regeringsförslag, som här skett. Man får härvid icke ändra sitt omdöme därav, att ordalagen äro mycket milda, ty den gamla kurialstilen innehåller många möjligheter att inlinda ett avslagsyrkande i den allra älskvärdaste form och framföra det i den mjukaste ton, och det har arbetslöshetskommissionen förstått att här göra. Men i realiteten är dess utlåtande nedgörande. Detta borde, synes det mig, giva regeringen, vare sig den nuvarande eller den följande, en varning mot att gå fram på den väg, som man velat göra under senare tider, nämligen att lämna åsido den sakkunskap, som finnes hos rikets ämbetsmyndigheter, kommissioner och dylika institutioner. Regeringen har visserligen i regel icke velat underlåta att i enlighet med grundlagens bud infordra yttranden från myndigheterna, men därvid har regeringen satt tiden för yttrandenas avgivande så kort, att någon verklig utredning icke medhunnits. I detta fall har regeringen med tangerande av grundlagens gräns underlåtit att höra underordnade myndigheter, och därför har också resultatet blivit sådant det blivit.

Kommer jag så till utskottsmajoritetens förslag — ja, majoritetens förslag kunna vi väl knappast kalla det, eftersom det finnes reservanter till vida större antal än anhängare av detta förslag — men till utskottsförslaget, så ber jag att få säga, att jag i likhet med herr Swartz är fullkomligt med om grundtanken, att man bör företaga en individuell undersökning, huruvida det uppgivna antalet arbetslösa inom varje näringsgren, där kristidsarbetslöshet råder, är riktigt. Ty det kan icke nekas, att om en person haft stadigvarande arbete inom ett visst yrke senast för ett par år sedan, han kan ha definitivt lämnat yrket, och det är sålunda riktigt och överensstämmande med principerna, om man undersöker, huruvida han bör anses stå kvar i yrket eller om han bör överföras till något annat yrke. Detta är så mycket mer önskvärt, som de olika yrkena ur arbetslöshetssynpunkt äro olika klassifierade, så att det är fördelaktigare att tillhöra vissa yrken. Det är arbetare inom järnbruks-, verkstads- och gruvindustrierna samt kontorsanställda, som ha den bästa rätten att, i mån av tillgång, få arbetslöshetsunderstöd och

även att komma i åtnjutande av nödhjälpsarbete. Sedermera finnes det vissa näringar, inom vilka intet understöd och intet nödhjälpsarbete förekommer, emedan driften i normal omfattning återupptagits, och slutligen finnes det områden, där man sekundärt kan få icke nödhjälpsunderstöd, men nödhjälpsarbete, i den mån tillgång till sådant finnes.

Det är sålunda riktigt, att man efter de faktiska förhållandena gör en omgruppering av dessa olika klasser, men går man därhän, att man gör det under konflikt, så går man för långt, det strider mot neutralitetsgrundsatsen. Det strider också mot en gammal svensk domarregel, som jag kanske kan få upppepa för herrarna, nämligen den, att »den som har båtnaden och profiten skall också stå risken». Om det nu är så, att en arbetare uppger sig vara f. d. järnbruksarbetare, så kommer han i första klassen. Han kan få understöd och han kan få nödhjälpsarbete, han är den mest gynnade bland arbetarna. Men har han denna båtnad och profit, så skall han också stå risken, och risken är den, att han avstänges, när det blir konflikt inom yrket. Han får icke göra så, att han tar båtnaden och profiten så länge allt är lugnt inom yrket, för att sedan, när det blir konflikt, övergå till ett annat yrke. Detta är icke rättvist, det strider mot den gamla rättsregeln jag nämnde.

Därtill kommer, att det utdelande av friplatser, under konflikten, som är föreslaget icke kan ens efter utskottsförslagets ståndpunkt stå i överensstämmelse med neutralitetsgrundsatsen, ty dessa friplatser måste ju beviljas, innan prövning hunnit ske, huruvida vederbörande arbetare skola anses tillhöra yrket eller icke. Man kan icke heller veta, huru många dessa friplatser böra vara. Skulle man följa arbetslöshetskommissionens yttrande och lägga detta till grund för ordnandet av saken, så skulle det i själva verket icke bli många friplatser, och då vore ju anordningen i dess helhet förfelad. Kommissionen säger ju nämligen, att av de järnbruksarbetare, som nu gå arbetslösa och som ha varit det en längre tid, en stor del redan uppsugits av andra yrken, så att med största sannolikhet endast en mycket ringa del av dessa arbetslösa stå kvar inom industrien. Det framgår av en tillgänglig statistik, att antalet arbetare inom järnbruksindustrien, sedan det stod som högst och tills nu, minskats med omkring 9,000, och antalet järnbruksarbetare, som sökt understöd som arbetslösa är ungefär hälften. Sålunda kan man draga den slutsatsen, att ungefär hälften av 9,000 ha uppsugits av andra näringar och den andra hälften är ungefär vad industrien behöver vid normal drift. Det finnes alltså i själva verket inte många kvar att ge friplatser åt. Nu är det ju dock meningen att dela ut sådana friplatser, och de komma antagligen en hel del personer tillgodo, som ej borde anses berättigade därtill, då platserna ju ej äro avsedda för andra än dem, som icke äro intresserade i konflikten. Det är givet, att nästan alla de som anmält sig som arbetslösa järnarbetare, i verkligheten fortfarande ha intressegemenskap med industrien och fortfarande ha inflytande på konflikternas utgång. Jag vill också instämna i vad herr Swartz yttrade om, att det här icke är me-

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

ningen att dessa människor, i fall de lida nöd, icke skulle bli hjälpta. Men den, som verkligen bör hjälpa i så fall, är landsorganisationen. Nu yttrade herr Lindblad, att ingen av utskottsmajoriteten eller högerreservanterna kände till, huruvida landsorganisationen i själva verket är i tillfälle att hjälpa dem, om den vill. Ja, det har jag ju litet svårt att uttala mig om, men jag känner till det, och jag vill nämna, att landsorganisationen f. n. har ungefär 200,000 arbetare att utdebitera på, och den utdebiterar på dessa 2 kronor i veckan. Detta skulle alltså, som herrarna finna, ge en inkomst av 400,000 kronor i veckan. Därifrån måste visserligen göras avdrag för restantier o. dyl., men det återstår i alla fall en summa av mellan 300,000 och 400,000 kronor, och då kan det icke vara omöjligt för landsorganisationen att hjälpa dessa cirka 3,000 arbetare. Det har ju sagts, att det strider mot organisationens stadgar. Ja, det är ju möjligt, men jag känner de män, som sitta i landssekreteriatet så pass bra, att jag vet, att om de verkligen vilja ordna saken, så går det för dem att finna på utvägar att göra det, de ha löst kinkigare frågor än denna.

Jag ber till sist få säga, att herrarna icke skola tro, att frågan här uteslutande gäller dessa järnbruksarbetare, utan det gäller här i själva verket fastsländet av en princip. Ty det är alldeles givet, att om man nu för järnbruksarbetarna i enlighet med utskottets förslag upprättar en hel del friplatser och ger dem understöd under konflikten, kommer det icke att uppstå någon större konflikt i vårt land utan att samma krav uppställas av de arbetare, som beröras av denna. De komma att fråga: varför skola icke liknande regler fastställas för oss? Varför skola vi stå i sämre ställning än järnbruksarbetarna? Nu är det fred inom verkstadsindustrien, en fred, som åtminstone räcker till årets slut, men om det sedan uppstår konflikt, tro herrarna att verkstadsarbetarna skola finna sig i att icke komma i åtnjutande av lika stort antal friplatser som järnbruksarbetarna? Det kommer att gå så vid varje konflikt, och det är ofrånkomligt, ty man kan icke slippa ifrån att under liknande förhållanden behandla arbetarna efter samma grundsatser.

Herr greve och talman! Jag yrkar bifall till den av herr Swartz m. fl. afgivna reservationen.

Herr **Thorberg**: Herr talman! Det är ju nog så märkligt, att frågan om lämnande av arbetslöshetsunderstöd eller hjälp till de arbetslösa kan framkalla så lidelsefulla debatter i pressen som envar vet har varit fallet. Och det är ju ännu märkligare, att man från arbetsgivarnas sida särskilt protesterat mot att staten bidrager till att upprätthålla den arbetarestam, som industrien har skjutit ifrån sig. Enligt min uppfattning borde det vara så, att det skulle anses vara ett ofrånkomligt åliggande för industrien att räkna understöden till de arbetslösa såsom en produktionskostnad, vilken det vore lika naturligt för industrien att svara för som för alla andra produktionskostnader. I alla kollektivavtal ingår den bekanta § 23, som ger alla företagare rätt att leda och fördela arbetet och att fritt antaga och avskeda ar-

betare. Denna bestämmelse borde icke innebära bara en rätt för arbetsgivarna att handla med den mänskliga arbetskraften efter godtycke, utan det borde också i denna rätt ligga en förpliktelse att söka sörja, för, att arbetet ledes på sådant sätt, att icke så stora hopar av människor bli arbetslösa och att, för den händelse man icke mäktar förhindra detta, sörja för dessa människors underhåll. Det anses ju vara riktigt och naturligt, att industrien vid minskad produktion sörjer för sina maskiner och ser till, att de icke taga skada under den tid verksamheten ligger nere. Likaså anser man det också vara naturligt och fullständigt riktigt, att man även sköter om de kreatur, som icke behövas under en depressionsperiod, eller åtminstone ger dem respass till sällare jaktmarker på ett humant och hyggligt sätt, men gent emot den mänskliga arbetskraften anser man sig vara befriad från alla hänsyn.

Jag har svårt att finna, att det kan ligga någonting riktigt i denna åskådning. Jag vill erinra om, att Sveriges verkstadsförening i september månad 1920 begärde rätt att få införskaffa arbetare hit från Tyskland, därför att man ansåg, att arbetarestammen var för liten, men redan i november månad började man göra tusentals, för att icke säga tiotusentals arbetare arbetslösa. Skulle samhället här ålägga företagen skyldighet att i depressionstider svara för att de arbetslösa och deras familjer icke taga skada, så bleve det givetvis ett ekonomiskt intresse för arbetsgivarna att leda sin industri på sådant sätt, att man icke förde tillsammans större arbetskrafter vid tillfälliga beställningar och att man reglerade verksamheten så, att arbetslöshetsvågorna icke komme att bli så hårda och tvära som de hittills varit och för närvarande äro.

Nu ha emellertid arbetsgivarna, industriföretagen, frångått hela denna sin förpliktelse, och i stället betraktar man statens ingripande såsom en mot arbetsgivarna direkt riktad fientlig åtgärd. Det betänkligaste är, att denna mening föres fram icke enbart i dagspressen, utan att den också kommit till uttryck på ett par ställen i arbetslöshetskommissionens yttrande. Och vad som gör det ännu mera betänkligt är, att det är män från socialstyrelsen, som där synas ha företrätt denna tankegång och denna åskådning och som där synas ha framhäva den med en styrka, som gjort, att man från arbetsgivareföreningens sida måst förklara, att man därifrån icke har varit mäktig att kunna göra dessa synpunkter gällande på ett så starkt och skarpt sätt. Detta är betänkligt, säger jag, därför att man hade haft rätt att av ledamöter av en sådan styrelse som socialstyrelsen kräva, att de åtminstone i en fråga av denna karaktär skulle ha gjort de sociala synpunkterna mera gällande och påvisat nödvändigheten av att åtgärder vidtoges från samhällets sida, som skulle förhindra, att folkhälsan tar skada och att människor gå under på grund av att det ekonomiska maskineriet kommit i olag. Men detta har icke förts fram på sådant sätt, som man haft rätt att kräva eller åtminstone haft rätt att förmoda av en sådan institutions män.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Nu krypa arbetsgivareorganisationen och arbetsgivarna så att säga bakom de arbetslösa på så sätt, att de i striden om lönernas storlek vilja liksom taga betäckning bakom de arbetslösa, vilka skjutas fram såsom någonting, som de organiserade arbetarna skola taga hänsyn till, så att de låta sitt goda hjärta råda på sådant sätt, att de för att icke göra sina arbetslösa kamrater förfång ej heller skola sätta sig till motvärn på något sätt gent emot arbetsgivarnas krav på lägre löner.

Ja, denna taktik från arbetsgivarnas sida att på så sätt krypa bakom och söka betäckning bakom arbetets invalider — jag betraktar de arbetslösa som sådana — det är en syn, som verkar oerhört beklämmande. Den har hos mig alltid framkallat minnet av en upplevelse, som jag hade i Åbo i Finland under det röda upproret därstädes 1918. När jag kom till Åbo, fann jag, att där var 250 stycken tyska invalider, som voro på hemväg från de ryska fångelserna i Sibirien och som hade genomgått oerhörda lidanden under den tid de varit i fångenskap. De förvägrades nu av den röda befälhavaren i Åbo att resa därifrån, och mina och mina reskamraters försök att utverka befrielse för dem misslyckades, ty man ville använda dessa fångar som ett skydd mot de från Åland anstormande tyska trupperna. Det var en händelse, som upprörde mig på det allra starkaste, och den framstår för mitt minne som något av det ohyggligaste jag upplevat. Men jag har svårt att se, att det är så synnerligen stor skillnad på denna händelse och det förhållandet, att arbetsgivarna och industrien här alltid vilja krypa bakom arbetets invalider i sina strider om lönevillkoren på arbetsmarknaden. Folkkrätten har emellertid rest sig mot detta tillvägagångssätt i vad det gäller den allmänna krigföringen, och man har ansett, att invalider och sjuklingar böra förskonas från att vara med i första stridslinjen. Denna folkkrättsprincip bör vinna tillämpning även ifråga om tvister på arbetsplatserna. Jag föreställer mig, att det icke skulle kunna falla någon in att vilja borttaga statens bidrag till sjukkassorna, därför att det kanske utgår ersättning från sjukkassorna till arbetslösa, som ligga på sjukhus eller av någon annan anledning behöva uppbära sjukhjälp. Jag kan icke se, att det skulle vara så stor skillnad på en sådan åtgärd eller om man nu tager statens hjälp från de arbetslösa. Mot detta kan man göra den invändningen, att de arbetslösa väl kunna vara med och deltaga i de beslut, som fackorganisationerna fatta, i de åtgärder de vidtaga gent emot arbetsgivarna vid olika tillfällen. Ja, så långt de arbetslösa kunna deltaga i sådana beslut och på det sättet direkt medverka vid åtgärder mot arbetsgivarna är även jag med om, att de skola avstångas från samhällets understöd. Men om vi nu se på förhållandena, särskilt till att börja med för dem, som deltaga i nödhjulsarbeten, så är det väl ingenting som hindrar, att man betraktar den saken så, att det är en nödhjälp, en hjälp som lämnas och som arbetarna ifråga böra komma ifrån så fort som möjligt. Detta är ju riktigt i och för sig, men det är icke sakligt riktigt i närvarande ögonblick, ty på grund av inskränkningar-

na i den allmänna industrien har man ju varit nödsakad att så att säga lägga om arbetets karaktär på sådant sätt, att man utför arbetet på andra verksamhetsområden. Jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet på att det icke är något lekverk, som utföres för de medel, som äro anslagna till utförande av s. k. nödhjälpsarbetena, utan det innebär helt enkelt, att man lagt om folkhushållningen i landet på sådant sätt, att man under den tid, då de vanliga industrierna, de vanliga företagen på grund av avsättningssvårigheter ha inskränkt sin verksamhet, utför andra arbeten, som också, nationalekonomiskt sett, ha sitt stora värde. Jag ber att få meddela, att dessa arbeten, som utförts av de arbetslösa, äro av sådan omfattning, att de berättiga till det påståendet, att om samhället givit de arbetslösa en gåva, så ha de arbetslösa under dessa år givit samhället tillbaka en gåva, som är värd icke så litet.

Man har sålunda för närvarande såsom nödhjälpsarbete under byggnad landsvägar och bilvägar på 261 ställen med en sammanlagd längd av 200 mil, vilka betinga en kostnad av i runt tal 36 miljoner kronor. 131 sådana väganläggningar med en längd av 63 mil, som redan äro färdiga, ha dragit en kostnad av ungefär 12 miljoner kronor. 12 stycken fristående broföretag ha utförts, och att de icke äro små förstår man därav, att de dragit en kostnad av 1 miljon kronor. Dessutom äro 6 mindre sådana brobyggnader färdiga. 47 flottningsleder äro under arbete och 40 sådana äro färdigbyggda, sammanlagt för en kostnad av ungefär $1\frac{1}{2}$ miljon kronor. 7 telefonanläggningar äro under uppförande. Skogsodling är igångsatt på 11 platser, varigenom 1,500 hektar skogsmark blir iordningställd, och man har redan avslutat ett 20-tal sådana arbeten, varigenom ett område av 7,000 hektar blivit iordningställt. Man har under utförande dikningsarbeten på 9 platser, omfattande en längd av icke mindre än 46 mil. Sådana dikningsarbeten äro avslutade till en längd av 98 mil, varigenom 2,500 hektar mark blivit torrlagd. Åregleringar äro under utförande på en sträcka av 4 km. och de avslutade regleringarna uppgå till en sträcka av 90 km. Andra arbeten ha utförts för ungefär 10 miljoner kronor.

Dessa arbeten, som här ha blivit utförda, draga ur kostnadssynpunkt mindre utgifter än om de skulle blivit utförda på öppna marknaden, och det är sålunda i stort sett endast en omläggning av själva produktionssättet. Då frågas: finnes det någon anledning, när det nu har utbrutit en konflikt inom järnindustrien eller vid järnbruken, att då taga bort de arbetare, som äro sysselsatta med dessa produktiva arbeten, och låta dem gå helt och hållet arbetslösa. Finns det anledning att göra detta för att uppehålla en princip om statens neutralitet i annan mån än det skulle kunna bevisas, att dessa nödhjälpsarbetare ha deltagit i beslut om konflikts tillgripande? Jag kan för min del icke se, att det finns något som helst skäl till en sådan åtgärd, och det är just därför det nu verkar så upprörande, att en sådan åtgärd vidtagits mot tusentals arbetare.

Då man nu velat göra gällande, att fackorganisationerna verkliga medgivit rätt åt de arbetslösa att deltaga i beslut om konflikts till-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälpen vid arbetskonflikt.
(Forts.)

gripande, ber jag först få framhålla, att de arbetslösa äro befriade från betalning av kontingent, vadan de sålunda icke utgöra någon som helst inkomstkälla för fackorganisationerna. I den tablå, som finnes i arbetslöshetskommissionens utlåtande på sid. 72 meddelas, att 17 förbund medgiva de arbetslösa rätt att deltaga i behandlingen av uppsägning av avtal och vid förhandlingar om de krav, som skola framställas i de avtalsförslag, som avlämnas till arbetsgivarna, men dessa förbund omfatta endast 136,000 av landsorganisationens medlemmar. Däremot är det 13 förbund med tillsammans 148,456 medlemmar, som icke ge medlemmarna eller de arbetslösa rätt att ens deltaga i behandlingen av frågor om uppsägning av avtal, ej heller behandlingen av de krav, som någon gång framdeles skola framställas till arbetsgivarna. I beslut om tillgripande av arbetsnedläggelse äga de arbetslösa inom 7 förbund med tillsammans 25,000 medlemmar rätt att deltaga, under det att 23 förbund med sammanlagt 259,234 medlemmar icke medgiva arbetslösa att deltaga i sådant beslut. Bland de förbund, som medgiva sina arbetslösa medlemmar rätt att deltaga i beslut om arbetsnedläggelse, märkes först måleriarbetareförbundet, vars stadgar i detta fall alldeles skilja sig från övriga förbunds stadgar. De giva ju nämligen de arbetslösa medlemmarna rätt att deltaga i beslut och giva dem också rätt att uppbära understöd vid konflikt. Detta har bibehållits sedan tidigare, men för övrigt råder inom förbundet en ganska stark reaktion i riktning mot att de arbetslösa icke skola få inflytande på de beslut, som i nämnda avseende fattas. Vidare är det skradderiarbetareförbundet, som står på samma principiella ståndpunkt. Det medger nämligen de arbetslösa medlemmarna rätt att uppbära understöd och att deltaga i beslut om konflikts tillgripande. Detta är närmast föranlett av de säregna förhållandena inom skradderierket, där man näppeligen någonsin har att räkna med fullständig arbetslöshet utan endast med mer eller mindre god tillgång på arbete. Arbetet utföres på ackord. Den ena veckan, när det är högkonjunktur, har man så mycket arbete man hinner utföra, vid andra tillfällen får skradderiarbetaren kanhända bara sy en rock eller väst i veckan eller så, men han betraktas ändå icke som fullständigt arbetslös. Detta är anledningen till att förbundets medlemmar erhållit denna särskilda rätt.

Ungefär detsamma är förhållandet med livsmedelsarbetareförbundet, som också är ett av de 5 förbund, som ge understöd till sina arbetslösa medlemmar. Detta motiveras närmast av den omständigheten, att de arbetslösa ha skyldighet att infinna sig å den av arbetarna och arbetsgivarna upprättade arbetsförmedlingsbyrån och ha vaktjänstgöring för att rycka in vid alla tillfällen, då manfall uppstår på arbetsplatserna, ty detta arbete, t. ex. i bagerier, kan icke vid någon tidpunkt drivas med reducerad styrka, utan där måste alltid det bestämda antalet arbetare vara närvarande. Det är vidare frisörbiträdena, vilka ju utgöra en organisation, som man knappt kan tala om såsom på något sätt jämbördig med industrien, och slutligen eldareunionen, sålunda eldare till sjöss, vilka ju också de intaga en särställning.

Alla de verkliga industriarbetarna äro sålunda av fackorganisationernas stadgar bestämt avskurna från möjligheten att utöva inflytande på ett beslut, som fattas inom organisationerna ifråga om tillgripande av konflikter och ifråga om avveckling av sådana. De uppbära icke heller understöd från fackorganisationernas sida. När man nu velat peka på metallindustriarbetareförbundets stadgar och vidare de cirkulär, som förbundet utsänt, vari medges på kortare tid permittera de att deltaga i omröstning, och velat utnyttja detta ända därefter, som en av de ärade föregående talarna gjorde, att det skulle gälla sådana, som varit permitterade ända till ett par år, ber jag i detta avseende få fästa uppmärksamheten på, att de arbetslösa inom metallindustrien icke ha möjlighet att kunna deltaga i de avgörande besluten om arbetskonflikter. Det är nämligen ordnat på sådant sätt, att omröstningarna därom företagas i verkstadsklubbarna på varje arbetsplats. Så fort en medlem blivit arbetslös, avföres han omedelbart ur verkstadsklubbens matrikel och överföres till dem, som få sina böcker fristämpelade hos avdelningens kassör. När sammanträdena hållas för beslutsfattande, kunna inga andra än de, som äro medlemmar av verkstadsklubbarna, deltaga i avgörandet. Men om en arbetare blivit permitterad på en vecka eller så kort tid, får han stå kvar i verkstadsklubben och har således formell rätt att deltaga, ehuru han reellt sett icke kommer i tillfälle därtill, då han icke får vetskap om, när klubben har sammanträde. Det är sålunda fullkomligt oriktigt, som här gjorts gällande, att de arbetslösa skulle ha möjlighet att inverka på beslutsfattande.

Nu sade herr von Sydow, att det ändå var för fackorganisationerna en fördel, att statsmedel lämnades de arbetslösa, därför att de då befriades från utgifter, och arbetslöshets- och konfliktkassorna voro kommunicerande kärl, så att den ena fylldes från den andra. Det är med förlov sagt icke heller riktigt. Det är riktigt så till vida, som det finns bestämmelser, att arbetslöshetskassorna kunna erhålla tillskott från stridskassorna, då behov därav kan föreligga. Men även om det nu skulle förhålla sig så, att detta kan betraktas som någon lättnad, inser jag inte, hur detta kan strida mot samhällets neutralitet i annan mån än när till exempel de allmänna bankerna bevilja arbetsgivareorganisationerna lån för förande av deras strider eller då riksbanken diskonterar därför erforderliga lån. På detta sätt lämnar man ju en direkt hjälp, som underlättar arbetsgivaresidans möjlighet att föra striderna. Mot detta invänder man, att dessa medel få ändå arbetsgivarna sedermera återbetala. Ja, mot det vill jag endast framhålla det förhållandet, att arbetarna genom sitt arbete ge full valuta för den betalning de erhålla för sitt nödhjälpsarbete. Nu utgår man emellertid från den maximen, att lönen skulle komma att sänkas, därest de arbetslösa i fri konkurrens skulle tävla med varandra, och att denna konkurrens mildras genom att arbetslöshetsunderstöd ges. Det är detta förhållande, som skulle innebära, att samhällshjälpen vänt sig mot arbetsgivaresidan. Jag anser inte detta resonemang vara fullt riktigt

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

därför att den fria konkurrensen ju inte kan fortgå fullt obehindrad och obesuren till det yttersta, utan lönerna regleras även av andra faktorer. Därtill kommer också en synpunkt, för vars riktighet jag vill åberopa ett uttalande av herr Trygger vid en diskussion tidigare i denna kammare. Han gjorde då med styrka gällande, att det skulle vara en förmån, att man ställde jordbrukarebefolkningen i ett sådant läge, att den bleve konsumtionskraftig och hade tillgång på medel. Ja, det är en mening, som är riktig. Men är den riktig, då det gäller landsbefolkningen, så är den naturligtvis också riktig, när det gäller industribefolkningen. Om denna inte pressas ned till för låg lönenivå, utan bibehåller sin köpkraft, så måste detta inverka på industriens möjligheter, åtminstone den industri, som hålles i gång för inhemsk produktion, så att den kan fortsätta sitt arbete utan avbräck.

Det synes mig nu, att när man här talar om nödvändigheten av samhällets neutralitet och att denna skulle kräva, att de arbetslösa vid konflikttillfällen helst ställdes utan det stöd samhället tidigare har givit, som om man vore på alltför dogmatiska vägar och toge alltför litet hänsyn till rent mänskliga förhållanden och även för litet hänsyn till de faktiska förhållanden, som existera.

Beträffande nu det förslag, som föreligger från utskottet, ber jag att som min uppfattning få säga, att kammaren skulle göra de arbetslösa en stor tjänst, om den helt och hållet avlog detta förslag och hellre vidhöll restriktionerna sådana som de för närvarande äro. För min del uppfattar jag nämligen detta förslag endast som en ny restriktion, som det är så mycket olyckligare att slå in på, som den ju, enligt vad även de föregående talarna måste erkänna, otvivelaktigt kommer att verka mycket demoraliserande på de arbetslösa. Det är enligt min bestämda uppfattning bättre, att man inte gör någon ändring i de nuvarande direktiven, utan överlåter åt fattigvården att hjälpa — och åt de fattiga att hjälpa de fattiga, så som ju dess bättre sker i mycket stor utsträckning — än att införa bland direktiven ett direktiv av så demoraliserande verkan, som säkerligen det av utskottet föreslagna medför. Redan nu är det ju så, att arbetslöshetshjälp inte utgår till alla arbetslösa, utan endast till en ringa del av dem. Enligt arbetslöshetskommissionens senaste rapport voro 55,000 arbetare utan sysselsättning, således arbetslösa. Dessa 55,000 arbetare utgör det antal, som anmält sig på arbetsförmedlingarna och som där således äro ifrågasatta att erhålla hjälp eller arbete. Men på grund av de restriktiva beslut, som arbetslöshetskommissionen fattat, att förklara vissa arbetare icke under några förhållanden kunna få tillgång vare sig till arbete eller understöd, är det en ganska stor procent av de arbetslösa, som icke anmäla sig till arbetsförmedlingsanstalterna. Detta gör, att den verkliga arbetslöshetsciffran blir väsentligt större än den här i rapporten upptagna 55,000. Av dessa 55,000, som gå arbetslösa sedan kortare eller längre tid — jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att flertalet av dessa 55,000 gått arbetslösa en längre tid — uppbara likväl icke mer än 24,051 arbetare arbetslöshetshjälp från staten eller

kommunerna. Den övriga styrkan, således 49 procent, lämnas att sköta sig själv på sätt de nu kunna.

Ja, det är ju litet underligt i dessa bankkraschernas tider att tänka på, hur man ser ungefär samma sak på rätt så olika sätt. När en bank hotar att inställa betalningarna, flyga allas tankar till insättarna och man anser, att nog bör samhället komma till och skydda dessas besparingar från förödelse, då det skulle vara hårt för insättarna att förlora sina besparingar. Men om en man blir arbetslös och han finnes inneha en besparing på några hundra kronor, som möjliggör för honom att uppehålla livet på sig och de sina något år, så säges det ingenting annat om det, än att det är helt naturligt, att han får äta upp sina besparingar. Det är på grund av depressionen, som han får äta upp sina besparingar, på samma sätt som det är depressionens skull, att insättarna vid en bankkrasch förlora sina besparingar. Men så inträffar det, att när denne man med egna besparingar uppehållit livet på sig och de sina ungefär ett år, att han blir berättigad att erhålla ett nödhjälpsarbete. Han utför detta arbete till den låga betalning, som staten har bestämt, han utför ett produktivt arbete till samhällets gagn. Men så, på grund av att de i arbete kvarvarande i den industri, där han tidigare haft anställning, bli lockoutade av arbetsgivareorganisationen därför att de icke vilja gå med på den nedsättning av lönen, som arbetsgivarna kräva, skall han berövas rätten att med egna händer arbete förskaffa sig utkomst och tvingas till att utan att göra något nyttigt gå hemma och slå dank och låta sig och sin familj svälta. Ja, mina herrar, jag finner verkligen, att det är en alldeles ohållbar ställning, som man under sådana förhållanden intager från samhällets sida och det är ingalunda, som man velat göra gällande, neutralitet.

Men för att återgå till utskottsförslaget, så är ju detta skrivet så oklart, att jag tror, att innan det kan vinna tillämpning, man behövede underställa det centrala skiljenämndens prövning för att få utslag på, vad dess innebörd är. Men vad som står kvar är, att man frestar dem, som nu äro i konflikt, att för att vinna rätt till understöd eller till nödhjälpsarbete förklara sig skilda från den industri, där konflikten pågår för närvarande — det är sålunda då förnämligast järnbruken. Men när sedan konflikten är slut, är också den arbetslöses förmånsställning borta, ty då skall han räknas såsom icke tillhörande dem, som skola ha företräde till nödhjälpsarbete och till understöd. De arbetslösa ha för övrigt icke utan vidare rätt därtill utan efter den prövning, som är tillämplad tidigare och som naturligtvis också i fortsättningen skall tillämpas. Det måste verka demoraliserande på de arbetslösa, att de ställas mellan rätten att nu kanske få en tillfällig fördel för att räkna med att de senare kanske skulle kunna vinna anställning. När man nu också här gång på gång återkommer till — och det är alldeles särskilt arbetslöshetskommissionen, som understryker detta — att det nu börjar bli normala förhållanden och att arbetslösheten icke har lika stor omfattning nu, så att samhällets hjälpverksamhet kan upphöra och de,

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

som äro arbetslösa men tillhöra en industri, där man nu arbetar normalt, icke längre äro i behov av hjälp, då förbigår man ju det faktum, att ännu ha varken arbetsgivare eller arbetslöshetskommissionen eller statsutskottet kunnat peka på, inom vilket område de arbetslösa nu kunna erhålla arbete. Det står kvar, att det är minst 55,000 människor — för att nu endast taga den officiella siffran — som äro arbetslösa, och i arbetslöshetskommissionens rapport om i vilka industrier, de arbetslösa äro fördelade, finner man, att det finns arbetslösa, inom samtliga yrken, på samtliga arbetsområden. Ser man på den P. M., som medföljer landsorganisationens yttrande, finner man också, att samtliga förbund uppge, att de ha arbetslösa medlemmar. Det är naturligt, att det måste så vara, att arbetslösheten har så stor omfattning, ty dels är det icke några industrier, som mig veterligt gå i samma omfattning som 1920, om också de ökat sitt arbetareantal rätt väsentligt mot vad det var för ett år sedan, dels har folkmängden i landet under de senare åren visat en ständigt pågående ökning, vilket gör, att det krävs nya arbetstillfällen. Nu säger man, att restriktionerna skola göras hårda för att man skall tvinga de arbetslösa att söka nya arbetsfält. Ja, det kan ju så vara, men man erkänner icke rätten för arbetarna att erhålla arbete i den mån det krävs. De ha ingen rätt att tvinga sig till arbete, utan de kunna endast få arbete i den mån företagarna kunna ge dem sådant. Då måste man här slå fast, att de, som icke kunnat erhålla arbete och som gått ett eller annat år arbetslösa, äro i samma nödtillstånd vare sig de kunna få arbete inom den industri, där de varit, eller icke, därför att möjligheterna att erhålla arbete äro så begränsade genom att depressionen strängt taget skär över alla verksamhetsområden.

Det är detta, som gör, att jag för min del icke kan ansluta mig till de förslag, som nu här är framlagt. Med de tvenne modifieringar, som ingå i den reservation socialdemokraterna inom statsutskottet avgivit, har man ju fått lösning på de små tekniska brister, som funnos i regeringsförslaget. Jag anser för min del, att regeringen satt karenstiden onödigt lång. Regeringen har satt den längre än vad som kräves för att man skall vara säker på, att de arbetslösa icke haft något inflytande på konflikternas tillkomst, och också enligt mitt förmenande längre än vad som skulle vara nödvändigt för att skära av den så att säga ordinarie arbetslösheten, som finnes i vissa såsongyrken. Men saken ligger nu på sådant sätt, att det inte kan tänkas vara möjligt att göra ett annat yrkande, och därför ber jag, herr talman, att nu för min del få yrka bifall till de socialdemokratiska reservanternas inom statsutskottet förslag.

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr **Winberg**: Herr talman! Jag ber först att få konstatera, att detta synes vara ett ärende, som icke i nämnvärd grad intresserar

denna ärade församling. Jag kan förstå det också. Det är ju bara fråga om några tusen arbetslösa arbetares ställning! Men jag förmodar, att intresset blir något större i morgon, då vi skola behandla en annan sak.

I fråga om själva den nu föreliggande saken ber jag att få erinra om, hurusom jag under förra riksdagen, när vi behandlade statsutskottets utlåtande i fråga om åtgärder för arbetslöshetens bekämpande, tillät mig beteckna det sätt, på vilket statsutskottet då gick till väga, såsom gränsande till uppenbart sabotage mot det föreliggande ärendet. Även i år anser jag, att utskottet haft alldeles onödigt lång tid på sig för att komma fram med ett utlåtande i den nu föreliggande frågan. Jag är icke därvidlag i tillfälle att avgöra, huruvida man från regeringspartiets sida inom utskottet verkligen använt allt det allvar, som nöden krävt, för att få ärendet avgjort på ett hastigare sätt än som skett och som enligt mitt förmenande skulle varit nödvändigt.

Jag tillät mig också under förra årets debatt i detta ärende uttala min förvåning över, att man från regeringssidan ansett sig kunna vara fullt tillfredsställd med de direktiv, som utskottet då föreslog och riksdagen biträdde. Jag höll för troligt, att dessa direktivs praktiska tillämpning skulle komma att ge anledning till en hel del misshälligheter och att det skulle vara omöjligt för regeringen att bedriva en sådan arbetslöshetspolitik, som den dock borde anse sig under nuvarande förhållanden böra bedriva. Då förklarades emellertid med frejdigt mod från herr socialministerns sida, att han var fullt belåten med det resultat, till vilket man då kommit, och han menade, att det inte skulle komma att bli några svårigheter vid den fortsatta tillämpningen av dessa direktiv att få fram de synpunkter, som regeringen ansåg sig böra anlägga och som också i tillbörlig grad beaktade arbetarnas intressen i detta avseende. Nu har det emellertid visat sig, att det kanske låg någon sanning i vad jag sade vid det tillfället. Det visar sig framförallt däri, att regeringen nu ansett sig nödgad att framkomma med en proposition i frågan för att få vissa jämkningar i de fastslagna direktiven och detta på grund av de erfarenheter, som man sedan dess gjort.

Jag skall icke här närmare ingå på en hel del detaljbestämmelser, som varit berörda av de föregående talarna, och det därför att jag anser det överhuvud icke tjäna någonting till att fördjupa sig i detaljbestämmelser. För mig ligger saken helt enkelt på följande sätt. Å ena sidan — och där går man i allmänhet icke längre än till regeringens ståndpunkt — vill man på grund av de erfarenheter, som på senaste tiden gjorts, få till stånd vissa jämkningar i de direktiv för arbetslöshetspolitiken här i landet, som faststälts av förra årets riksdag, emedan det visat sig absolut nödvändigt att vidtaga sådana ändringar, om icke allt, som tidigare ansetts böra göras från statens sida, i visst avseende skall bli förfelat och en orättvisa drabba en hel del arbetargrupper. Å den andra sidan återigen har man tagit saken så, att här vill man ha fastslaget — för att använda en många gånger använd term — hur mycket kallt stål den nuvarande regeringen egent-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

ligen tål, innan den på allvar säger ifrån. Jag förmodar, att det kanske är delvis detta som gjort, att statsutskottsmajoriteten ansett det så nödvändigt att få en så allsidig utredning av detta spörsmål som möjligt och att man i detta avseende vänt sig till arbetslöshetskommissionen för att få denna utredning. Jag skall icke i detta sammanhang yttra mig om, huruvida det var ett fel av regeringen att icke verkställa vidare utredningar av ärendet, innan det förelades riksdagen. Men varför man från utskottsmajoritetens sida var så angelägen om att direkt vända sig till arbetslöshetskommissionen var väl ändå därför, att man visste, att där hade man en institution, som man å ena sidan kunde peka på såsom en sakkunnig institution och som å andra sidan hade en sådan sammansättning, att det var all utsikt för, att den skulle, som herr von Sydow behagade uttala sig, komma med ett synnerligen förkrossande uttalande över regeringens framlagda proposition i detta avseende. Med andra ord, man skulle få en synnerligen stark förevändning att här gå emot Kungl. Maj: t.

Nu vet man i detta ögonblick egentligen icke hur den frågan ligger. Att här tidigare talats om, att regeringen skulle göra den till en kabinetsfråga, har kanske eggat upp de andra partierna, så att de nu anse det omöjligt att falla undan, utan att det hela kommer att ställas på sin spets. Och man vet ju för övrigt icke heller i denna dag eller i detta ögonblick, om herr Ekman, som här så kraftigt uppträder, skall betraktas som den starke mannen, som skall komma efteråt.

Emellertid fäster jag ju inte så avgörande betydelse vid, hur det blir med den saken, men nog synes det mig ändå, att man kommit till en sådan punkt, att det är ofrånkomligt för regeringen att säga ifrån, hur den anser sig betrakta en utgång i ena eller andra riktningen av den här frågan. Ty alldeles oavsett vad det här gäller regeringens prestige och dylikt — som jag för min del icke har att taga någon så synnerligen stor hänsyn till — är det dock klart, att i fråga om statens arbetslöshetspolitik och allt vad därmed sammanhänger har det speciella organet, arbetslöshetskommissionen, och de borgerliga partierna under den gångna tiden sökt pressa regeringen och arbetareklassens representanter i riksdagen så långt tillbaka som möjligt, på det att arbetsgivaresynpunkterna skulle i behörig grad få göra sig gällande på detta område. Och det förefaller mig, som om det skulle vara omöjligt, även för den nuvarande regeringen, som ju dock visat sig tåla ganska mycket, »innan den förgås», att i längden låta det gå med den utveckling, som den senare tiden visat, utan att åtminstone ordentligt säga ifrån.

Man har här talat så ofantligt varmt, vackert och vädjande om den stora neutralitetstanken, som måste ligga till grund för statens uppträdande på detta område. Staten måste hävda sin neutrala ställning i fråga om striderna på det sociala området. Ja, mina herrar, egentligen är det ju en enda stor bluff, då man talar om statens neutralitet i de sociala striderna. Staten kan överhuvud helt enkelt icke vara absolut neutral i sådant avseende. Den försöker ju vara det i viss

mån, men är det i alla fall inte. Men det synes mig, som om den arbetslöshetspolitik, som hittills bedrivits här i landet, sannerligen icke varit av den beskaffenhet, att arbetsgivareintressena haft anledning att känna sig kränkta, och sannerligen icke heller av den beskaffenhet, att statens ställning såsom neutral och stående över de stora striderna på det sociala området skulle ha kränkts i den bemärkelse, att staten ryckt in alldeles direkt för att taga ställning i de pågående striderna till arbetarnas favör.

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

För övrigt, när man nu talar så mycket om den där neutraliteten, som staten bör intaga, hur är det egentligen i verkligheten beträffande fullföljandet av de nu gällande direktiven? Är det icke ändå så, att till och med ett sådant organ som arbetslöshetskommissionen, som väl ingen människa vill misstänka vara partiskt stämd till förmån speciellt för arbetarna, i viss mån själv måst bryta beträffande en del förhållanden inom de norrländska statsarbetena? När så är förhållandet, att denna institution, som statsutskottets majoritet ger så högt betyg både i fråga om den verkliga sakkunskapen och i fråga om neutralitet och upphöjdhet över partierna i de sociala striderna, själv sett sig nödsakad att i viss mån på eget ansvar och risk tumma litet på de nuvarande direktiven, visar icke detta, att det ändå föreligger alldeles särskilda skäl att också se till, att det för framtiden göres sådana jämkningar, att icke alltför uppenbar orättvisa kommer att ske härvidlag?

Jag skulle, innan jag går in på ett par andra detaljer, också vilja framhålla ett par saker, som göra, att man enligt min mening ej kan svära sig alldeles fri vare sig från regeringspartiets eller från den fackliga centralorganisationens sida i fråga om det uppträdande, som i mångt och mycket har ägt rum inom vårt lands arbetslöshetspolitik under senare tiden. Jag hesiterar ej ett ögonblick att säga, att en regering, som hade ansett sig ha den starka ställning, att den verkligen i någon mån vågat realisera sina innersta synpunkter, och som i detta senare avseende verkligen hade haft känsla för arbetareklassens och de arbetslösas ställning just under nuvarande förhållanden, en sådan regering borde enligt mitt förmenande långt tidigare ha sett till, att det organ, som här speciellt skulle sköta förvaltningen och i sista hand ombesörja denna arbetslöshetspolitik, fått en sammansättning, som bättre hade garanterat ett tillbörligt beaktande även av arbetaresynpunkterna på detta område, och hade regeringen här handlat på tillräckligt rakryggat sätt, så är det möjligt, att en del konflikter ej behövt förekomma, som nu ha uppstått och som vi nu alldeles speciellt stå inför och vilka närmast grunda sig på ett uttalande just av denna institution.

Det förefaller mig också, som om — och jag skall be att få säga det särskilt med hänsyn till, att den svenska landsorganisationens ordförande här hade ordet före mig — den fackliga centralorganisationen i vårt land tagit med alltför lätt hand på en del förhållanden, som förekommit just på nödhjulsarbetenas område. Jag behöver bara

Ang. arbets-
löshetshjälp
vid arbets-
konflikt.
(Forts.)

erinra om det synnerligen egendomliga förhållande, som förekom i slutet av förra året vid ett arbete här i Roslagen, nämligen vid den s. k. Roslagsvägen, och hur man där från arbetslöshetskommissionens sida gick tillväga, när man krävde att få vissa missförhållanden ordnade; hur man skickade dit en massa ingenjörer och arbetarna sedan fingo företrädas av fyra stycken *förmän*. Det kallade man från det hållet en opartisk undersökning, en undersökning, som sedan visade sig vara fullkomligt missvisande, vilket icke hindrade den lojala landsorganisationens högsta ledning att gå in till arbetslöshetskommissionen och be om ursäkt för att man påtalat missförhållandena i fråga. En dylik undfallenhet inför en institution som denna är sannerligen icke ägnad att giva arbetarna, särskilt dessa stackars arbetslösa arbetare, den känsla av trygghet gentemot detta organ, som det väl närmast skulle vara den centrala fackliga organisationens uppgift att söka få till stånd.

Nu är min uppfattning — jag säger detta, ehuru det, såsom jag förut framhöll, ej tjänar något till att fördjupa mig i detaljerna — den, att regeringen i sin proposition ej allenast har i tillbörlig grad tillgodosett vad man kan kalla samhällsintressena och även arbetsgivareintressena, utan, i likhet med vad för övrigt den föregående talaren framhöll, har regeringen därvidlag tagit alltför stor hänsyn därtill, när man har satt den så kallade karenstiden till så lång tidrymd som sex månader. Ty, mina herrar, vad är det egentligen för mening däri, att en person, som möjligen för fem månader sedan hade anställning inom en industri, men både han och hela världen kanske denna dag äro på det klara med, att han aldrig kan få återanställning inom den industrien eller på den gamla arbetsplatsen, skall vara utestängd från att erhålla nödhjälsarbete? Det är verkligen att sträcka hänsynen till den så vackert beprisdade ställning, som staten skall intaga i fråga om striderna på det sociala området, alldeles för långt. Statens neutralitet får ej föranleda till sådana uppenbara orättvisor mot vissa arbetaregrupper. Det är ju uppenbart, att den omständigheten, att en arbetare eller ett antal arbetare för en viss tid tillbaka hava haft anställning i ett visst företag inom en industri, för dem icke är någon garanti för, att de någonsin kunna komma tillbaka vare sig till det arbetsföretaget eller ens till den industrien, för att nu ej tala om en annan sak, som också har i förbigående vidrörts i dag, nämligen hur det ställer sig för grupper av arbetare, som ej hava avskedats utan endast *permitterats*. Jag känner till förhållandena speciellt inom ett område, där man annars under något så när normala förhållanden aldrig brukat egentligen ha några känningar av kastningarna på det ekonomiska området, nämligen inom vårt lands järnvägsväsen. Där ha under de sista tre åren entledigats omkring 1200 personer. Av tillmötesgående från arbetsgivaresidan har man ej direkt avskedat dessa, utan man har, åtminstone beträffande det allra största antalet, permitterat dem tills vidare. Det är ju egentligen endast en formell åtgärd, och varje människa vet, att ej ens 20 % av dessa sålunda permitterade ha någon

utsikt till att inom den närmaste tiden återfå sina anställningar inom detta område, men man har i alla fall använt den där formen, för att det ej skulle avskäras dem den teoretiska möjligheten åtminstone att i en framtid bli återanställda.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr Swartz var här inne på en fråga, som jag också skulle vilja med några ord beröra. Med anledning av att man här har talat mycket kraftigt och bevekande om, att det på grund av nuvarande förhållanden och nu gällande bestämmelser skulle under de konfliktsituationer, som den senare tiden inträffat, bli så, att en hel del personer rent av finge gå och svälta ihjäl, ifrågasatte han, om det över huvud taget kunde ligga något verkligt allvar i sådana farhågor, och han menade, att även om så vore fallet, bleve det väl fackorganisationernas skyldighet att åtaga sig dessa personer. Ja, mina herrar, detta är verkligen en synnerligen belysande bild av våra nuvarande samhällsförhållanden. Det enskilda företagareintresset gör gällande, att det skall ha full expansionsrätt på alla områden; ingen får komma och lägga »sin döda hand» över det. Det skall få avgöra när ett industriföretag eller ett produktivt arbetsföretag över huvud skall sättas igång. När det ej tilltalar vederbörande längre, när de ej förtjäna längre av att hava det igång så slår man igen, och varken den enskilda arbetsgivaren eller samhället anser sig ha någon skyldighet att se till, att offren för den privatspekulation, som nu råder i hela vårt ekonomiska liv, ej gå alldeles under, utan det blir dessa fackorganisationers sak att åtaga sig denna viktiga uppgift. Jag undrar ändå, mina herrar, om man över huvud taget kan komma fram med dylika anspråk. För det första är det ju så, att den svenska fackorganisationen ännu icke har i någon nämnvärd utsträckning gått in för principen att bilda arbetslöshetskassor, eller att över huvud taget i någon större utsträckning svara för medlemmarnas ställning ekonomiskt sett, om de bli arbetslösa, och redan av denna anledning är en dylik förutsättning alldeles oriktig. Men även för det fall, att man inom vissa fackliga områden har skapat dylika arbetslöshetskassor, så bör man förstå, att under nuvarande fullkomligt exceptionella förhållanden, där man — med avsikt eller ej, det lämnar jag därhän — åstadkommit en så omfattande arbetslöshet under flera år efter varandra eller åtminstone under en längre tid, måste det, även om fackorganisationen försöker göra vad som är möjligt för att lindra verkningarna av den politik, som vi här i landet fört på det ekonomiska området, i alla fall vara omöjligt för denna organisation att hålla ut och utöva en sådan understödsverksamhet. Och för övrigt är detta en fullkomlig inkompetensförklaring från samhällets sida, och det förvånar mig, att en person med en sådan aktning för våra nuvarande samhällsförhållanden som herr Swartz verkligen vill avfärda saken så enkelt som genom att endast förklara, att det är fackorganisationens uppgift att taga hand om dem, som nu blivit arbetslösa.

Det synes mig sålunda, hur man än ser på den här saken och utan att jag vill gräva ner mig i några detaljer, som om saken ligger så,

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

att man ju kanske vid hastigt påseende kan tycka, att skillnaden mellan vad Kungl. Maj:t föreslagit och vad utskottet nu bjuder ej är så ofantligt stor. Utskottets förslag är naturligtvis en kompromiss på en grundval, som skapats av liberalerna, som ju alltid äro mästarare i fråga om kompromisser. Det kan ju förefalla, säger jag, vid ett hastigt påseende, att det ej är så stor skillnad mellan dessa båda alternativ, men det är i alla fall den avgörande och betydelsefulla skillnaden, att man genom det förslag, som utskottet framlägger, *i ännu större utsträckning än vad som förut varit fallet*, vill göra hela statens hjälpverksamhet på detta område till en barmhärtighetsåtgärd, som fotar sig icke på några klart utstakade linjer och principer, utan där det överlåtes åt några enskilda personer inom arbetslöshetskommissionen att med den syn, de vilja lägga på förhållandena, företaga den där sällningen och se efter, vilka olika individer i varje förekommande fall som kunna anses vara berättigade eller värdiga att i någon mån komma i åtnjutande av det understöd, som man vill giva här. Jag måste säga mig eller rättare sagt, jag kan instämma med Strindberg i hans ord, att det är nog synd om människorna i allmänhet, men nog måste man erkänna, att det är dubbelt synd om de människor, som på grund av vår ekonomiska samhällsstruktur för närvarande äro hänvisade till något så osäkert som en tillfällig hjälp vid statens nödhjälpsarbeten, och det blir tredubbelt synd om dessa människor, om de därjämte skola vara hänvisade till de godtyckliga förfaranden, som alldeles säkert måste bli en följd av de riktlinjer eller rättare sagt den fullkomliga brist på riktlinjer, som kännetecknar statsutskottets förslag i fråga om statens hjälpverksamhet på detta område. Man behöver ej hysa några låga tankar om de personer, som sitta i arbetslöshetskommissionen, ehuru jag själv personligen har den mening, att största antalet av de personer, som sitta där — i varje fall de, som dirigera dess beslut — äro typiska representanter för vad vi här bruka kalla »socialt kvacksalverier». Det sociala kvacksalveriet kan möjligen ha sitt berättigande ännu en tid framåt i världen, men man får ej upphöja det till statsprincip eller statsinstitution. Det är det, som är för mig det mest motbjudande och fullkomligt omöjliga i det förslag, som här har framlagts från statsutskottsmajoritetens sida.

Under sådana förhållanden anser jag det, som sagt, fortfarande alldeles naturligt, att jag ansluter mig till den motion, som i andra kammaren avlämnats av herr Molander m. fl., då jag anser, att det förslaget innebär en verklig lösning och kan vara av någon betydelse för de arbetare, som nu ha blivit oförvållat arbetslösa. Men det är självklart, att frågan här i denna kammare åtminstone nog kommer att ligga så, att man ej har någon som helst utsikt att komma längre än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Och i en sådan situation är det ju självklart, att jag i sista hand kommer att lägga min röst för Kungl. Maj:ts förslag.

Innan jag slutar, skulle jag dock, utan att i något avseende vilja blanda mig in i regeringens enskilda göranden och låtanden, i anslut-

ning till vad jag redan sagt vilja säga, att är det så, att regeringen i något avseende och på någon punkt vill göra en verklig insats, och är det så, att regeringen har tillräcklig politisk ryggrad att säga ifrån, att den ej tål hur mycket kallt stål som helst, så synes det mig av allt att döma vara fullkomligt klart, att här är ett tillfälle för regeringen att göra det. Ty, mina herrar, ni skola ej ett ögonblick inbilla mig, att det är några så vitala samhällsintressen, statsintressen, som stå på spel och som skulle spolieras, om man går på Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende. Jag har tidigare förklarat, att jag anser det sträcka sig alldeles för långt i fråga om hänsynstagande till de intressen, som ligga vid sidan av vad man ensamt här borde taga hänsyn till. Men att därutöver säga, som man vill göra gällande icke bara från högerns sida utan även från liberalernas, att ett ställningstagande på grundvalen av det förslag, som regeringen framlagt, skulle betyda, att staten lämnade sin opartiska ställning. Det är, mina herrar, med förlov sagt, en enda stor bluff. Det är möjligt, att tillräckligt många nappa på den kroken, så att ni få majoritet, men inför en sådan situation, och då det icke i något avseende kan anses vara fullt sakliga skäl eller legitima hänsyn till samhällets ställning, som legat till grund för utskottsmajoritetens ställningstagande i detta fall, utan snarare en önskan att här driva upp en spänning och en motsatsställning mellan å ena sidan ett organ, som statsutskottsmajoriteten synes vilja göra till det allenarådande organet här i landet beträffande alla åtgärder i samband med arbetslösheten, och regeringen å andra sidan, eller med andra ord att få tillräckligt tydligt fastslaget, huruvida regeringen verkligen nöjer sig med att intaga en underordnad ställning under ett organ, som visserligen är ett statsorgan, men dock ett tillfälligt sådant, och som i varje fall ej är det, som enbart kan sitta inne med sakkunskap och kännedom om de ärenden, som man här har att behandla, så synes det mig med hänsyn till detta läge nu om någonsin vara ett ögonblick, då ett ordentligt besked från regeringens sida i detta avseende bör lämnas.

Herr talman! Tills vidare ber jag att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Molander i andra kammaren avgivna motionen.

Herr von Koch: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning av det anförande, som herr Thorberg, min värderade kamrat i arbetslöshetskommissionen, här höll. Han uttryckte den uppfattningen, att det var beklagansvärt, att de medlemmar av kommissionen, som tillhörde socialstyrelsen, icke tillräckligt beaktat de sociala synpunkterna vid arbetslöshetshjälpens lämnande, och han tillade, att de i detta sitt arbete icke heller tagit hänsyn till vad folkhälsans främjande krävde. Jag ber att för dem av herrarne, som hörde vad herr Thorberg sade, få nämna, att jag under de åtta år jag varit medlem av denna kommission — inom parentes vill jag säga, att herr Thorberg endast ett år varit medlem därav — funnit, att dessa nämnda personer med osvikligt in-

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

trasse och med iakttagande av humanitära synpunkter sökt utföra arbetet på det mest tillfredsställande sätt. Men det är fullkomligt sant — jag talar i främsta rummet om mig själv men kanske även om socialstyrelsens representanter — att vi ha en något annan uppfattning än herr Thorberg om, huru detta arbete skall bedrivas. När staten lagt i denna tillfälliga kommissions händer det oerhört viktiga uppdraget att handhava omkring 140 miljoner kronor nödhjälpsmedel, så är det klart att man känner detta ansvar alldeles ofantligt starkt, och man försöker givetvis att göra sitt allra bästa. Men det är ej så enkelt, som herr Thorberg tycktes antaga, att på lämpligaste sätt använda dessa pengar. Det gäller i första hand att lindra arbetslöshetens följder men även att iakttaga, att inga sådana åtgärder vidtagas, som kunna förhindra samhällets naturliga självläkning, d. v. s. att den enskilda verksamheten kommer i gång så snabbt som möjligt. Kommissionen har sökt att taga hänsyn till detta senare genom att bland annat låta nödhjälpslönerna något understiga arbetsmarknadens löner och genom att upphöra med det kontanta understödet under sommaren på det att de arbetslösa skulle komma in på den enskilda verksamheten och ej längre behöva allmänt understöd. Detta har väckt opposition, och vi ha fått uppbära mycket klander härför från arbetarhåll, men jag fasthåller vid, att om syftet är att så snart som möjligt göra arbetslöshetshjälpen överflödigt genom att de arbetslösa erhålla anställning inom industri och jordbruk, så måste vi väl förfara på det sätt vi gjort.

Att vi verkligen tagit hänsyn till arbetsmarknadens möjligheter torde framgå därav, att vid den tidpunkt av kommissionens verksamhet, då arbetslösheten var utomordentligt stor, hjälpte staten omkring 94,000 människor på olika sätt. Nu, då allt tyckes varsla om bättre förhållanden, har antalet understödda eller med nödhjälpsarbeten sysselsatta arbetslösa gått ned till ungefär 25,000.

Jag kan i detta sammanhang ej underlåta att säga, att herr Thorberg på ett par punkter gav kammaren något vilseledande upplysningar. Han antydde, att det för närvarande funnes 55,000 arbetslösa och att staten endast hjälpte 25,000, d. v. s. »ungefär hälften», och att således den andra hälften vore utan någon hjälp. Saken förhåller sig dock så, att en stor del av de s. k. arbetslösa, utgöras av dem, som anmält sig på arbetsförmedlingsanstalterna för att där söka arbete, och att de härigenom få arbete inom enskild verksamhet och på det sättet komma ifrån det hjälpbehov, som dessförinnan förefunnits för deras vidkommande. Jag hemställer till herr Thorberg, som deltagit i kommissionens arbete under detta år, om vi icke försökt att på varje sätt i möjligaste mån tillgodose det verkliga behovet och hjälpa där behov av hjälp funnits.

Det är inte heller riktigt, som herr Thorberg säger, att vi förfara på det inhumana sättet, att om en person har några hundra kronor i besparingar, så blir han av kommissionen avstängd från hjälp. Jag ber att få hänvisa till § 9 i kungörelsen för arbetslöshetshjälpen, där det uttryckligen står: »Den omständigheten, att de arbetslösa ha smärre bespa-

ringar, utgör ej hinder för beviljande av understöd.» Det är naturligt att vi tagit hänsyn till denna bestämmelse.

Till herr Thorberg, skulle jag vidare vilja säga, att statsmakterna, givit vissa direktiv i frågan om arbetslöshetshjälpen och dessa ha vi försökt att följa så gott vi kunnat. Jag vill gärna erkänna, att det brustit i många avseenden, och vi ha kanske begått åtskilliga misstag. Men vi ha försökt att tillämpa dessa direktiv så noga som det varit möjligt. Att herr Thorberg i en eller annan punkt icke kunnat följa kommissionens majoritet, utan haft en annan uppfattning, kan jag väl förstå, men jag skulle tro att kommissionens åtgärder i alla fall äro berättigade.

Herr Thorberg antydde, att det skulle vara bättre att avslå alltsammans än att antaga det förslag, som statsutskottet nu framlagt. Sålunda skulle icke heller de järnbruksarbetare, som nu blivit avstängda, erhålla någon hjälp. Han framhöll också, att det sätt, som statsutskottet föreslagit för hjälpens lämnande, skulle medföra några för arbetarna demoraliserande följder. Jag måste erkänna, att jag icke kunde förstå vari denna demoralisation skulle bestå. Herr Thorberg känner ju väl allt vad som rör arbetsförmedlingen och allt vad som är att hänföra till fackföreningarnas registrering och understödsverksamhet. Skulle det verkligen vara något för arbetarne främmande eller kränkande, att de få registrera sig för det yrke, till vilket de anse sig höra?

Om själva utskottets hemställan vill jag säga, att varje förslag, som man avser att på detta område genomföra, naturligtvis innebär vissa svårigheter. Det är ett ömtåligt område, som vi befinna oss på, det skulle vi ju kunna vara överens om. Det gäller att genomföra en sådan anordning, som kan tillfredsställa det behov av hjälp som föreligger utan att kränka de neutralitetsprinciper, som statsmakterna en gång uppställt.

Jag skall för kammaren uppriktigt angiva den väsentligaste anledningen till, varför jag icke kunnat ansluta mig till det förslag, som ursprungligen framlades från regeringshåll. Såsom en utgångspunkt vill jag då nämna, att jag tror att alla i kommissionen gingo fullkomligt förutsättningslöst till denna undersökning. Man prövade saken från olika sidor, gjorde en ganska vidlyftig utredning samt kom till slut till ett bestämt resultat. Såsom ärliga människor måste vi då framlägga detta resultat.

För min del måste jag säga mig, att om arbetslöshetskommissionen nu hade sökt bryta mot de neutrala principer på detta område, som statsmakterna förut uttalat sig för, hade man säkerligen, såvitt jag förstår, för framtiden försvårat möjligheten att få en tillfredsställande arbetslöshetsförsäkring till stånd här i landet. Detta var så att säga den principiella sidan av saken. Vad den praktiska sidan beträffar, måste jag säga mig, att det dock skulle vara ganska egendomligt att fastställa en sådan gräns som de föreslagna 6-månadersregeln, ty den skulle medföra, såsom jag ser saken, den stora olägenheten, att arbetslösa underlåta att taga något arbete, emedan de även genom en kortare tids arbete bliva urstånd-satta att för framtiden erhålla arbetslöshetshjälp. Detta är någonting, som man måste taga hänsyn till, ty — jag upprepar det ännu en gång

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

— avsikten är ju att försöka att så snart som möjligt få de arbetslösa att erhålla stadigvarande sysselsättning.

Jag vill också antyda en annan olägenhet av »6-månadersregeln». Det kan tänkas, att vissa arbetsgivare haft sin verksamhet nedlagd, under en lång tid, men att densamma efter 4 eller 5 månader åter kommer i gång för kanske några veckor. Då skulle denna jämförelsevis korta arbetstid vara tillräcklig för att avstänga de arbetslösa från den hjälp, som eljest skulle kunnat lämnas dem. I praktiken förhåller det sig naturligtvis så, att när en verksamhet på grund av de dåliga tiderna måste temporärt upphöra, är det de minst tillfredsställande elementen, sådana personer, som man minst gärna vill hava kvar, som först uppsägas och måste sluta. Men just dessa personer är det, som i första hand skulle få tillfälle att erhålla arbetslöshetshjälp enligt förslaget om »6-månadersregeln». Jag tror icke, att detta är praktiskt och riktigt, utan att andra synpunkter måste anläggas. Sålunda bör, såsom för övrigt har framhållits i regeringspropositionen, just den klientel, som är att räkna till den permanenta å själva arbetsplatsen, i första hand bliva föremål för hjälp.

Herr Thorberg nämnde, att vid en konflikt, sådan som den nu inom järnbruken rådande, den egendomligheten kan inträffa, att en arbetare förklarar sig icke längre tillhöra sitt yrke, utan säger sig hava gått över till något annat yrke, och då skulle han komma i en sämre ställning än en järnbruksarbetare. Men man har ju genom bestämmelserna förutsatt, att friplatser till erforderligt antal, såsom det står i utskottets utlåtande, skulle ställas till förfogande, och dessa friplatser skulle ju tilldelas dylika personer. Jag har därför svårt att föreställa mig, att denna av herr Thorberg framförda synpunkt egentligen kan hava något fog för sig.

Jag vill emellertid säga, att jag icke heller för min del kan finna, att det förslag, som av herr Swartz m. fl. framställdes, kan befinnas rimligt eller tillfredsställande. Vill man se saken praktiskt — och jag tror, att jag försöker göra detta — måste man för den nu pågående järnbruvskonflikten vidtaga en särskild anordning. Förhållandet är det, att på åtskilliga platser finnas järnbruk och andra industriella företag, som måste nedläggas. Kanske verksamheten är av den art, att ledningen gjort konkurs, eller kanske har någon annan omständighet inträffat, så att man kan förstå att någon verksamhet icke kommer att bedrivas under den närmaste tiden. Jag anser, att då det råder så exceptionella förhållanden, är det rimligt att hjälpen omedelbart lämnas och att sedan den föreslagna utsorteringen till olika yrken försiggår. Ur humanitär synpunkt kan det ej vara tillfredsställande, att säga till dessa personer, om vilka här är fråga och som under lång tid varit utan någon hjälp från det allmänna: först skola ni inränga er inom det yrke dit ni höra och sedan skola ni få hjälp. Är det icke rimligare, rättare och mera praktiskt att säga: vi skola lämna er en lämplig övergångstid, under vilken vi utan vidare lämna understöd, och under vilken registrering och uppdelning skall äga rum.

Jag vill slutligen med anledning av, att herr Winberg till sist tala något om en spänning, som skulle råda mellan arbetslöshetskommissionen och, jag vet icke vem han närmast åsyftade, på den andra sidan, endast säga, att åtminstone jag — och jag tror, att jag kan tala för de flesta av mina kamrater inom kommissionen — haft den uppfattningen, att arbetslöshetskommissionen är vad man skulle kunna kalla ett tillfälligt ämbetsverk, men som uteslutande är till för att lyda de instruktioner och följa de direktiv, som statsmakterna lämnat. Vi hava på bästa sätt försökt göra detta. Det är ofattligt, att herr Winberg här velat påstå att kommissionen skulle försöka bedriva någon särskild politik och utöva sin verksamhet på sådant sätt, att ett motsatsförhållande till statsmakterna skulle uppstå. Ge oss direktiv, som vi skola följa, och vi skola nog försöka att följa dem så långt som möjligt! Jag kan ju här tala endast för min egen del, men jag tror, att åtminstone åtskilliga inom kommissionen dela min uppfattning, att om det förslag, som statsutskottet framlagt för frågans lösning, blir riksdagens beslut, skall åtminstone jag göra allt vad jag förmår för att medverka till, att detta icke blir, såsom från några håll framställt, ett slags skenhjälp, någonting som bara ser vackert ut på papperet, men ingenting betyder i praktiken, utan en *verklig hjälp*. För min del skulle jag vilja säga, att jag med hänsyn till den tidsutdräkt, som ägt rum vid frågans behandling här i riksdagen, gärna såge, att det särskilt för familjeförsörjare ordnades på ett sådant sätt, att understöd beviljades exempelvis från den 1 mars eller någon annan lämplig tidpunkt.

Jag har härmed endast velat, i den mån jag kunnat, klarlägga den hos arbetslöshetskommissionen förefintliga goda viljan att följa statsmakternas direktiv och, under förutsättning att statsmakterna så besluta, att de i järnbruvskonflikten inblandade skola erhålla en verklig hjälp.

Herr statsrådet **Lindqvist**: Herr greve och talman, mina herrar! Det är med en viss tvekan, som jag begärt ordet, så långt som kammaren nu hunnit i sin överläggning. Jag skulle helst ha velat yttra mig tidigare, men detta har ju omöjliggjorts genom frågans samtida behandling i kamrarna. Jag anser det emellertid ej vara riktigt, att intet yttrande hålles från statsrådsbänken, när Kungl. Maj:ts proposition nu undergår sin granskning här i kammaren, och ber därför att få framhålla några synpunkter.

Jag skall då först be att få kasta en liten blixtbelysning över det kristidssystem, som vi för närvarande hava att arbeta med här i landet vid hjälp av de arbetslösa, i den mån sådan anses vara behöflig. Arbetslöshetskommissionen tillkom ju, såsom vi alla veta, redan 1914 omedelbart efter krigsutbrottet och fortsatte sin verksamhet åren igenom, naturligtvis år efter år väsentligt vidgad och förändrad i flera avseenden. Omedelbart vid denna kristidsanordnings tillkomst slog man ju in på den linjen, att man vid oförvållad arbetslöshet skulle erhålla statshjälp. Man utgick från, att kommunerna lämnade sina tillskott,

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

men att staten skulle stimulera kommunerna hårtill genom att bistå dem och göra det möjligt för dem att lämna så stor hjälp, som över huvud taget ansågs vara behövlig. Hur man lyckats i dessa strävanden, därom äro naturligtvis meningarna ofantligt delade. Detta är ju icke så underligt, ty det är verkligen ett faktum, att denna fråga med åren utvecklats till en hel liten vetenskap, som är så pass invecklad, att det är tämligen svårt för dem, som icke städse verkat på området, att kunna tränga igenom frågan och förstå vad den innebär.

Riksdagen har ju många gånger behandlat frågan om statens bidrag till de arbetslösa och därvid givit direktiv, som sedan hava ändrats och skärpts. Dessutom har genom arbetslöshetskommissionens ständigt återkommande beslut, som måst anpassa sig efter växlingarna ute på arbetsmarknaden, frågan erhållit så att säga ett omfång och en volym som gör, att det icke är så lätt, såsom jag nyss sade, att tränga in och förstå, huru saken ligger.

Emellertid har man ju på de sista åren väsentligt ändrat riksdagens direktiv i ett särskilt avseende. Förut avstängde man icke sådana arbetslösa, som tillhörde ett visst yrke, därför att det var strejk eller lockout inom yrket. Ja, i första början av kommissionens verksamhet förklarade man också, att arbetare, som erbjudos arbete på en plats där strejk utbrutit, men där skulle erhålla en otillfredsställande lön, alltså kunde få statshjälp i sin arbetslöshet, även om de icke ville mottaga det erbjudna arbetet. Tänk, mina herrar, vilket himmelsvitt svalg det ligger mellan denna ståndpunkt och den, som riksdagen numera intagit och nu försöker att med all gevalt värna om. Genom det föregående årets riksdagsbeslut är det fastslaget, att när en arbetsinställelse uppstår, som har karaktären av allmän konflikt, skola alla arbetare, som tillhöra den av konflikten berörda industrien — de må nu hava något med konflikten att göra eller icke, de må hava haft arbete eller varit arbetslösa förut, det tar man ingen hänsyn till — ohjälpligen avstängas från statlig arbetslöshetshjälp. Jag får säga, att den inslagna vägen i sina konsekvenser verkar rent förkrossande, och det är där, vi nu äro.

När man förra riksdagen överlade om den överenskommelse, som man skulle nå mellan de olika partierna och hembjuda riksdagen att fastställa såsom sitt beslut, prövades saken ingående mellan de olika partiernas representanter och representanterna för regeringen. Man kom då till ett slutligt resultat. Jag hörde något av herr Winbergs anförande, då jag kom in i kammaren, och huru han ondgjorde sig över att uppgörelsen då icke blev tillfredsställande. Jag vill säga herr Winberg, att jag ingalunda var tillfredsställd med denna uppgörelse heller. Men det är ju så i all politisk verksamhet, att man diskuterar, prövar och slutligen kommer så långt, att man säger: ja, nu måste vi slå till och komma överens för att få en lösning av frågan! Så skedde även då. I år har saken legat på ett helt annat sätt. Högern har ställt sig helt avvisande och varit mycket högdragen samt tagit fullständigt avstånd från varje närmande i resonemanget

om, vad som borde göras för att ordna upp saken, och det liberala partiet, som alltjämt utgör tungan på vågen i vår politik här i landet, har bestämt sig för en väg, som redan från början blev så uppdragen, att den knappast kunde inbjuda till allvarligt resonemang om någon lösning på de linjerna. Det liberala förslaget var en teoretisk utläggning av hela frågan och så svävande, att det saknade kärna, saknade varje möjlighet att tjäna till underlag för ett formligt resonemang, som kunde leda till en uppgörelse. Det är detta som förorsakat, att vi i dag återigen få pröva, vad vi så många gånger förut prövat. Det är denna trekantspolitik vid en viktig frågas lösning, som åstadkommer, att vi här icke kommit till någon överenskommelse, utan att tre olika förslag nu ligga på bordet, i det att varje parti för sig föreslår sin lösning av detta problem.

Jag tror, att det även är erforderligt att yttra ett par ord om den egentliga anledningen till, att vi nu befinna oss i detta läge, och samtidigt undersöka, om ansvaret härför skall läggas på något visst håll. Framför allt bör detta ansvar icke läggas på det hållet, där det synes mig som om riksdagen gärna vill lägga detsamma, nämligen på arbetarna såsom sådana. Jag vill erinra om, att när kristiden drev priserna i höjden här i landet och levnadsomkostnaderna i en otrolig grad stegrades, visade det sig omöjligt för arbetarna att leva på sina löner. Då restes krav på löneförhöjningar, men dessa löneförhöjningar kommo alltid i andra hand. Stegringen i prisen å livsförnödenheter, på allt vad som behövs för livets uppehälle, gick sin gilla gång och alltid i tēten, men löneförhöjningarna för arbetarna kommo, såsom jag nämnt, i andra hand. Sedan blev det omslag i konjunkturerna. Arbetsgivarna sammanträdde då och bestämde sig för en alldeles särskild taktik, som denna utredning förefaller mig giva vid handen, att alla borgerliga partier anse vara den riktiga. För att det ekonomiska livet skulle komma tillbaka i föregående jämviktsläge, skulle i första hand lönerna för kroppsarbetarklassen pressas ned så hårt som möjligt. Nu hava, som sagt, arbetsgivarna bestämt sig för den taktiken, och de tillämpa därvid systemet så hårdhänt, att de drivit arbetarna nästan till förtvivlan för att jaga dem till att godkänna dessa lönedepressningar. Men så inträffade det i fjol, att arbetarna gjorde halt på vägen och sade: nej, detta går icke längre för sig; vi måste förklara, att vi icke kunna böja oss hur djupt som helst och taga vilka löner som helst, ty levnadsomkostnaderna hava icke fallit i den proportion, att det är rimligt och rättvist, att arbetslönerna på detta sätt pressas ned. Så uppstod tvist, och arbetsgivarna fullföljde den inslagna vägen. När arbetarna reste sig till motstånd och här och där angreps med strejker, sammanträdde arbetsgivarna och sände budskap till de organiserade arbetarna om jättelockouter på en hel mängd områden. Jag kan icke erinra mig, att jag någon gång förut, ej ens under åren 1908 och 1909, sett så många stora lockoutproklamationer utfärdas samtidigt, som fallet var förra året. Lockout proklamerades av arbetsgivarna inom järnbruksindustrien, inom sågverksindustrien och inom pappersmasseindustrien. Lockout stod även för dörren inom den mekaniska verkstadsindustrien.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Likaså har lockout proklamerats inom byggnadsämnesindustrin. För ögonblicket kommer jag icke ihåg om det varit lockout på andra håll, men antagligt är, att så varit fallet. Lockoutproklamationerna träffade sådana industrier, inom vilka arbetarna gått sysslösa och strävat sig fram i arbetslöshet icke tre eller sex månader utan ett år och ända till två år. När dessa arbetare träffades av lockoutproklamationerna, grep arbetslöshetskommissionen till det vapen, som är lagt i dess hand i form av direktiv från svenska riksdagen. Då skulle nämligen alla arbetare inom sågverksindustrin, pappersmasseindustrin och järnbruksindustrin avstängas från rätt till statshjälp vid arbetslöshet.

När man kommit till den punkten, var det för regeringen omöjligt att lugnt åse händelsernas utveckling utan att vidtaga några särskilda åtgärder. När rapporterna kommo, att här hava sänts hem från nödhjälpsarbeten ute i landet så och så stora grupper järnbruksarbetare, att så och så stora grupper arbetare, som haft arbetslöshetsunderstöd, berövats sina understöd och gå vid bruksplatserna, absolut urstånd-satta att erhålla arbete och alltså uteslutna från möjligheten att förtjäna något för sitt uppehälle, hänvisade till svält och nöd i dess allra bittraste form, då var det omöjligt för regeringen att ingenting göra.

Regeringen fann, att man måste begära hos riksdagen, att direktiven skulle så justeras, att den orimligheten icke inträffade, att folk, som icke längre hade någon samhörighet med fackorganisationerna eller över huvud taget kanske med den industri, som de förut arbetat i, skulle avstängas från all hjälp från statsmakterna, emedan konflikt påginge inom det område, där de förut haft sin sysselsättning. Därför framlade regeringen sin proposition; och jag ber att få säga — och det böra alla hålla i minnet — att den kräver ingenting annat än en justering av de direktiv, som skola tillämpas, när det utbryter konflikt av allmän natur. Den rör icke i övrigt vid de av riksdagen fastställda direktiven. Den avser icke en justering och korrigerings av arbetslöshetskommissionens intagna ståndpunkt i fråga om arbetslöshetshjälpen, ehuru väl — det vill jag betona — det funnits många fall, i vilka en sådan korrigerings hade varit behöflig, emedan kommissionen, enligt mitt sätt att se saken, gått alltför hårdhänt tillväga, då det gällt att utestänga grupper av arbetare från statshjälp. Jag vågar säga detta så bestämt, därför att jag på den plats, där jag nu en tid suttit, mottagit skriftliga rapporter och andra meddelanden om ställningen i landet samt deputationer i oändlighet, som relaterat, hurudana förhållandena äro. Dessa deputationer hava meddelat mig, att de för arbetslöshetskommissionen påvisat, hurusom stora grupper arbetare gå arbetslösa, medan kommunerna äro alltför skattetyngda och endast hava skatterestantier, så att det icke funnits någon möjlighet för dessa kommuner att reda sig. Deputationerna ha därför krävt, att staten skulle träda emellan och lämna den hjälp, som staten själfvallet borde hava skyldighet att lämna.

Jag kan i detta avseende omnämna en särskild plats, som varit på tal för kort tid sedan, nämligen staden Norrköping. Det kom en dag

upp till mig tre representanter för arbetslöshetskommittén på platsen. Det var icke arbetare, de voro kommunalmän och säkerligen mycket högt betrodda män i Norrköping. De försäkrade på det allra bestämdaste, att det icke fanns någon möjlighet för staden att utan ytterligare bidrag från staten hjälpa sina arbetslösa. Alla tre voro bestämt övertygade om, att hjälp måste bringas, ty nöd rådde i de arbetslösas hem. Kammaren torde nog förstå, att det icke är så svårt att, när man bor i en stad som Norrköping, kunna hava personlig kännedom om de arbetslösa därstädes. När de tre representanterna alltså på detta sätt framlade sin syn på saken, blev jag övertygad om att de hade rätt. Jag telefonerade därför till arbetslöshetskommissionens ordförande och sökte åstadkomma rättelse. Så hade jag gjort många gånger förut beträffande andra platser. Dessa samtal med honom hava emellertid icke avsett att vara några ingripanden från regeringshåll för att förändra beslut, som kommissionen fattat. Jag har blott under hand vänt mig till kommissionen och anhållit, att den måtte taga hänsyn till dessa inför mig skildrade förhållanden och hjälpa, så långt den kunde.

Regeringen har emellertid med propositionen icke avsett något annat, än att frågan skulle ordnas på det sättet, att man icke tillämpade direktiven på sådana personer, som varit arbetslösa så lång tid, att det icke vore möjligt för dem att reda sig, om de icke finge understöd eller erhöle rätt att deltaga i nödhjulsarbeten. Det har därför föreslagits, att man skulle bestämma, att den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke skulle anses stå i ett sådant förhållande till den industri, inom vilken han förut haft sin sysselsättning, eller till arbetarorganisationerna, att detta kunde inverka på arbetslöshetshjälpen. En sådan person skulle alltså icke avstängas från denna statshjälp. Jag vill säga, att tanken på »regeln bakåt» var uppe redan då vi under hand behandlade frågan under förliden riksdag. Det hade då av en medlem av arbetslöshetskommissionen väckts förslag om en sådan regel på tre månader. Vi diskuterade detta förslag men funno, att vi måste frånfalla kravet på denna regel och över huvud taget kravet på någon bestämmelse om »regeln bakåt» var uppe redan, då vi under hand behandlade frågan löshet för dessa stackars arbetare. Då får jag säga, att regeringen icke kunde lugnt åse saken, utan ansåg sig vara skyldig att gå in med ett förslag till riksdagen om denna »regel bakåt», så att icke alldeles orimliga förhållanden skulle bliva rådande bland de arbetslösa massorna.

Nu försöker man från kommissionens, från högerns och från de liberalas sida bevisa, att Kungl. Maj:ts förslag inte är möjligt att tillämpa och medför orimliga konsekvenser, och man klandrar regeringen, för att den inte gjort en lång utredning och framlagt denna samtidigt med propositionen.

Om den första av dessa anmärkningar skall jag be att få säga, att för mig föreläg inte den ringaste anledning att begära någon vidare utredning, då jag ägde vetskap om, hurudant läget ute i landet blivit, och om verkningarna av gällande direktiv. Jag behövde inte veta mera.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

På grundval av den kändedomen var för mig klart, att det måste vidtagas en sådan ändring i dessa direktiv, att de inte verkade orimligt och hjärtlost.

Vi undersökte, hur många ungefär som, om direktiven tillämpades, skulle bli avstängda från statshjälp inom järnbruks-, sågverks och pappersmasseindustrierna, och på grund av upplysningar från arbetslöshetskommissionen konstaterades, att det skulle röra sig om 4,050 man. Samma siffra har kommissionen sedan fått fram i sin utredning. Då jag vet detta, behöver jag inte veta mer, ty med den läggning, som regeringsförslaget har, är det mig självfallet likgiltigt, om det blir 3,000 eller alla dessa 4,000 arbetare, som med tillämpning av regeringens nya direktiv åter insätts i den förmån, som berövats dem.

Då konflikterna utbröto, blevo ju alla, som haft understöd och tillhörde någon av konflikten berörd industri, berövade detta understöd. De, som voro ute på nödhjälpsarbete på olika platser i landet, fingo order från befälet: Nu stängs arbetet, nu få ni resa hem. Och det ena hundratalet efter det andra kom hem till järnbrukssamhällena och ställdes där inför utsikten att få gå där sysslolösa; något arbete kunde de inte få, inte något understöd heller, det enda de kunde få var svälta. Regeringen behöfve, som jag sade, inte någon ingående utredning för att få fastslaget, hurudan ställningen var, och jag tror, att herrarna, om ni vilja vara ärliga, skola ge mig rätt i, att frågan icke har vunnit så synnerligen mycket på att det jättearbete har presterats, som nu ligger på riksdagens bord i form av senare gjord utredning.

Man har sagt, att regeringsförslaget inte är möjligt att tillämpa. Jag skall då be att få upplysa om, att innan regeringen fattade sitt definitiva beslut, kallade jag upp tre representanter från arbetslöshetskommissionen, nämligen generaldirektörerna Pegelow och Huss samt herr Hagman, och sade till dem: Så här ämnar regeringen föreslå riksdagen att ändra direktiven. Kunna kommissionens ledamöter anvisa mig något annat, bättre och lämpligare uppslag till en sådan revidering av direktiven? Finna kommissionens ledamöter, att detta förslag medför olägenheter eller synnerliga svårigheter vid tillämpningen? Ja, svaret blev, att något annat förslag hade kommissionens ledamöter inte att ge, och beträffande tillämpningen förklarade ordföranden, att han inte kunde se, att den skulle leda till några orimligheter. Den får ske, sade han, så som allting annat på detta område; den får överlämnas med förtroende åt arbetslöshetskommittéerna på de olika orterna.

Om jag nu skall åberopa den gjorda utredningen för en gångs skull, så får jag säga, att det är ganska svårt att förstå, hur man ännu i dag kan göra det påståendet, att tillämpningen av regeringsförslaget skulle möta svårigheter. Ty herrarna skola komma ihåg, att utredningen precis anger, hur många man, som, i händelse regeringsförslaget går igenom, skola sättas in i de förmåner, som berövats dem. Det konstateras ju i utredningen, att, om regeringsförslaget tillämpas, blir det 3,624 man vid järnbruks-, pappersmasse- och sågverksindustrierna, som åter erhålla arbetslöshetshjälp. Hur är det då möjligt att säga, att det

uppstår svårigheter vid tillämpningen? Det är ju redan nu precis på kornet fastslaget, hur många och vilka det gäller. Jag tror därför, att invändningen om svårigheterna vid tillämpningen äro svepskäl och ingenting annat.

Jag tror, att kammaren håller mig räkning för, om jag gör mitt anförande här något kortare än det i andra kammaren, särskilt som någon sade, att det var fyrtio ledamöter från denna kammare inne i andra kammaren, då jag höll mitt anförande där, och det således torde vara fyrtio ledamöter här, som redan veta, vad jag tänker i denna sak. Men jag kan inte underlåta att, innan jag går in på en granskning av utskottets förslag, säga någonting om vad som hänt mellan tidpunkten för propositionens framläggande och denna dag. Den 13 februari beslöt Kungl. Maj:t i konselj att förelägga riksdagen en proposition med det innehåll, som nu alla känna. På eftermiddagen samma dag frambars denna proposition i riksdagens kamrar. I propositionen var intagen en hemställan om skyndsamt behandling i riksdagen. Den 1 februari hade arbetslöshetskommissionen fattat sitt beslut om avstängningen ifrån statshjälp för de arbetslösa på ifrågavarande områden. Den 5 februari trädde beslutet i verkställighet. I dag ha alltså dessa arbetare varit avstängda från den förmån, de förut haft, i över sex veckors tid, och fem veckor ha förflutit från den dag, då regeringen vände sig till riksdagen med begäran, att den skulle skyndsamt taga upp och behandla frågan. Jag må säga, att ett längre gående ignorerande av regeringens önsknings kan knappast en riksdag tillåta sig.

Vad är det då, som förorsakat dröjsmålet? Jo, när propositionen kom till statsutskottet, beslöt sig utskottet för att gå till regeringen och begära utredning genom arbetslöshetskommissionen. Det inträffade något efter mitt sätt att se så utomordentligt egendomligt, som att statsutskottet begärde, att Kungl. Maj:t skulle anmoda en underordnad myndighet att yttra sig i anledning av en av Kungl. Maj:t redan avgivna proposition. Det är den andra örfil, som i detta ärende givits den sittande regeringen. Man må hoppas, att det här får bli ett fall, som hör till sällsyntheterna, ty nog blir det olidligt, orimligt och omöjligt för regeringar här i landet, om de skola av riksdagens utskott behandlas på sätt, som skett i detta fall.

Emellertid beslöt Kungl. Maj:t att gå till arbetslöshetskommissionen med den framställning, som gjorts från utskottet, och när framställningen kom dit, blev jag genast påringd av kommissionens ordförande, som meddelade mig, att kommissionen inte kunde förstå, vad utskottet begärde. Den visste inte, vilka utredningar utskottet önskade, och hemställde om ett sammanträffande. Jag svarade, att jag ansåg detta helt naturligt, och ett par timmar därefter sammanträffade här nere i statsrådsrummen tre ledamöter av kommissionen, två representanter från utskottet och jag. Från kommissionen meddelades, att den inte kunde förstå, vad den generella framställningen om utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition innebar, och begärde att få veta, vad utskottet önskade. Den ene av representanterna för utskottet, ut-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

skottsavdelningarnas ärade ordförande, nämnde då, vad hans mening ursprungligen var, men begärde, att för vinnande av bättre besked, få sammankalla avdelningarna tidigt följande dag. De sammanträdde, och därefter kom den p. m. i fyra punkter, som herrarna kanske sett. Jag förmodar, att herrarna läst den mycket noggrant, så att ni kan den. Där står angivet, vad utskottet begärt att kommissionen skulle utreda. Kommissionen hade självfallet ingenting annat att göra än att gripa sig an med detta ofantligt invecklade och omfattande arbete. Det sattes i gång genom utsändande av en stor mängd frågeformulär. Arbetslöshetskommittéerna fingo samla in uppgifterna och försöka få fram allt primärmaterialet, och så tillsattes en stab av folk här i Stockholm, i socialstyrelsen, som verkställde samarbetningen. Resultatet ligger på bordet. Detta arbete har tagit veckor. Tiden har gått, och tiden har medfört vissa förändringar, till fördel för oss i ett avseende, det kan inte förnekas; konflikten på ett av de största av ifrågavarande områden, den mekaniska verkstadsindustrien, har blivit löst. Om vi inte löst den och regeringsförslaget blivit genomfört, skulle ytterligare närmare 7,000 personer kommit att få glädje av regeringsförslagens verkningar. Nu behöva de, glädjande nog, inte denna hjälp, därför att de nog till en del äro i arbete igen och i övrigt väl bli hjälpta genom understöd och nödhjälpsarbete.

Det resultatet ha vi alltså nått, men jag antar, att man inte begynte med de långa och tidsödande utredningarna därför att man ville vänta, tills alla konflikter skulle bli lösta och all grund för regeringens proposition alltså vara borta. Om det var avsikten, får jag säga, att jag ändå inte handlat själviskt, utan, i den mån det varit mig möjligt, lika energiskt som under helå den tid, jag suttit på min nuvarande plats, strävat efter att få konflikter avvecklade. Ty — det har jag sagt förut, och det upprepar jag — detta är efter mitt sätt att se det bästa och mest tillfredsställande sättet att hjälpa de arbetslösa, det sätt, som säkrast länder till ett gott resultat och bringar lycka för både arbetare, arbetsgivare och landet.

Nu föreligger emellertid resultatet av utredningarna och av den slutliga prövning, som företagits i statsutskottet, och det egentliga utskottsutlåtandet upptar ju i sig en myckenhet av det, som meddelats i kommissionens yttrande. Man söker konstatera, i olika vändningar och så kraftigt som möjligt, att ingen arbetare får anse sig ha rätt till statshjälp i sin arbetslöshet. Dessutom förklaras i högerreservationen, att fackorganisationerna skulle vara skyldiga att åtaga sig den understödspflicht, vilken nu delvis påvilar staten. Jag vet inte med vad rätt man gör ett sådant uttalande. Jag vill säga herrarna, att fackorganisationerna här i landet utövat en storartad hjälpverksamhet under de senaste åren. Det är många miljoner, som gått ut ifrån våra fackliga organisationer till understöd åt arbetslösa. Men jag vet inte med vad rätt man säger, att dessa organisationer nu skulle vara skyldiga att taga hand om arbetare, som, efter vad utredningen ger vid handen, varit skilda från sitt yrke under en mycket lång tid och på det sättet

också blivit i stort sett skilda från sin fackorganisation. Jag vet inte med vad rätt man kan påstå, att fackorganisationerna, därför att konflikt uppstår, skulle vara skyldiga att svara för den understödsplikt, som annars skulle påvila kommunen och staten. Och jag frågar: hur långt vill man gå i sina krav i detta avseende? Man får erinra sig, att det inte allenast är de organiserade arbetarna, som i kraft av statens direktiv avstängas ifrån statshjälp vid allmän konflikt, utan även oorganiserade arbetare. Ja, direktiven tillämpas ut i sina yttersta konsekvenser. Här om dagen ringde en man från en plats och frågade, om jag ansåg det vara rimligt att på den platsen sågverksarbetare, som varit arbetslösa ända till två år, nu på grund av sågverkskonflikten skulle vara avstängda från varje rätt till arbetslöshetshjälp ifrån statens sida, ehuru det inte fanns en organiserad arbetare på den platsen och inte heller någon organiserad arbetsgivare. Där se herrarna, vart det bär i väg, när man drar ut en princip till dess yttersta konsekvenser. Men jag frågar: Kan det ligga någon rättvisa i, att arbetarnas organisationer skulle ta hand om de oorganiserade arbetarnas angelägenheter och hjälpa dem? Är det inte då lika riktigt att säga, att eftersom dessa arbetare under den tid, de varit i arbete, tjänat — naturligtvis först och främst sig själva, ty de ha skaffat sig uppehälle genom sitt arbete — men i andra hand sina arbetsgivare och deras intressen, borde också arbetsgivarna hjälpa dessa i deras arbetslöshet. Nog vore det ganska rimligt, att högern, som särskilt slagit sig på detta påstående, att det är fackorganisationerna, som skola ta hand om de arbetslösa, i stället sade till arbetsgivarna, som stå högern ganska nära, att det är deras plikt att sörja för att en utjämning kommer till stånd. Nog förefaller det mig, som om detta vore naturligare.

Beträffande en punkt, som gjordes till huvudsak i diskussionen, vill jag också säga några ord. Man har teoritiserat fram en hel del och däribland detta, att vad som för oss är viktigast här i landet, det är att sörja för, att statens neutralitet i förevarande avseende bibehålles. Jag tillät mig här om dagen begära ett meddelande från England om, hur man ställer sig till den saken där, och jag har fått det svaret, att tanken att ställa arbetarna i en särställning, därför att de tillhöra en industri, där konflikt pågår, är för engelsmännen fullkomligt främmande. Här anser man däremot, att en sådan neutralitet skall uppehållas till det allra yttersta.

Hur ha då arbetsgivarna ställt sig, när det gällt att ifrån deras sida värna om statens neutralitet? Kunna vi fastslå, att arbetsgivarnas handlingar gått ut på att upprätthålla en sådan neutralitet? Jag ber att få erinra om förhållandena, då konflikter utbröto inom den mekaniska verkstadsindustrien. I början gällde det inte så många verkstäder. Först var det Nydqvist & Holm i Trollhättan, så Götaverken i Göteborg och så verkstäder på fyra andra platser. Det fanns sedan ett och ett halvt år intet avtal inom verkstadsindustrien, ehuru man tidigare i tjuguar ha haft sina förhållanden reglerade genom avtal. Så fort dessa konflikter utbrutit, gick Sveriges verkstadsförening in

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

till arbetslöshetskommissionen med bestämt krav på att kommissionen skulle förklara, att allmän konflikt föreläge, och avstänga alla arbetslösa metallindustriarbetare från statshjälp. Det har också sagts mig, att bakom denna framställning ställdes ganska starkt hot emot arbetslöshetskommissionen. Herrarna kunna själva döma: kan den handlingen betraktas som förenlig med ett värnande om statens neutralitet vid arbetskonflikter? Jag tror det knappast.

För att förkorta detta anförande så mycket som möjligt — jag förmodar, att herr greven och talmannen håller mig särskild räkning därför — skall jag nu övergå till att säga några ord om det förslag, som utskottet framlagt. Först och främst möter oss då den märkvärdigheten, att det förslag, som bildar utskottets utlåtande, bärs upp av det minsta av partierna och alltså av det minsta antalet representanter i statsutskottet. Då frågar man sig: hur kan detta vara möjligt? Jo, det beror därpå, att det liberala förslaget har ett sådant innehåll, att det slukas med hull och hår av högern. Högern har funnit detta förslag till nio tiondelar av sitt innehåll vara så acceptabelt, att högern tagit upp det utom ett litet stycke i slutet, som jag sedan skall yttra några ord om. Herrarna ha kanske inte lagt märke till detta förhållande, eftersom högerreservationen ställts upp på det viset, att man endast citerat de avgörande styckena i utskottets utlåtande. Men om ni gå till utlåtandet, skola ni finna, att det är så. Detta är en förklaring till, att man fått det liberala förslaget som utskottets förslag, och jag kan inte tolka detta på annat sätt, än att högern och det liberala partiet äro eniga om att förkasta regeringsförslaget och gå efter den i utlåtandet angivna linjen för frågans lösning.

Vad innehåller då det förslag, som blivit utskottets? Jo, det förkastar, som sagt, det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, som är det enda klara förslaget och, efter mitt sätt att se, det enda, som är möjligt att tillämpa, med undantag — måste jag säga — av det, som antytts av arbetslöshetskommissionens ordförande, generaldirektör Pegelow. Ty sistnämnda förslag är lika lätt att tillämpa och lika klart som regeringens. Men hur ser nu utskottets förslag ut? Jo, sedan man på utskottets begäran gjort en undersökning ute i landet och konstaterat precis hur många, som varit arbetslösa i tre månader, sex månader eller ett år, så säger utskottet, att man ändå inte kan följa principen om en regel bakåt, utan måste sörja för, att det blir en uppdelning av arbetarna i sådana, som fortfarande ha något med industrien att göra, och sådana, som inte ha det minsta att skaffa därmed. Efter en sådan uppdelning behöva vi inte vara rädda för att träda statens neutralitet för nära, om vi stämpla de arbetslösa, som tillhöra den senare kategorien, med beteckningen »före detta» och ställa dem i en förmånligare ställning med avseende å arbetslöshetshjälp.

Vad blir då följden, om det förslaget blir riksdagens beslut? Jo, då skall man gå ut och göra en undersökning för att beträffande varje arbetare få konstaterat, huruvida han fortfarande tillhör industrien eller inte. Jag tror, att förslagsställaren för sin del tänkt sig, att arbetarna

vid järnbruken då självmant skulle komma och anmäla sig för att bli stämplade med märket »före detta», emedan detta märke under det konflikten påginge skulle medföra en viss liten förmån. Om den saken ber jag att få säga, att jag tror, det förslagsställarna räknat alldeles fel. Jag skall strax söka visa, hurudan den förmån är, som skulle bjudas, och när man ser på den förefaller det knappast troligt, att många järnbruksarbetare skulle för dess vinnande vara villiga att ställas vid sidan av det yrke, i vilket kanske både deras far och deras farfar arbetat och de själva sedan haft hela sin verksamhet.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Jag har i detta avseende gjort ett tankeexperiment på mig själv. Det kanske är många här, som känna till, att jag från början varit hantverkare. Jag tillhörde det vällovliga möbelsnickaryrket; jag hade lärt det under en mycket lång period och blev en mycket skicklig man i yrket. Jag försäkrar herrarna, att om jag på grund av en konflikt blivit avstängd från en sådan förmån, som nu är i fråga, och blivit tillsagd, att, om jag ville kallas före detta möbelsnickare, skulle jag få förmånen åter, då skulle jag svara: Nej tack så mycket, det går jag inte med på. Skall jag arbeta, har jag intet annat område att arbeta på än inom det yrke, jag lärt. Jag måste naturligtvis finna mig i nuvarande omständigheter, tills jag kan få sysselsättning i det yrket, men jag kan inte låta stämpla mig såsom stående utanför detta. Likadant tror jag, att det förhåller sig med järnbruksarbetarna. Det är en särskilt homogen kår av duktigt folk, som vet vad det vill och visar mycket vackra sidor; jag tror inte, att man därifrån kommer att anmäla sig för en sådan fristämpling.

Vad skulle då denna fristämpling medföra för förmåner? Jo, utskottet säger, att de arbetare, som betraktas såsom kvarstående inom industrien, skola fortfarande, intill dess konflikten är löst, vara uteslutna från varje rätt till understöd eller nödhjulsarbete. De arbetare däremot, som stämplats såsom »före detta», skola under den tid, konflikten varar, komma i åtnjutande av förmånen att kunna bli tilldelade någon av de s. k. friplatser, som arbetslöshetskommissionen kan finna angeläget att dela ut på ifrågavarande arbetsområde. Hur många dessa platser bli, det vågar jag inte säga. Vad man har att gå efter, det är hur kommissionen hittills tillämpat friplatssystemet. Friplatssystemet har ju införts, sedan kommissionen funnit sig böra på grund av ändrade konjunkturen och förhållanden ute på arbetsmarknaden fastslå, att vissa industrier inte längre kunna betraktas vara i det kristidsläge, att dithörande arbetare i allmänhet böra komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp. Efter detta har inträffat, att de lokala kommittéerna kommit till kommissionen samt klagat sin nöd och krävt av kommissionen att få hjälp även för arbetare inom nyssnämnda industrier. Då har kommissionen gått in för detta s. k. friplatssystemet. Detta friplatssystem avser i regel endast arbetslöshetsunderstöd, icke nödhjulsarbete. När kommissionen delar ut friplatser, vill det synas, som om den i allmänhet vid första tilldelningen följde regeln, att tjugufem procent av de arbetslösa skola erhålla friplatser. Om man t. ex. på en plats anmält,

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

att mycket stora svårigheter äro för handen och att där finnas fyra-hundra arbetslösa, giver kommissionen först hundra friplatser för att se, om detta stoppar. Det gör det icke i regel, och om en tid kommer den lokala kommittén igen samt klagar fortfarande, och då får den ytterligare exempelvis ett femtiotal friplatser. Så synes friplatssystemet hava tillämpats hittills, och skulle det fortfarande komma att tillämpas, blir, såsom vi förstå, ställningen den, att de, vilka bli förklarade såsom »före detta», få, i den mån friplatserna räcka till, sig tilldelade sådana platser. Då en konflikt är slut, kommer — under förutsättning att arbetslöshetskommissionens beslut beträffande ifrågavarande industris behandling i arbetslöshetshänseende alltjämt står fast — det förändrade förhållandet att inträda, att de, som ansetts fortfarande tillhöra industrien i fråga och därför under konflikten varit avstängda från all arbetslöshetshjälp, ingå med förmånsrätt till understöd och nödhjälpsarbete, medan de, vilka stämplats såsom »före detta» falla ned i en lägre grad. Såsom direktiven nu äro skrivna, har jag svårt att förstå, huru det skall bliva möjligt för arbetslöshetskommissionen att något så när rundhänt behandla dessa »före detta» arbetare — om man nu över huvud kan våga hoppas, att kommissionen törs visa någon rundhänthet under den tid, den fortfarande har att verka.

Sedan kommer i sista punkten av utskottets förslag en egendomlighet, som högern icke tagit upp i sitt förslag. Högern har varit tillräckligt klarsynt att finna, att man där givit sig in på en väg, som icke kan försvaras. I nämnda punkt konstateras, att ställningen vid järnbruken verkligen är bekymmersam och att det av humanitära skäl absolut kräves hjälp, men att direktiven ligga i vägen; regeringens förslag kan man naturligtvis icke tänka på. En undersökning, huruvida vederbörande arbetare äro »före detta» eller icke, skulle taga alldeles för lång tid. Därför föreslås, att det skall stå kommissionen fritt att omedelbart dela ut ett antal friplatser, som skola kunna av de lokala kommittéerna tilldelas järnbruksarbetare utan föregående individuell undersökning. Då kan det emellertid hända, att friplats tilldelas en arbetslös, som vid senare verkställd undersökning finnes icke kunna betecknas såsom »före detta». Han har kanske skickats ut i nödhjälpsarbete, men när det så konstateras, huru det förhåller sig med honom, får han tillsägelse: sluta upp med arbetet och packa dig i väg, ty du har icke rätt att vidare få nödhjälpsarbete! Denna konsekvens tyckes högern hava genomskådat och har därför aktat sig för att taga upp denna sak.

Förslaget, sådant det föreligger, innebär som sagt ett sådant teoretiserande, att det är omöjligt att göra något av det.

Till slut skall jag endast säga ett par ord om högerns förslag. Det är icke så mycket att säga om detta, ty högern uppträder alltid så, att man vet, var man har den. Högern är alltid likadan; den är ganska fri från känslor av humanitärt slag och talar därför icke heller några egna ord om att av humanitära skäl hjälpa de arbetslösa. Den säger däremot, att den undersökning, som är föreskriven enligt utskottets förslag, genom vilken man skulle reda ut, om någon är »före detta» eller ej,

icke skall få ske medan konflikt varar, utan först sedan konflikten är slut, ty, menar högern, om den sker nu, kunde det hända, att någon friplats ramlade ned i skötet på en »före detta», och det får icke ske för allt i världen.

Och så göres till sist i högerns förslag det allvisa tillägget, att fackorganisationerna skola vara skyldiga att svara för understödsplikten. Jag vet icke, hur det skall tolkas, ty om riksdagen godkänner högerns förslag, kan jag icke tänka mig en sådan påföljd av detta beslut, att organisationerna måste åtaga sig nämnda skyldighet. Det tror jag icke, att de komma att göra. Denna bestämmelse har således ingen praktisk betydelse.

Så ser det ut, när man närmare granskar förslagen, och jag kan icke annat än på det allra djupaste beklaga, att man icke inom riksdagens partier i år liksom i fjol försökt att gemensamt under hand pröva sig fram till en ståndpunkt, som varit möjlig för oss alla att biträda, en ståndpunkt, som kunde giva något för de nu orättvist behandlade och svältande arbetslösa arbetarna. Det hade varit lyckligt, om vi gått den vägen, jag är viss om, att det skulle visat sig lyckligt för landet i dess helhet. I den situation, vari vi nu befinna oss, skulle det verka långt ifrån lyckligt, om lösningen på den fråga, som framförts av regeringen, skulle, med avisande av regeringens förslag, ske enligt någon av de andra två linjer, vilka återfinnas i utskottets betänkande. Jag beklagar, det får jag säga, på det djupaste, om riksdagen vill bidra till ett sådant för landet vådligt resultat.

Herr **Trygger**: Herr talman! I den kungliga propositionen är det erkänt, att den av Konung och riksdag förra året fastslagna principen, att vid allmän konflikt inom ett fack medlemmarna skulle utestängas från arbetslöshetshjälp, kan anses i allmänhet vara ett uttryck och ett riktigt uttryck för den neutralitet, som statsmakterna böra iakttaga vid arbetskonflikter. Emellertid ha vi i dag hört landsorganisationens ordförande, herr Thorberg, uttala en helt annan mening. Han anser nämligen, att det riktigaste skulle vara, att industrien själv skulle bära den arbetslöshetshjälp, som kunde vara erforderlig, och han stödde detta sitt påstående därpå, att det är företagaren, som leder ett företag och följaktligen, i fall denna ledning medför arbetslöshet, bör vara ansvarig för de skador, som genom hans sätt att sköta företaget åstadkommas. För min del har jag mycket svårt att förstå den ståndpunkt, som här av honom intagits. Jag tror, att var och en skall begripa vad jag menar, ifall jag till honom ställer den frågan: huru skulle t. ex. ledarne för järnbruksindustrien hava förfarit, för att de skulle kunnat betala de löner, som fordrats, behålla de arbetare, som finnas inom industrien, och vidare få varorna sålda till ett pris, som icke medför kapitalförlust? Jag tror följaktligen, att den skyldighet, som han talade om, den rättsplikt, som sålunda skulle åligga ett företags ledare, icke finnes. Den strandar på det skäl, som redan i den romerska vännen åberopades, nämligen: ultra posse nemo obligatur, ingen kan förpliktas till det, som är omöjligt.

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang. arbets-
löshetshjälp
vid arbets-
konflikt.
(Forts.)

I dag ha vi nyligen hört av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att även han i själva verket var ganska missnöjd med den princip, som i det kungliga förslaget fastslagits såsom det riktiga uttrycket för den neutralitet, som staten bör iakttaga vid arbetstvister. Det förefaller mig ganska egendomligt att höra detta i dag, då jag tycker mig minnas, att man, då ärendet förra året var före i kammaren, fick höra ett uttalande från herr statsrådet om att de direktiv, som sålunda efter överenskommelse mellan riksdag och regering blevo fastslagna, voro fullkomligt tillfredsställande samt att regeringen kunde vara synnerligen nöjd med dessa direktiv. I dag däremot återopades såsom bevis på, hur utvecklingen gått emot arbetarna, när det gällt direktiven för arbetslösheten, att det före 1922 års riksdagsbeslut var så, att om det uppstod konflikter inom ett fack, blevo icke därigenom de arbetslösa inom facket uteslutna från arbetslöshetshjälp, utan de kunde t. o. m., när de hänvisades till arbete av arbetsförmedlingen inom facket, göra anspråk på att få en skälig avlöning, och om de icke kunde få en sådan avlöning, vore de berättigade att fortfarande åtnjuta arbetslöshetsunderstöd. Emellertid minnas vi mycket väl, huru det förhöll sig med denna sak. Den äldre regeln, att man, när det var konflikt inom ett fack, skulle hänvisa de arbetslösa att taga arbete inom facket och att de voro skyldiga att, vid äventyr att förlora rätten till arbetslöshetshjälp, taga arbete mot skälig avlöning, framställdes förut såsom ett ingrepp i den ställning arbetarna skäligen kunde göra anspråk på, nämligen att icke behöva tvingas till s. k. strejkbryteri. Således, samma sak, som då framställdes såsom något för arbetarna skadligt och som ersattes med de direktiv, som bestämdes förra året, framställes i dag såsom något för arbetarna fördelaktigt, samtidigt som nuvarande direktiv anses vara ett uttryck för en utveckling, som varit till skada för arbetarna i stället för att vara till fördel för dem.

Emellertid har Kungl. Maj:t nu framlagt en proposition, vilken, som bekant, går ut därpå, att den, som vid en konflikts utbrott oavbrutet under sex månader varit arbetslös, behöver icke avstängas från arbetslöshetshjälp, trots att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom facket. Mot riksdagens behandling av detta ärende i *formellt* avseende har herr statsrådet gjort åtskilliga anmärkningar. Det var först och främst, om jag minnes rätt, den, att herr statsrådet ansåg, att regeringens begäran om skyndsamt behandling helt nonchalant av riksdagen ignorerats. Jag förstår nog, att ett sådant uttalande kan förekomma i någon tidning under en sådan pressfejd som den vi haft i denna fråga. Att det kunnat sägas från statsrådsbänken, förefaller mig däremot ganska märkligt. Att regeringen ber, att ärendet måtte behandlas skyndsamt, kan väl icke betyda annat, än att regeringen önskar, att det skall behandlas så skyndsamt som möjligt, dock så, att man verkligen söker behandla det, söker sätta sig in i frågan och skaffa sig det material, som är erforderligt för att komma till ett riktigt avgörande. Men det kan icke betyda, att man skall i fläng avgöra saken, utan att veta vad man gör. För resten förvänar det mig, att herr

statsrådet är så sträng mot riksdagen, då regeringen, om jag minnes rätt, legat en hel vecka på saken under tvekan huru den skulle göra. Om regeringen genast hade lagt fram förslaget för riksdagen, då det samma var klart i avseende på innehållet, och icke hållit på att fundera över, huruvida frågan borde mot grundlagen provisoriskt avgöras i administrativ väg eller om man skulle bekväma sig till att först begära riksdagens medverkan, skulle regeringen hava vunnit en hel vecka, och då hade icke de arbetslösa behövt vänta till i dag för att få svar, utan kunde ha fått det för åtta dagar sedan.

Sedan anmärkte herr statsrådet att det var en ovänlighet från riksdagens sida att inhämta yttrande från en regeringen underordnad myndighet över ett av regeringen framlagt förslag. Även där tror jag, att herr statsrådet är för sträng mot utskottet — jag är ju härvidlag fullkomligt opartisk, då jag icke sitter i utskottet — ty att utskottet, då regeringen icke själv iakttagit vad grundlagen föreskriver i avseende på ett ärendes behandling, tillåter sig att komplettera utredningen och sålunda låter införskaffa behövligen upplysningar, det kan väl icke innebära en oartighet mot regeringen, åtminstone kan jag icke förstå det.

Så sade herr statsrådet — och det var det viktigaste — att hela utredningen, som nu åstadkommit och som tagit så lång tid, var av rakt intet värde. Det var verkligen ett kraftigt skäl, jag förstår det mycket väl, för den, som håller på den kungliga propositionen. Ty det är klart, att hade icke någon utredning kommit till stånd, kunde det ha hänt, att man utan vidare godkänt propositionen, men det är just genom denna utredning som vi fått möjlighet att bedöma, huruvida man bör bifalla den kungliga propositionen, och genom utredningen ha vi nu kommit till det resultatet, att vi icke kunna göra det. Då är det naturligt, att utredningen förefaller onödig för den, som kommit fram med den kungliga propositionen.

Den tveksamhet, som herr statsrådet i dag sagt, att statsrådet nu hyste i avseende å de direktiv, som fastställdes förra året, skulle ju kunna vara rätt förklarlig, såvida icke förra året förelegat inom vissa näringar följande situation, som naturligtvis icke kan ha varit regeringen obekant. Inom järnbruksindustrien voro t. ex. i maj månad 1922 10,430 arbetare arbetslösa, och av dem var det 9,440, som varit arbetslösa i sex månader eller mer. Vidare, inom pappersmasseindustrien funnos i januari 1922 5,815 arbetslösa, av vilka 5,564 sex månader eller längre tid saknat arbete o. s. v. Liknande förhållanden rådde även i andra industrier. Alldeles klart är, att då man antog dessa direktiv, som oberoende av den tid, under vilken en arbetare varit arbetslös, utan vidare beröfvade honom arbetslöshetsunderstöd i händelse av allmän konflikt inom facket, den, som ville hjälpa så mycket som möjligt, skulle vara tveksam. Men om det verkligen var så, att herr statsrådet på denna grund var tveksam, så får jag säga, att det låg bra mycket politik däri, att han gick in på en överenskommelse, som han med sin ståndpunkt måste anse skadlig. Det är nog sant, att man ibland får

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbets-
löshetshjälp
vid arbets-
konflikt.
(Forts.)

jämka, men om man har ett material framför sig av den beskaffenhet, att enligt ens uppfattning en kompromiss skulle leda till olycksdigra följder, bör man naturligtvis icke gå in på kompromissen. Jag kunde emellertid med ett visst skäl ifrågasätta, om icke orsaken, varför statsrådet ansåg sig förra året kunna acceptera direktiven, var den, att direktiven då icke medförde olägenhet för dem, som voro arbetslösa i dessa industrier, som ledo av kristidsarbetslöshet, utan att de tvärtom medförde fördelar för dem. Så har det ju varit. Vi veta, att fördelningen av arbetslöshetsunderstöden i praktiken har skett på det sätt, att arbetslöshetskommissionen indelat facken i tre olika klasser. Den första klassen är den, där det föreligger en av kristiden vållad arbetslöshet, som alltjämt fortsätter, den andra klassen omfattar sådana fack, där det kan sägas, att man kommit tillbaka till normala förhållanden, och den tredje klassen innefattar de övriga facken. De till den första klassen hörande, på grund kristiden arbetslösa ha fått en alldeles särskilt gynnad ställning, de, som tillhöra den andra, få icke något arbetslöshetsunderstöd och de i tredje klassen få i mindre utsträckning sådant understöd. Så länge arbetskongflikt icke förelåg, var det följaktligen icke farligt att ingå på den överenskommelse, som träffades förra året, varigenom direktiven fastställdes, ty arbetare, tillhörande industrier med kristidsarbetslöshet, hade en gynnsam ställning, och därmed ansågs allt gott och väl. Men nu ha konflikter kommit, och det är då man ser denna sak på ett helt annat sätt. Det är först då, som Kungl. Maj:t föreslår, att de, som varit arbetslösa i sex månader, icke behöva avstängas från arbetslöshetshjälp, något som dock icke innebär, att de skola anses stå utanför det fack, de förut tillhört, och sålunda få nöja sig med arbetslöshetsunderstöd i mindre omfattning, utan, så vitt jag förstår — om jag missuppfattat saken, kanske jag blir korrigerad — det skulle innebära att de få behålla den gynnade ställning, som de förut hade såsom tillhörande detta fack. Med andra ord: de behöva ej taga konsekvenserna av regeln: »Är det konflikt i ett fack, få vederbörande icke arbetslöshetshjälp», utan de få behålla denna hjälp i samma utsträckning som före konflikten. Man kan egentligen icke få det bättre.

Nu har emellertid herr statsrådet givit tillkänna, att enligt hans åsikt talade starkt för den kungl. propositionen det förhållande, att arbetsgivarna på det mest hänsynslösa sätt drivit ned lönerna här i landet samt bragt arbetarna rent av till förtvivlan. När arbetsgivarna en tid gått på på detta sätt, blev det för mycket för arbetarna, och därför sade de: »Nej, nu ge vi inte med oss vidare», och så hade han fått dessa konflikter, som sorgligt nog i närvarande stund hålla på att ödelägga några av våra förnämsta industrier och kanske komma att ha det mest sorgliga inflytande på näringslivet under innevarande epok. Jag är fullkomligt övertygad, och det är kanske varje medlem i denna kammare, att nuvarande chefen för socialdepartementet är och alltid har varit varmt besjälad av önskan att få konflikterna bilagda så fort som möjligt, och det är något, som var och en, vilken vet, huru stor

skada dessa konflikter göra, får vara honom synnerligen tacksam för. Men då herr statsrådet tillåter sig att mot våra arbetsgivare rikta en sådan anmärkning, som att de oskäligt söka driva ned arbetslönerna och därigenom driva arbetarna till förtvivlan, tror jag icke han träffat det rätta. Här ha vi en massa industrier, som, med stor förlust, hållit driften i gång uteslutande för att kunna använda sina arbetare. Vill man vidare granska industriens ställning, blir det tillfälle därtill, då man ser företagens deklARATIONER, som särskilt i år tydligt utvisa, i vilket svagt läge de befinna sig. Vi läsa dagligen om de stora förluster, som göras i olika företag, och om den inverkan detta har på våra penninginstitut o. s. v. Ja, när man under en sådan situation försöker få ned arbetslönerna så mycket, att man kan driva verksamheten, är det visst ingenting som bör läggas arbetsgivarna till last, utan det är tvärtom något, för vilket man borde uttala sitt allra största erkännande.

Vad nu det kungl. förslagets särskilda bestämmelser angår, har utskottet enligt min mening påvisat såväl det formellt oegentliga och det reellt och principiellt felaktiga som det praktiskt utförbara i det kungl. förslaget. Ja, meningarna äro ju delade, men jag har verkligen försökt, med den lilla skolning jag har såsom jurist, att komma till rätta med detta förslag, hur det skulle te sig i tillämpningen. Jag har därvid funnit att dessa anmärkningar äro riktiga. Det är en viss enkelhet i förslaget, som jag naturligtvis måste erkänna. Det enkla i det kungl. förslaget är sålunda, att det bestämmer, att 6 månaders arbetslöshet före en konflikts utbrott berättigar den arbetslöse att fortfarande hava arbetslöshetsunderstöd. Men det är icke allt, som man behöver veta vid förslagets tillämpning. Utskottets förslag har emellertid även träffats av anmärkningen att vara ytterst komplicerat, och herr statsrådet har här gjort gällande, att Kungl. Maj:ts förslag i tydlighet och enkelhet är mycket bättre än utskottets förslag, ja, att det enda förslag, som Kungl. Maj:ts i nämnda hänseende kan jämföras med, är det Pegelowska förslaget, som generaldirektör Pegelow framställt eventuellt i sin reservation. Det är för visso ett mycket klart förslag, det Pegelowska förslaget. Det innebär helt enkelt, att de direktiv, som fastslogos i fjol och som för närvarande äro gällande, slopas provisoriskt med avseende på vissa fack. Ja, enklare kan man naturligtvis icke skriva än att man modifierar en bestämmelse på det sättet, att man sätter den ur kraft för viss tid och i visst avseende. Är det denna klarhet och enkelhet, som man har anspråk på att man visat i det kungl. förslaget, då får jag verkligen säga, att det förefaller mig, att enkelheten i verkligheten icke har mycket värde. Och enligt min åsikt är det kungl. förslaget visserligen enkelt i formuleringen, men det är konfyst med avseende på tanken. Jag trodde ursprungligen, att tanken i det kungl. förslaget var den, att den omständigheten, att en arbetare varit arbetslös i 6 månader inom ifrågavarande fack, skulle anses, om jag så får säga, som ett legalt bevis för att hans samhörighet med facket upphört och att han i själva verket icke var part uti en föreliggande konflikt inom facket. Nu har herr statsrådet själv sagt att om

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

under den tid, som herr statsrådet var arbetare, han blivit arbetslös och någon kommit till honom och sagt: »Ni har nu varit arbetslös en lång tid; vill ni lämna detta fack, så kommer ni ej att drabbas av avstängning i händelse av konflikt», skulle herr statsrådet ha svarat: »Nej, det kan icke komma i fråga, jag är så nära förbunden med mitt fack; att lämna detsamma är omöjligt.» Herr statsrådet åberopade, att det fanns åtskilliga fall, där ett yrke så att säga gått i arv från far till son i flera led och där samhörigheten med facket var särskilt stark. Men kan man skaffa bättre bevis för att dessa arbetare verkligen äro intresserade av konflikten i sitt fack, än just det herr statsrådet anförde? Är det någonting i världen, som kan kraftigare visa den klokhet, som låg i de direktiv, som antogos i fjol, än att det just förhåller sig på angivet sätt med avseende på de stiliga, praktiga och styva arbetare på skilda trakter i Sverige, vilka äro så förbundna med sitt fack som herr statsrådet gjort gällande. Man finner följaktligen, att, även om man gör den modifikation i hittills gällande direktiv, som utskottet föreslagit, är detta ett så pass ömtåligt område, att man kan ifrågasätta, huruvida icke denna lilla utbyggnad, på sätt herr statsrådet själv nu antydde, denna omgruppering verkligen innebär en fördel mer till namnet än till gagnet. Det är dock ett försök att tillmötesgå den tanke vi alla trodde finnas i det kungl. förslaget men som vi nu hört icke föreligga.

De socialdemokratiska reservanterna, herr Lindblad m. fl., ha gjort gällande i sin reservation mot utskottet, att denna omgruppering — enligt utskottets förslag en omgruppering, som kan ske såväl under konflikt som oberoende av konflikt, men som enligt högerreservanternas förslag icke får ske annat än när konflikt icke föreligger — detta flyttande från ett fack till ett annat av arbetare på objektiva grunder är olämpligt, därför att omgrupperingen kommer att bero på den personliga uppfattningen hos dem, som skola tillämpa de normer, som äro ifrågasatta för omgrupperingen, och detta kan leda till godtycke. Jag får säga, att för min del kan jag icke argumentera mot sådana argument. Skulle man fullfölja den tanke, som ligger till grund för denna reservation, skulle i själva verket all rättsordning upphävas. Man kunde aldrig ge några direktiv, ty alltid är det någon, som skall tillämpa direktiven, och anser man, att denna tillämpning kommer att röna inflyttande av den personliga uppfattningen och på den grund bliva godtycklig, ja, då har man ju ingen möjlighet att lösa frågan. Vi hava nu en socialdemokratisk regering. Den skall handla efter lag och författning, men det kan ju icke hjälpas att, när den tolkar en författning, den personliga uppfattningen måste göra sig gällande. Men icke vill jag därför säga, att detta är godtycke. Det är den enda möjligheten, om man över huvud taget vill administrera ett område, om man över huvud vill komma till ett resultat, där det finnes normer, som binda dem, som skola tillämpa desamma. Regeringen har ju till syfte, icke att befordra godtycket utan att hindra godtycket. Jag kan icke hjälpa, att jag tror, att det icke är den oklarhet, som efter vad man vill göra gällande, skulle

föreligga i utskottets förslag, det är icke den, som väcker anstöt, utan det är den klarhet, som finnes där med avseende på en särskild punkt, nämligen att den, som uppgivit sig hava tillhört ett visst fack och där åtnjutit vissa förmåner, icke kan, i fall han sedermera överföres till annat fack — samtidigt som han förvärvar de förmåner, som tillhöra detta, och speciellt i detta fall den förmånen, att han icke blir utesluten vid konflikt från erhållande av arbetslöshetsunderstöd — bibehålla förmånerna i sitt gamla fack. Med andra ord, reservanterna ha ej velat erkänna den satsen, att den, som uttager fördelen av en viss situation, måste också åtaga sig de förpliktelser, som åtfölja denna situation, och de nackdelar, som denna situation kan komma att medföra.

Emellertid kan, såsom herr Swartz gjort gällande, utskottets förslag icke helt och hållet anses tillfredsställande, och därför hava inom utskottet vissa ledamöter förenat sig om den reservation, under vilken herr Swartz' namn står först. Utskottet har föreslagit ett uppmjukande av direktiven, på så sätt, att även under en konflikt en omgruppering skulle kunna äga rum. Denna omgruppering kan emellertid, såsom här framhållits av nämnde talare, aldrig ske så objektivt under en konflikt, som oberoende därav. Man bör också skydda arbetaren i en sådan situation, då han kan hava ett speciellt intresse för ögonblicket att flytta från det gamla facket för att ingå i ett nytt och då tanken på fördelarna för tillfället kan föranleda honom till att övergiva ett fack, som han i själva verket anser sig tillhöra och bör anses tillhöra samt fortfarande kan få tillhöra.

För min del skall jag slutligen be att med anledning av vad herr statsrådet Lindqvist här gjorde gällande mera allmänt få säga, att jag känner mig lika besjälad som någon socialdemokrat av intresse för att arbetarnas levnadsstandard skall kunna bibehållas och att arbetslösheten så mycket som möjligt må upphöra. Av det skälet har jag ständigt satt mig emot 8-timmarslagen, som under den situationen i ekonomiskt avseende, som för närvarande råder i värden, utgör det största hindret för en skälig levnadsstandard, och som mer än något annat medverkat till den sorgliga arbetslöshet, som förekommer icke blott i vårt land utan även i andra länder. Det är också av detta skäl, omtanken om arbetarnas levnadsstandard, som jag har varnat vid många tillfällen, då jag haft äran yttra mig i denna kammare, mot den hets mot kapitalet, som bedrivits och vilken i sina verkningar slutligen träffar arbetarna. Det är också därför jag påpekat faran av en beskattning, som konsumerar ett kapital, vilket därigenom undandrages näringarna, en beskattning, som följaktligen också skadar arbetarna. Det är av alldeles samma skäl, intresset för arbetarnas levnadsstandard, som jag betraktar denna fråga om direktiven för arbetslöshetshjälpen såsom en bland de viktigaste frågor. Det var också med tanke på, att arbetarnas ställning skulle därigenom bliva fördelaktigare och därmed också hela samhället tillgodoses, som jag trodde och hoppades, då det var fråga om att den nuvarande socialdemokratiska regeringen skulle komma till år 1921, att denna regering skulle hava lättare än någon annan

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

regering att få arbetarna att förstå sitt eget intresse och förstå, att det krävdes förtroendefull samverkan mellan arbetare och arbetsgivare. Jag trodde, att denna regering skulle visa sig bättre i stånd än någon annan regering att hjälpa arbetarna att komma till insikt i den ekonomiska situation, som förelåg, och följaktligen att vår arbetarklass skulle sålunda lättare avstå från omogna förslag och försök att hävda en ståndpunkt, som den ekonomiska erfarenheten visat vara felaktig. Men jag kan icke hjälpa, att jag måste säga, att det är bra egendomligt, att en regering, som kommit till under så gynnsamma förhållanden — det fanns en allvarlig önskan att komma den till mötes — alltmer visat sig sakna förmåga att stå över partierna utan i själva verket ställt sig under fackföreningarna. Man har det intrycket av regeringens åtgärder i denna arbetslöshetsfråga, att den icke varit fullt fri, då den kom fram med det förslag, som nu föreligger, då den brådskat med detta förslags avgivande utan fullständig utredning, då den känt sig sårad över att detta lilla enkla förslag icke uppskattas. Det bör här kunna erkännas att det icke fordras mycken blygsamhet för att inse, att det är ett litet ganska anspråklöst opus, som föreligger i den kungl. propositionen. Därföre blir man förvånad över att regeringen tagit vid sig så mycket, då andra icke kunnat uppskatta detta förslag. Och det är icke endast den förskräckliga högern, vilken ju alltid bär sig dumt åt, som icke uppskattat förslaget, utan också liberalerna, som ju stå emellan de bägge andra partierna — jag vill nu icke erkänna, att det är på någon *gyllene* medelväg, men i alla fall något mitt emellan — och som vid många tillfällen, det måste erkännas, givit de mest tydliga prov på en vilja att samverka med regeringen. En vilja, som regeringen aldrig trott riktigt på att högern haft, men som denna dock i själva verket har haft. Ja, jag får till sist säga, att vi icke kunna finna oss i det, att utslutande arbetarsynpunkter göras gällande vid frågans bedömande. Det kan visserligen icke hjälpas, det är tvärtom naturligt, att en socialdemokratisk regering icke ser på frågorna med samma ögon som en liberal regering eller en konservativ regering eller en regering, som t. ex. skulle bildas av herr Winberg. Det är ju alldeles klart, att saken förhåller sig på det sättet. Men å andra sidan måste riksdagen ovillkorligen känna som en plikt mot sig själv att hävda den ställning, som riksdagen enligt grundlagen har att intaga, den ställningen nämligen, att den håller fast vid den stora principen, att samhällets väl, det helas väl måste gå före en särskild klass speciella intressen.

Jag ber att få yrka bifall till den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Herr talman! Jag ber först kammaren om undsende, därför att jag inledningsvis nödgas beröra ett par punkter, som jag i mitt tidigare anförande yttrade några ord om, men som jag, föranledd av herr statsrådets och chefens för socialdepartementet anförande, nu måste återupptaga till behandling.

Herr statsrådet gjorde mot utskottet en mycket bestämd erinran, därför att utskottet på det sätt som skett behandlat regeringens förslag i avseende på skyndsamheten. Han sade, så vitt jag hörde rätt, att ett längre gående ignorerande av ett regeringsförslag kunde han icke påminna sig, och han tyckte, att hela åtgärden att infordra yttrande från arbetslöshetskommissionen över regeringens förslag tedde sig såsom en märkvärdig åtgärd. Ja, jag vill säga, att naturligtvis hade det legat närmast till hands i detta fall att tillgripa den åtgärd, som riksdagen i dylika fall brukar tillita, när den anser utredningen bristfällig, nämligen att helt och hållet avslå förslaget. Det är den enkla och naturliga, i dylika fall eljest tillgripna utvägen. Men i detta speciella fall kunde icke därmed det syfte regeringen i propositionen avsåg att tillgodose blivit fyllt. Ville man tillgodose det syftet, toge man hänsyn till det, som just motiverade skyndsamheten, nämligen att det här gällde att komma betryckta människogrupper till hjälp, så fick man avvika från den vanliga regeln och här försöka få den utredning, som erfordrades. Det förefaller mig, som om utskottet på den punkten kan prestera goda skäl för det förfaringssätt, som använts. Dessutom må framhållas att, när herr statsrådet här i denna kammare och jämväl i andra kammaren meddelar om åtskilliga uttalanden, som gjorts i samband med behandlingen av detta ärende mellan herr statsrådet å ena sidan och å andra sidan bland andra mig, må det vara befogat att erinra därom, att jag, då jag på ett tidigt stadium fick del av regeringens tanke att framlägga en proposition i detta avseende, innan sådan proposition förelåg, uttalade den bestämda meningen, att en dylik proposition icke borde avgivas, utan att det organ, som har statens arbetslöshetsverksamhet om hand, finge tillfälle att före propositionens avlämnande avgiva sitt yttrande i ämnet.

Herr statsrådet karakteriserade vid ett par tillfällen de olika partierna och gav det parti jag tillhör den beteckningen, att det förededde tvekan och ovisshet. Jag skall återkomma till det senare. Men om vi se den anmärkningen i belysning av vad som förekommit i den nu föreliggande frågan vid föregående riksdagar och nu, så tror jag knappt, att det blir jag, som återfinnes på tveksamhetens ståndpunkt. Jag vill säga, att naturligtvis söka jag och mina meningsfränder att i varje fråga gå fram utan förutfattad mening, utan att vara predestinerade för en viss ståndpunkt. Vi söka oss fram till det, som vi finna vara riktigt. Men sedan vi kommit till en uppfattning i frågan, så vilja vi fast och klart hävda vår ståndpunkt, och det hoppas jag, att vi också i detta fall kunna giva goda exempel på.

Herr statsrådet yttrade, att man måste begära, att de, som icke hava någon samhörighet med yrket, icke skola i fortsättningen behandlas på det sättet, att de på grund av strid inom yrket bliva avstängda från arbetslöshetshjälp. Ja, det är just denna önskan som utskottets förslag försöker tillgodose och realisera. Det är den strävan, som fått uttryck i utskottets hemställan. Men det är samma strävan, som regeringspropositionen *icke* tillgodoser, ty den principen, att man skall tillämpa regeln bakåt på vissa personer i vissa yrken, innebär alls icke

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

ett försök att realisera önskan att den, som på grund av förhållandena icke längre kan anses äga samhörighet med yrket, ej skall vara beroende av åtgärder, som i fortsättningen ske inom detta yrke. Det är en strävan, som vi däremot försökt att i utskottsutlåtandet förverkliga.

Herr statsrådet yttrade, att det var en obetydlig sak, som det nu var fråga om; det var vissa preciserade fall, och de voro icke mera omfattande, än att man borde kunna utan så många om och men bedöma förslaget. Ja, jag vill då erinra, att under det att herr Lindblad i början av diskussionen ställde sig på den ståndpunkten, att det var ett enkelt förslag och lätt att bedöma, sade å andra sidan nyss herr statsrådet, att frågan utvecklat sig så, att den omspände ett så stort område och att det kommit in så många intressen, att det med hänsyn därtill var svårt att bilda sig en verklig uppfattning i frågan. Jag tror, att herr statsrådets relation av förhållandena i det avseendet var riktigare än den inledande reservantens.

Emellertid är det så, att man icke kan säga, att vad det nu gäller begränsas till den yrkesgrupp, varom nu mest talats, nämligen till järnbruksarbetarna. Som bekant har det nyligen träffats överenskommelse i fråga om verkstadsindustrien. Inom denna industri äro fortfarande väl omkring 9,000 personer arbetslösa. Ingen vet, huruvida dessa 9,000 komma att förbliva arbetslösa och huruvida de således komma att få arbetslöshetsunderstöd fram till nyåret. Då upphör det nuvarande avtalet, och då kan det tänkas, att det blir konflikt inom det yrket. Dessa 9,000 kunna icke under tiden utöva något egentligt inflytande, enligt vad herr Thorberg försäkrat, på vad som sker inom yrket. När vi komma fram till den 1 januari 1924, då tillfredsställa ju samtliga dessa anspråken på 6 månaders arbetslöshet. Skall möjligen, om vid det tillfället konflikt uppstår i yrket, tillämpas ett annat förfaringssätt beträffande denna grupp än som gällt i fråga om järnbruksarbetarna? Är det icke tvärtom så, att allt, som nu kan sägas tala för ett dylikt ingripande till förmån för järnbruksarbetarna, kan sägas i precis samma omfattning beträffande denna andra grupp av arbetslösa. Därtill kan då läggas, att de senare kunna peka på att man i ett föregående fall beträffande en likställd grupp har där ingripit och gjort en avvikelse. Så vitt jag förstår, förhåller det sig så. Läger man i sådant hänseende det ena fallet till det andra — och den första januari erbjuda sig därvidlag flera möjligheter i den riktningen — är det uppenbart att det, som nu förestår, icke begränsar sig till frågan om järnbruksarbetarna, utan innebär ett prejudikat i fråga om vad som skall ske i fortsättningen i svensk arbetslöshetsunderstödsverksamhet och svensk arbetslöshetsförsäkring. Ty jag vill erinra om att i det förslag till arbetslöshetsförsäkring, som föreligger, har samma problem varit uppe, och vissa medlemmar av den kommitté, som haft denna fråga om hand, ha i § 28 av förslaget i huvudsak anslutit sig till fjolårsdirektiven, under det att vissa reservanter ställt sig på en annan ståndpunkt. Det är således klart, att beslutet icke begränsar sig blott till det föreliggande fallet utan kastar sin skugga framför sig jämväl i fråga om vissa speciella grupper, som

man nu kan peka på, och dessutom även på en blivande arbetslöshetsförsäkring.

Jag ber om ursäkt, för att det icke kan bli någon riktig plan i vad jag i detta yttrande kommer att säga, men det beror naturligtvis på att jag följer de anteckningar, jag gjorde under herr statsrådets yttrande. Då jag därvid nödgas hoppa över vissa partier av vad han yttrade, är det klart, att det icke kan bli fullständigt sammanhang i mitt anförande, men det kan ju icke bli på annat sätt, när det gäller ett yttrande, som avser att lämna repliker på vissa punkter.

Herr statsrådet yttrade sig angående arbetslöshetskommissionens förfarande och sade, att det varit bryskt och hårdhänt. Hans omdöme innebar sålunda ett bestämt underkännande i vissa hänseenden av kommissionens beslut. Jag måste då fråga: varför ha då icke klagomål över kommissionens förfaringssätt anförts hos Kungl. Maj:t? Det fanns ju den möjligheten att mjuka upp besluten, därest arbetslöshetskommissionens beslut icke stodo i god överensstämmelse med dessa direktiv. Varför har man då icke, när man haft tillfälle därtill, överklagat kommissionens beslut och satt regeringen i tillfälle att visa sin uppfattning om vad direktiven i detta avseende innebure? Har regeringen däremot den känslan, att kommissionens beslut varit dikterade av trohet mot och hänsyn till riksdagens tidigare beslut, tycker jag knappast, att det är alldeles riktigt, att kommissionen här skall erhalla omdömen av den beskaffenhet, som här förekommit. Jag konstaterar emellertid, att man i varje fall underlätit att klagovägen, som stått öppen, visa, att partiska, hårda eller oresonliga beslut fattats.

Herr statsrådet yttrade vidare: »Hjälp måste till, ty det råder nöd i många hem.» Men det få vi väl ändå vara överens om, att denna fråga icke enbart kan regleras och våra beslut normeras av hänsyn till denna omständighet. Det finns många grupper, herr statsråd, som hela tiden varit uteslutna från delaktighet i arbetslöshetshjälpen, på områden, där också arbetslöshet förekommit. Det finns oändligt många familjer, som under de största umbäranden fått taga sig fram under denna tid. Men inte kan detta ensamt för sig föranleda, att arbetslöshetsunderstödsverksamheten efter hela linjen skall läggas efter ett hänsynstagande till denna omständighet. För denna verksamhet måste, såvitt jag förstår, vara normerande, vad man i detta fall uppställer såsom regel för densamma, vad man syftar till, vad man därmed vill försöka realisera.

Herr statsrådet yttrade, att han icke behövde någon annan utredning än vetenskapen om att de nuvarande direktiven blivit hårt och hjärtlöst tillämpade, för att han skulle framlägga sin proposition. Jag vill säga, att om man på skilda områden inom lagstiftning eller lagtillämpning finner, att det föreligger vad man anser vara ett missförhållande, brukar sannerligen aldrig enbart kännelömen därom utgå tillräcklig utredning. Man brukar, såvitt jag kan förstå, i regel försöka förskaffa sig en uppfattning om vilka vägar, med vilka medel och efter vilka linjer en lösning skall vinnas.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr statsrådet yttrade vidare, att frågan icke har vunnit på det jättearbete, som har utförts. Jag vill icke utala något omdöme om den saken; jag har varit med en smula och deltagit däri. Men jag tror, att för den, som är obekant med dessa förhållanden och söker att på grundval av föreliggande handlingar bilda sig ett omdöme om vad som i detta fall är möjligt och lämpligt, betänkan det sådant det nu föreligger i detta avseende innehåller åtskilligt andra möjligheter och lämnar ett helt annat belyningsmaterial än vad propositionen innehöll.

Jag ber också att få säga, att jag är något förvånad över att herr statsrådet återopade ett omdöme av arbetslöshetskommissionens ordförande rörande propositionen i fråga, ty denne har ju sedermera fått avgiva sitt omdöme skriftligen, *efter* det att utredning blivit verkställd och han kunnat grunda sitt omdöme på denna utredning. Vad säger han i detta fall sedermera i sammanhang med avgivandet av arbetslöshetskommissionens utlåtande i ärendet? Jo: »Ett genomförande av 'regeln bakåt' skulle oberoende av den karenstid, som bleve bestämd, bli va svår för att icke säga omöjlig att genomföra med sådan konsekvens, att befogade klagomål kunde förebyggas.» Så lyder hans offentligt avgivna omdöme. Det förefaller mig, som om, inför tillvaron av ett dylikt omdöme, tidigare utan samma utredning gjorda uttalanden knappast skäligen vare sig böra eller kunna återopas.

Herr statsrådet opponerade emot att man i utskottets utlåtande åter en gång strukit under, att kravet på arbetslöshetshjälp icke grundar sig på någon rätt för de arbetslösa, utan att arbetslöshetsunderstödet är en anordning, med vilken samhället sökt att ur billighetssynpunkter och med hänsyn till sina möjligheter ordna dessa förhållanden. Herr statsrådet sade i detta sammanhang, att han icke riktigt kunde förstå resonemanget om att arbetarorganisationerna skulle underhålla de i en konflikt indragna. Jag vill därtill säga, att detta såvitt jag förstår, är en ny ståndpunkt i förhållande till fjolåret. Jag ser det på det sättet — det måste jag bekänna — att om man begränsar sig till de i en konflikt indragna eller till dem, som träffas av beslutet om arbetsinställelse och faktiskt äro part i striden — om man alltså tager bort dem, som icke ha utsikt eller möjlighet att återkomma till yrket, och endast ser till dem, som äro färdiga att återinträda och för vilka man kan säga, att tillfällen därtill beredas — måste jag ha den uppfattningen, att dessa måste söka uppehålla sin existens genom sina egna åtgärder under denna strid. Det är ju dock så, att de på detta sätt begränsade, som intaga denna ställning i striden, avstånga de facto hela det ifrågavarande arbetsområdets utnyttjande under en viss tid. Det är ju faktiskt så, att båda parterna, både arbetsgivare och arbetare, på det sättet monopolisera ett visst yrke, att när de, vardera parten för sig, konstaterat, att arbetet på ett visst område skall stå, står också detta arbete stilla. Jag ingår i detta sammanhang icke på något klander av detta förhållande, men jag säger, att när man har det anspråket från vederbörande parts sida, att ingen annan skall försöka intränga på ifrågavarande arbetsområde, följer därav efter

mitt betraktelsesätt, att förpliktelserna mot de i striden uppträdande komma att vila på de parter, som på detta sätt monopolisera detta arbetsområde. Såvitt jag förstår ha också egentligen samtliga, som efter mera ingående prövning yttrat sig i detta avseende, intagit denna ståndpunkt. Jag anförde i mitt förra yttrande, hurusom en medlem av arbetslöshetskommissionen, en arbetarrepresentant, vid fjolårets behandling av ärendet uttryckligen angav denna ståndpunkt såsom den enda riktiga, den enda möjliga och den enda hållbara.

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Herr statsrådet yttrade något om att sågverksarbetarna voro avstängda från understöd och ville genom en hänvisning till svårigheterna för dem i detta sammanhang skapa en viss opinion, en viss uppfattning om detta förslags rimlighet. Men beträffande sågverksarbetarna förhåller det sig så, att de för närvarande äro avstängda från understöd, därför att arbetslöshetskommissionen anser hela detta yrke vara i det läget, att arbetstillgång finnes, vadan arbetslöshetsunderstöd icke behöver utgå inom yrket. Det är ju en helt annan sak; där gäller ju frågan, huruvida vissa yrkesområden för *tidigt* undantagits från arbetslöshetshjälp. Men hur man kan åberopa en hänvisning till de lokala verkningarna på en viss plats av en dylik åtgärd såsom ett stämningmoment vid bedömandet av nu föreliggande fråga, det måste jag säga, att jag icke förstår. Det kan, såvitt jag kan bedöma läget, icke skäliga åberopas.

Herr statsrådet yttrade några ord om förhållandena i England. Det är ju så, att varje lands förhållanden och varje lags innehåll nog måste prövas och ses i sammanhanget av de förutsättningar eller verkningar, som följa av landets förhållanden eller lagens beskaffenhet. I England är det ju så, herr statsråd, att understödstagarna erhålla en på ett visst stadgat sätt begränsad kortvarig arbetslöshetshjälp, som så att säga temporärt avbrytes av understöd av annan art — en understödsverksamhet, som närmar sig fattigvård och som dels i vissa fall åtnjutes i samband med utgående arbetslöshetsunderstöd och dels alldeles ersätter sådant understöd, vilket, som sagt, där är begränsat till vissa speciella tider. Att i fråga om ett försäkringssystem av dylik beskaffenhet tala om, huruvida dess principer och våra äro överensstämmande i detta avseende förefaller mig icke vara möjligt. Vårt arbetslöshetsunderstöd utgår ju utan hänsyn till mera lagbundna regler och utan begränsning i tid eller dylikt, endast i den mån samhället kan bistå enligt av riksdagen efter hand lämnade direktiv. Jag tror sålunda, att denna hänvisning icke belyser vad man därmed avsåg.

Herr statsrådet kritiserade utskottets förslag bland annat genom att hänvisa till att bakom detta endast stode det minsta partiet. Jag vet nu icke, hur den omständigheten i och för sig skall kunna utgöra något bevis för att förslaget är olämpligt och därför icke bör läggas till grund för riksdagens beslut. Det måste, såvitt jag förstår, vara rena nödhjälpsargument man litar till, när detta anföres såsom ett skäl mot förslaget.

Jag skall nu be att få säga några ord om själva de tekniska detal-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

jerna i det föreliggande förslaget. Jag konstaterar då först, att de anmärkningar, som av mig i mitt förra anförande framställdes mot det kungl. förslaget, icke här blivit av någon talare upptagna eller bemötta eller syftet med propositionen i dessa avseenden klarlagt. Jag skall nu försöka att med ett par, tre ord bemöta de erinringar, som blivit gjorda gentemot det förslag, som föreligger från utskottets sida.

Herr statsrådet anmärkte i sådant hänseende först, att han icke trodde, att arbetarna skulle komma att anmäla sig, och han talade därvid alldeles särskilt om att beteckningen »f. d. järnbruksarbetare», såvitt jag förstod, skulle verka psykologiskt olämplig. Denna beteckning är av utskottet upptagen endast såsom ett exempel; det står »exempelvis, f. d. järnbruksarbetare». Kanske kan man välja en beteckning, som i detta avseende verkar psykologiskt lämpligare. Jag skulle kunna tänka mig exempelvis en sådan beteckning som »arbetssökande från järnverksindustrien». Men inte är detta någon väsentlig sak i förslaget. I detta avseende erbjuda sig ju vid den vidare tillämpningen av utskottsförslaget olika möjligheter. Just därigenom, att förslaget använder ordet »exempelvis», har man velat framhålla, att man vill ha en särgruppsbeteckning för dem, som på detta sätt lämna sin yrkeställning och faktiskt anmäla sig såsom allmänna arbetssökande. Jag måste säga, att när det är fråga om sådana, om vilka man har anledning tro, att de icke komma tillbaka till yrket, att de icke ha möjlighet att inom överskådlig tid återfå sina anställningar, så är det väl ändå så, att man får förutsätta, att de — även om de tidigare varit med släktskaps-, traditions- eller andra band fästade vid ett visst yrke — dock söka sig ut på annat arbete, därest den faktiska utvecklingen lägger hinder i vägen för deras återgång till yrket inom rimlig tid. Därmed finnes ju icke något faktiskt hinder för dem att, så fort tillfälle erbjuder sig och de slippa anlita arbetslöshetsunderstödsverksamheten, söka tillbaka till yrket, om det blir dem möjligt. Det föreligger därför, såvitt jag förstår, icke alls något hinder för att de, just för att erhålla arbetslöshetsunderstöd, under den tid detta utgår betecknas såsom — jag kan ju taga det sist av mig anförda exemplet — »arbetssökande från järnverksindustrien». Jag kan, som sagt, omöjligt tro, att detta skall möta något hinder, för såvitt man strävar att tillämpa anvisningen på ett praktiskt sätt.

Vad beträffar de i yrket kvarstående, vilka utgöra den verkliga parten i en strid, återgav herr statsrådet, såvitt jag förstod, fullständigt riktigt den ställning de skulle komma att i fortsättningen intaga, men beträffande dem, som på detta sätt skulle bli avskilda från yrket och deras ställning, kan jag icke förstå annat än att någon missuppfattning måste föreligga. De skulle ju komma att i detta avseende intaga den ställning, som i den s. k. arbetslöshetskommissionsplanen betecknas som nr 2, den ställning, att de såväl ha tillgång till platser vid statens nödhjälpsarbeten som möjlighet att erhålla arbetslöshetsunderstöd. Att det inom denna grupp likväl som inom varje annan skall komma att försiggå en behovsprövning, är klart, men den förut-

sättningen är väl fullständigt omöjlig att uppgiva i något fall. Jag kan icke förstå annat än att hela försöket att karakterisera deras ställning i den nya gruppen såsom innebärande en försämring måste betecknas såsom oriktigt. Tvärtom ger detta förslag just sådana, som icke ha sex månaders arbetslöshet bakom sig, möjlighet att tidigare och oberoende av arbetslöshetens längd komma i åtnjutande av understöd.

Jag skulle ha anledning att yttra några ord om hur det skulle gå till vid ett realiserande av utskottets förslag beträffande järnbruksarbetarna, men man kan ju icke taga kammarens tid i anspråk så länge. Jag vill endast säga, att det, såvitt jag förstår, mycket lätt låter sig realisera genom att man i ett cirkulär till arbetslöshetskommittéerna meddelar den förändrade ställning, som inträtt med avseende å denna fråga, med uppdrag för arbetslöshetskommittéerna att angiva, på vilka dessa direktiv äro tillämpliga och vilka som anmäla sig samt, om man så vill telegrafledes, lämna uppgift om dessa till arbetslöshetskommissionen. I detta fall säger utskottsförslaget uttryckligen, att erforderligt antal friplatser skall tilldelas vederbörande. Jag tror, att detta låter sig mycket väl ganska snabbt anordna, naturligtvis med de svårigheter, som äro förbundna med vilket alternativ i detta avseende man än må tillgripa, när det gäller att realisera understödssträvandena på detta område.

Jag skulle, innan jag slutar, vilja säga ett par, tre ord åt högersidan, där man fortfarande vill göra gällande, att ett sådant förfaringssätt beträffande järnbruksarbetarna skulle innebära någon slags principiell avvikelse från hittills gällande direktiv eller något obehörigt partitagande för dessa arbetare. Jag måste säga, att jag förstår icke detta. Om man ställer sig på den ståndpunkt, som jag här intagit, att de båda parterna i en strid skola vara självuppehållande, men å andra sidan att de, som icke ha möjlighet att komma tillbaka till yrket, böra genom en åtgärd av här föreslagen art frigöras från yrket, innebär ju det, att man i den nu pågående järnbruksarbetarkonflikten icke omedelbart vill tillämpa vad man eljes anser riktigt och lofvärt. Det innebär ju vidare, att arbetarpartens bidragsplikt skall utsträckas till individer, om vilka man dock erkänner, att de icke skäligen böra inräknas i den grupp, som i detta avseende är part i striden. Jag förstår icke, att det kan bli någon större svårighet att verkställa ett bedömande av situationen i detta fall än då det gäller en uppdelning vid andra tillfällen. Det är klart, att det blir *något* svårare — det skall medges. Men å andra sidan är det också så, att när det icke är fråga om en principiell uppgivelse eller ett prejudicerande avsteg, vill man naturligtvis, då särskilt behov därav föreligger, utsträcka hjälpsystemet så långt möjligt är.

Jag vill slutligen, med anledning av vad som nu har förekommit, då det ju tyvärr är så, att denna fråga delvis måste behandlas under ett visst politiskt tryck, be att på den nuvarande situationen få tillämpa några ord, som herr statsrådet i fjol fällde vid denna frågas behandling i andra kammaren. Hans uttalande lydde på följande sätt:

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

»Då man nu i detta sammanhang riktar anmärkning mot regeringen och till och med i dag kommit med en uppmaning, att vi skulle lämna våra platser och ge rum för andra, nödgas jag fråga de personer, som gjort en sådan framställning: vad begär man av regeringen? Tro de, som gjort dylika påståenden och som anse, att det vore ett lämpligt tillvägagångssätt om den socialdemokratiska regeringen, som nu har setat under denna brydsamma vinter och försökt — det försäkrar jag — att göra sitt bästa, tro de, säger jag, att ställningen för de arbetslösa i landet därigenom skulle bli bättre? Jag betvivlar, att så skulle bli förhållandet, och det är därför, som jag för min del — oaktat jag rysligt gärna skulle vilja kasta yxan i sjön och försvinna — har sagt mig, att om man gått in för en uppgift och beslutat att söka göra något, har man därmed iklätt sig ett ansvar att fullfölja saken, så länge man själv är övertygad om att någon nytta därigenom kan åstadkommas. Därför har jag inte kunnat finna, att man borde besvara statsutskottets tillstyrkande av den kungliga propositionen i sin helhet på det sättet, att vi, när vi fått allt vad vi begärt, skulle säga: nu gå vi vår väg! En sådan metod är orimlig.»

Jag ber att i anslutning till detta omdöme, att »vi fått allt vad vi begärt» få erinra att det nu föreliggande utskottsförslaget innebär ett på så sätt kompletterande tillägg till det beslut, som fattades av fjolårets riksdag, att det ger mera och går längre än det, varom det nyss av mig här återgivna omdöme fälldes.

Jag tillåter mig, herr vice talman, att hemställa om godkännande av utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr **Wohlin**: Herr förste vice talman, mina herrar! Vid denna sena timme på middagen vill jag söka fatta mig relativt kort.

Jag får erinra om att vid remissen av statsverkspropositionen alla talare här i kammaren samt i medkammaren, vilka icke tillhörde regeringspartiet och vilka yttrade sig om finansministerns budgetförslag, uttryckte sin oro för att inkomstberäkningarna icke på alla punkter skulle komma att hålla streck. Denna uppfattning har nog sedermera under de gångna månaderna, åtminstone beträffande flera inkomstitlar, visat sig ännu mera befogad, än man i medio av januari månad kunde tro, och en viss fara föreligger för att den för budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924 uppgjorda finansplanen kommer att bliva hårt spänd. Denna finansplan bygger emellertid till väsentlig del på att de utgifter, som staten har att göra för arbetslöshetens bekämpande, komma att hållas inom de relativt snävare gränser, som betingas av fjolårets direktiv i arbetslöshetsfrågan. En ändring av dessa direktiv i den riktning, som den kungl. propositionen åsyftar, kan befaras få oberäkneliga verkningar med avseende å statsfinanserna, ty de förändrade direktiven skola ju gälla även för tiden 1 januari—1 maj 1924,

under vilken tid omfattande arbetskonflikter icke äro med säkerhet uteslutna.

Vad angår frågans principiella sida får jag erinra om att under remissdebatten alla talare med hänsyn till de redan då utbrutna stora arbetskonflikterna uttryckte sin förhoppning om att herr socialministern skulle lyckas att bevara arbetsfreden inom vårt svenska näringsliv. Denna förhoppning har visserligen gått i uppfyllelse beträffande några av dessa konflikter, och man får vara herr socialministern och hans medhjälpare tacksam härför. Särskilt lyckligt är, att den stora konflikten inom den mekaniska verkstadsindustrien blivit bilagd. Men det återstår dock flera arbetskonflikter av betydande omfattning, som herr socialministern trots sin nära beröring med arbetareparten och sitt starka inflytande på denna icke förmått att bringa till en lycklig lösning, och bland dem är ju den konflikt inom järnbruksindustrien, som är den egentliga anledningen till den föreliggande propositionen om ändring i direktiven för arbetslöshetsunderstöden. När man läser socialstyrelsens redogörelse för innebörden av denna konflikt, så finner man, om man icke visste det förut, att konflikten icke i första rummet eller ens nämnvärt beror på olika ståndpunkter med avseende å lönesatserna, utan att den framför allt sammanhänger med olika uppfattningar rörande arbetstidens förläggning, varvid arbetsgivarparten för sin del kan stödja sig på ett av arbetsrådet lämnat medgivande angående viss omreglering av arbetstiden. Det är ju riktigtast, att en utomstående icke vid detta tillfälle närmare uttalar sig om denna konflikt samt om det berättigade eller oberättigade i den ena eller andra partens hållning. Det förefaller mig emellertid, ej minst med hänsyn till den nu påpekade huvudanledningen till konflikten, som om herr socialministern här borde sitta inne med särskilt stora möjligheter till en förlikning, för så vitt att herr socialministern nämligen icke enbart vägledes av dogmatiska synpunkter på gällande lagstiftning rörande arbetstidens reglering utan även har sinne för nationalekonomiska förhållanden och villkoren för våra svenska näringsars möjligheter att under rådande depressionstid återtaga drift, som alltjämt är nedlagd. Herr socialministern förklarade helt nyss i sitt anförande — och det var en punkt i detta anförande, i vilken jag för min del helt och hållet kan instämma — att det viktigaste och bästa för arbetarna och för landet är att få konflikterna avlägsnade. Nu hyser jag uppfattningen, att uppnåendet av detta mål, som herr socialministern angivit såsom det viktigaste och nödvändigaste för arbetarna och landet, ingalunda komme att underlättas utan fastmer att försvåras genom en sådan ändring av direktiven, som föreslås i den kungl. propositionen. Kungl. Maj:ts proposition innebär ju ett tydligt och direkt avsteg från den statsmakternas neutralitet i arbetskonflikter, som av riksdag och regering i fjol fastslogs som en av arbetslöshetspolitikens viktigaste grundprinciper. Ett dylikt avsteg med alla dess konsekvenser kan enligt min uppfattning såväl för konflikten vid järnbruken som även för andra konflikter befaras komma att förlänga stridstillståndet på arbetsmarknaden

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

samt försvåra möjligheterna att bevara arbetsfred fram till den 1 maj 1924, då man förutsätter att den statliga hjälpverksamheten skall vara avvecklad.

En utomstående, som icke tillhör vare sig arbetare- eller arbetsgiveläggret, har givetvis icke särskild anledning att bemöta vad landsorganisationens ärade ordförande uttalade rörande arbetsgivareorganisationernas politik gentemot arbetarna och har sålunda icke någon anledning att ingå på frågan, huruvida arbetsgivarparten här i landet har ansett sig »vara befriad från alla hänsyn gentemot den mänskliga arbetskraften» och velat »krypa bakom arbetets invalider», såsom uttrycken egendomligt nog föllo. Jag förmodar, att svar på dessa anmärkningar, i den mån de icke redan ha lämnats, komma att givas under fortsättningen av debatten från arbetsgivaresidans representanter. Från den neutrala ståndpunkt, som en utanför de båda stridande parterna stående person, liksom självfallet riksdagen, bör intaga i dessa konflikter, kan man emellertid under inga förhållanden godkänna utan måste fastmera rikta en bestämd gensaga gentemot det angrepp, som landsorganisationens ordförande riktade mot arbetslöshetskommissionen och mot socialstyrelsen, när han yttrade, att dessa statsorgan betraktade statens ingripande såsom »mot arbetsgivarparten fientligt». Jag tycker, att när man hörde herr von Kochs svaromål på denna anmärkning och i övrigt känner herr von Kochs genom ett långt arbete i den sociala verksamhetens tjänst dokumenterade intresse och varma känsla för våra arbetares välfärd, så lär man väl ändå även på andra håll, exempelvis det jag företräder, nödgas säga, att herr Thorberg här gjorde sig skyldig till en missuppfattning och en obefogad förebräelse gentemot ämbetsmän, som stått i bräschen för vår arbetslöshetspolitik under de gångna kritiska åren.

Herr socialministern vände sig mycket kraftigt mot utskottets motivering och uttalade bland annat, att utskottet här »för femtioelfte gången» velat fastslå, att de arbetslösa icke kunde grunda någon rätt gentemot staten med avseende å den nu pågående hjälpverksamheten. Herr socialministern syntes vilja hävda uppfattningen, att en sådan rätt ändock måste anses existera, en enligt min uppfattning principiellt och praktiskt farlig och oriktig åsikt med de mest vittgående och av herr socialministern tydligen icke nog beaktade framtida konsekvenser. Jag anser för min del, att utskottets här fastslagna principuppfattning, klart och tydligt uttalad i början av utskottsutlåtandet, är synnerligen viktig att upprätthålla, och jag får uttala min tillfredsställelse med dessa väsentliga partier av utskottsutlåtandet. Jag instämmer även i vad utskottet anför gentemot Kungl. Maj:ts proposition samt i vad utskottet uttalar rörande arbetslöshetskommissionen samt sitt förtroende för denna kommission och dess hittills vidtagna åtgärder. Jag vill icke förlänga debatten genom att ytterligare utveckla dessa redan så väl formulerade ståndpunkter och synpunkter, utan skall endast tillfoga några upplysningar, som icke förut blivit framförda och som hava en viss betydelse, då det gäller att taga ställning till å ena sidan utskottets förslag och å

andra sidan den av herr Swartz m. fl. vid utlåandet fogade reservationen.

Jag finner, att dessa båda förslag i väsentliga delar sammanfalla med varandra och att den individualprövning, som enligt båda förslagen bör äga rum, genom de tillfogade bestämmelserna är rätt väl omgärdad med nödiga garantier. Jag tror icke man kan komma ifrån, att en dylik individualprövning av de arbetslösas förhållanden är den enda möjliga vägen att gå, när man som nu vill göra ett tillägg till fjolårets direktiv. När man sedan kommer till spørsmålet, vilken av de båda vägarna, utskottets förslag eller herr Swartz' m. fl. reservation, som är att föredraga, vill jag för min del säga, att skäl kunna anföras såväl för som emot vardera av dessa linjer. Man måste hysa den största respekt och giva det största erkännande åt båda dessa förslag, vilka bägge grunda sig på noggrann prövning och överbäggande. Men det är å andra sidan givet, att i en fråga som denna en idealisk lösning icke kan vinnas. Ett företräde hos den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen ligger däri, att den bestämt säger ifrån, att en dylik individualprövning icke bör äga rum under pågående arbetskonflikter. Därmed vilja ju dessa reservanter söka förebygga all risk för att genom tillägget till direktiven något frångående icke måtte ske från statsmakternas neutralitet i arbetskonflikter. En viss svaghet är emellertid å andra sidan förbunden med den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen. Dessa ärade reservanter godkänna utskottsmajoritetens uttalande, att »en tillämpning på de nuvarande arbetskonflikterna av gällande direktiv utan kompletterande bestämmelser i visst fall »måste» giva ett resultat, som ur humanitär synpunkt måste betraktas som hårt», men de komma dock, när det gäller nu pågående konflikter, endast till det resultatet, att någon hjälp här icke kan bringas från statens sida, utan de nu arbetslösa järnverksarbetarna böra enligt deras mening endast från arbetareorganisationerna — måhända tänka de även på fattigvården — kunna påräkna något understöd. Detta är visserligen en ståndpunkt, som jag kan förstå och som ju icke i och för sig behöver innebära något svårare avsteg från logikens regler, men det kan å andra sidan icke förtänkas mig, om jag säger, att en sammanställning av dessa båda yttranden kan uttolkas på ett måhända mindre lyckligt sätt. När man nämligen förklarar, att de nuvarande direktiven i viss mån behöva en komplettering, så är det nog icke riktigt lämpligt att hänvisa de nu arbetslösa uteslutande till arbetareorganisationerna, vilka här skulle träda hjälpsamt emellan i statens ställe, i synnerhet som arbetareorganisationerna, som här förut har sagts, icke äga någon skyldighet härtill och icke heller genom några riksdagsbeslut kunna åläggas att ingripa. Mot denna anmärkning gentemot den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen står å andra sidan det företräde, som jag nyss anförde. Vad i övrigt angår de båda förslagen — den kungl. propositionen lämnar jag i enlighet med vad jag förut yttrat åsido — har jag icke kunnat underlåta att taga någon hänsyn även till en viss omständighet, som här förut endast i förbigående berörts, nämligen de finansiella förhållandena inom de kommuner, som

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

beröras av den nu pågående lockouten inom järnbruksindustrien. Jag har gjort mig besvär med att göra några undersökningar härom, i det jag tagit kännedom om arbetslöshetskommissionens utredningsmaterial, på vilket både utskottet och högerreservanterna till viss del stödjade sin framställning och varpå även herr Lindblad och hans medreservanter bygga en del av sin motivering och vilket material sålunda även för de socialdemokratiska ledamöterna av statsutskottet haft ett visst värde. Jag har med välvilligt biträde från arbetslöshetskommissionen underkastat de individualuppgifter, som arbetslöshetskommissionen infordrat från de olika kommunerna, en personlig granskning samt sorterat ut arbetarna på de olika kommuner, varom det är fråga. Vidare har jag undersökt dessa kommuners ekonomi med tillhjälp av de uppgifter, som lämnats till den kommunala finansstatistiken och som beträffande utdebiteringarna till den borgerliga och kyrkliga kommunen samt till skolväsendet sträcka sig ända fram till 1923. Det visar sig då först, att anmärkningsvärt många av de enligt arbetslöshetskommissionens register arbetslösa inom de olika kommunerna underlåtit att lämna de begärda individualuppgifterna. Anledningen härtill skall enligt uppgift i väsentlig mån hava berott på att en hel mängd av dem, som stodo i registret, voro oanträffbara, därför att de voro ute på arbete på olika håll inom respektive kommuner eller i dessas närhet och alltså redan hade utnyttjat förefintliga möjligheter att på egen hand skaffa sig annat arbete. De uppgifter, som inkommit, omfatta emellertid detta oaktat ett rätt stort antal av de av arbetslöshetskommissionen registrerade arbetslösa. När jag granskade uppgifterna rörande dessa fann jag, att endast i omkring ett tiotal kommuner i hela landet antalet arbetslösa, som lämnat individualuppgifter, översteg siffran 25. De redovisade arbetslösa företedde en anmärkningsvärd dispersion mellan de 44 orter, det gällde. Från de flesta kommunerna redovisades endast några få arbetslösa inom nu omhandlade fack, från somliga 10—15 stycken och från några 20—25. Man finner härav, att bekymren beträffande de arbetslösa inom järnbruksindustrien äro relativt lokalt begränsade och endast beröra ett visst mindre antal kommuner. Betraktar jag emellertid de kommuner, om vilka det företrädesvis är fråga, eller det tiotal kommuner, där dessa arbetslösa förekomma till större antal, så har jag vid undersökning av dessa kommuners ekonomi funnit att några av dem, trots läget inom järn- och gruvindustrierna, kunnat hålla sin utdebitering för den borgerliga kommunen vid ungefär samma nivå år 1923 som år 1921, och deras skulder kunna i förhållande till tillgångarna icke anses anmärkningsvärt stora, liksom icke heller restantibeloppen, visserligen endast kända för den 31 december 1921, kunna sägas vara anmärkningsvärt stora. Man får alltså än ytterligare begränsa antalet kommuner, innan det kan bli tal om en verklig kommunal misär som följd av arbetslösheten. Men går jag nu till detta fåtal kommuner, som jag har här upptecknade på papperet framför mig, så befinnes att de hava måst skrida till en stigande och högst avsevärd utdebitering, en utdebitering, som på några orter är så hög, att den häntyder på möjligheten av en fullständig kommunal

finanskatastrof, för så vitt att arbetslösheten vid järnverken och gruvorna här skulle fortfara och särskilda åtgärder från statens sida för de lockoutade järnbruksarbetarnas hjälp icke skulle komma att träffas.

När nu i den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen något medel icke blivit angivet för att avvärja en dylik utveckling, som i alla fall skulle kunna befaras inträda i detta, låt vara begränsade antal kommuner, tror jag, att däri ligger ett visst stöd för att i valet mellan de båda för mig ifrågakommande linjerna — utskottets förslag och reservationen av herr Swartz m. fl. — till sist anse skälen för att ansluta sig till utskottets förslag vara starkare än skälen för att ansluta sig till reservationen, alltjämt framhållande att företräden och nackdelar äro förenade med båda lösningarna av detta grannliga och kinkiga spörsmål.

Jag tillåter mig alltså, herr förste vice talman, att sluta med förklaringen, att jag vid den blivande voteringen kommer att rösta för utskottets förslag. Jag tror, att herr socialministern, vilkens varma medkänsla för de arbetslösa här i landet måste väcka allmän sympati, vid objektiv eftertanke måste finna, att en dylik lösning, om den blir riksdagens beslut, ingalunda blir en lösning på papperet, utan att den kommer att bringa verklig hjälp åt de oförvållat arbetslösa inom den ram som är given genom de av utskottet hävdade principerna för arbetslöshetspolitiken. Dessa principer måste emellertid orubbligt upprätthållas, och utskottets förslag går härvid enligt min mening till *den yttersta gränsen* för vad som från samhällets synpunkt kan godkännas i detta avseende. Jag tror, att tillmötesgåendet från dem, som stå bakom utskottets förslag, härvid är så stort, att även en regering som den nuvarande borde finna, att detta tillmötesgående har varit mycket betydande och att man icke kan med fog förebrå dem som ansluta sig till utskottets förslag att de hava ställt sig oförstående till de oförvållat arbetslösas behov och berättigade önskemål.

Herr statsrådet **Lindqvist:** Herr förste vice talman! Jag vill endast lämna några förklaringar med anledning av en del av vad som yttrats under överläggningen, sedan jag först hade ordet. Jag ber att få förutskicka den anmärkningen, att jag icke skall röra vid sådant, som jag förklarat i mitt förra anförande men som sedan har b'ivitt bemött, exempelvis i herr Tryggers anförande. Jag anser, att jag förut anfört goda skäl för min uppfattning, och det tjänar ingenting till att draga fram dem ännu en gång under denna överläggning.

Men herr Ekman lämnade kammaren den upplysningen beträffande regeringsförslaget, att detta visst icke var lagt så, att det endast var tillämpligt vid de nu pågående konflikterna. Jag vill med anledning därav meddela, att skälet till att jag i mitt förra anförande ej förklarade, hur det förhöll sig med regeringsförslaget på den punkten, var, att jag ville inskränka mig så mycket som möjligt. Man vill ju icke göra anförandena för långa, ty vi trötta ut varandra totalt på det sättet. Men

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbets-
löshetshjäl-
p vid arbets-
konflikt.
(Forts.)

nu nödgas jag göra den förklaringen, att herr Ekman hade alldeles rätt i detta avseende. Regeringens förslag är generellt så till vida, att det skulle tillämpas vid alla konflikter, som kunna uppstå under den tid, den nuvarande kristidsanordningen i fråga om arbetslöshetshjälp finns kvar. Arbetslöshetskommissionen har ju sagt, att dess avveckling skulle komma att ske på våren nästa år. Vid ett bifall till regeringens förslag skulle sålunda de direktiv, det innebär, likaväl som andra direktiv, tillämpas, till dess denna avveckling ägt rum. Men man måste vid bedömandet härav taga hänsyn — och här anknyter jag till vad jag förut yttrade — till de förhållanden, som man kan vänta under det år, på vilket vi nu äro inne, och under nästkommande års vinter. Jag tror, att det icke blir så synnerligen många tillfällen, då regeringsförslaget skulle komma i tillämpning. Jag får säga nu, som jag gjorde i andra kammaren — jag resonerar naturligtvis här från arbetarsynpunkt — att jag icke törs garantera något för härads hövding von Sydow och hans kolleger, ty de göra, vad de vilja, och de hava icke precis samma åskådning som jag. Det kan hända, att de etablera något slagsmål, som vi icke nu kunna förutse men som kommer som ett brev på posten längre fram. Men jag tror ändå inte, att de konflikter, som sålunda kunna uppkomma, bliva av den karaktär, att i dem indragas några större arbetargrupper, beträffande vilka det kan konstateras, att de vid konfliktens början sex månader varit fortlöpande utan arbete. Jag hoppas, att arbetarna i sommar i ganska stor utsträckning skola erhålla sysselsättning, och sker så, blir det, även om det nästa vinter skulle utbryta några konflikter, icke så många, som man kan tillämpa dessa direktiv på.

Det har i detta sammanhang talats om den inverkan, beslutet i denna fråga kan hava på arbetslöshetsförsäkringen, och jag har förut i dag varit i tvist med en av kammarens ledamöter på den punkten. Jag får säga, att denna angelägenhet för närvarande är mig alldeles ovidkommande. Regeringen har icke haft den allra minsta anledning att fråga sig, huru de direktiv beträffande denna kristidsorganisation, som nu komma att beslutas av riksdagen, skola passa, när vi en gång genomföra en arbetslöshetsförsäkring. Ack, det blir ett bekymmer, som den regering, som då sitter, får taga på sig. Det beror så ofantligt mycket på vad det blir för regering som sitter, när det blir tillfälle att lägga fram en proposition för lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Jag har hoppats att kunna göra det i år, men måste nu avgiva den förklaringen, att möjligheten härtill är utesluten på grund av att tiden framskridit för långt. Vi fingo förslaget för sent. Nu är det mycket möjligt, att det blir en högerregering, som kommer att lägga fram förslag i frågan, och vem vet, efter vilka linjer den vill gå och om den över huvud vill följa någon av de vägar, som kommittén genom sin utredning anvisat. Sålunda är det alldeles för tidigt att tala om vad nu föreliggande fråga skall kunna hava för inverkan på de eventuella förslag, som i sin tid skola framläggas till lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan.

Jag är mycket glad över att vara i tillfälle att besvara ett yttrande av herr Wohlin. Han trodde sig hava funnit det verkliga kolumbiägget, när han förklarade, att vi borde besinna, att han redan vid remissdebatten varnat mot att lita på hållbarheten av den finansplan, som finansministern uppgjort. Och nu, säger han, ser man, vad vi löpa för risk! Här är ett förslag, som ytterligare rubbar denna finansplan! Ja, detta visar, om något, att herr Wohlin icke alls har satt sig in i denna fråga. Han har icke lärt sig förstå, vad regeringens förslag innebär eller huru frågan över huvud ligger. Förhållandet är, att, om regeringsförslaget antages av riksdagen, kommer arbetslöshetshjälpen icke att kosta staten ett enda öre mer än vad arbetslöshetskommissionen redan i sina beräkningar vid årsskiftet förklarade, att den skulle komma att kosta. Och varför gör den icke det? Jo, arbetslöshetskommissionen har gjort upp en beräkning av hur mycket pengar skulle behöva förbrukas under detta år och fram till den 1 maj 1924. Den har förklarat, att, om det går efter dess beräkningar, har statskassan den 1 maj 1924 kvar ett belopp av 7 1/2 miljoner kronor av de medel, som riksdagen redan anslagit. Vi förstå ju allaredan därav, att direktivfrågan icke har ett grand att göra med budgeten. Nu är förhållandet, att konflikterna brutit den linje, som arbetslöshetskommissionen sålunda uppdragit, men på ett sätt, som icke är ofördelaktigt ur statskassans synpunkt, ty de hava haft till följd, att man dragit in arbetslöshetsunderstöd och sysselsättning vid nödhjälpsarbetena för en massa arbetare, vilka arbetslöshetskommissionen i sina kalkyler beräknat skulle komma i åtnjutande av dylik hjälp. Det har sålunda blivit en besparing för statskassan i förhållande till vad arbetslöshetskommissionen beräknat. Den har meddelat, att staten intill en viss dag i februari sparar 366,000 kronor genom den avstängning, som skett. Nu hoppas jag hava klargjort, att herr Wohlin — jag vet icke, om han nu är inne i kammaren — var på fel väg, då han trodde sig hava funnit beviset för att vi äro färdiga att sönderbryta den finansplan, finansministern uppgjort. Jag tror, att den skall hålla, och den rubbas alldeles icke av detta förslag, ty det har icke det minsta inflytande på finansplanen.

Sedan var herr Wohlin inne på frågan om konflikterna. Där låter han sol och skugga skiftas lika. Han ger ett ord av erkännande, men han klandrar på samma gång. Han säger, att man nog kan antaga, att regeringsåtgärderna i någon mån bidragit till att verkstadskonflikten är löst, och det är ju gott och väl, men, säger han: »Hur har regeringen gjort med de andra konflikterna? De äro icke lösta!» På det skall jag svara herr Wohlin, att vi där ha gjort lika mycket som beträffande verkstadskonflikten, och vi ha försökt få dem lösta. Det har inte lyckats till i dag, men jag hoppas, att det skall lyckas. Under den tid, jag får sitta kvar, skall jag icke uraktlåta att fullfölja den verksamhet i denna riktning, jag hittills bedrivit, och jag hoppas, att man skall kunna få bukt både med arbetsgivarna och med arbetarna. Jag sade i mitt förra anförande, att jag tror, att ifrågavarande konflikter nu i stort sett äro mogna för en lösning. Jag kan tillägga, att jag tror, att järnbruks-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbets-
löshetskjälp
vid arbets-
konflikt.
(Forts.)

konflikten kanske blir den svåraste, men även den kommer självfallet att lösas. Men inte bör man rikta en anmärkning mot regeringen — när man vet, att den är inställd på dylika strävanden — därför att den icke till en viss given dag lyckats få konflikterna lösta. Det är ju, ledsamt nog, icke så, att en regering kan bestämma i dessa frågor på egen hand, ty vi ha också parter, vi ha arbetsgivare och arbetare, och de äro inte så goda att tagas med någondera parten; men våra strävanden gå i den riktning jag sagt.

Sedan vill jag endast tillägga några ord med anledning av vad herr Ekman yttrade. Han framhöll, att vi i detta sammanhang icke ha att räkna med någon annan nu pågående konflikt än den vid järnbruken, emedan vid sågverks- och pappersmasseindustrien förhållandena äro sådana, att direktivfrågan icke har någon betydelse.

Nu förhåller det sig emellertid på det sättet, att utredningen anger, att antalet arbetare, som på grund av konflikterna hava avstängts från statshjälp, uppgår inom sågverksindustrien till 122 man avstängda från understöd och 682 från rätt till nödhjälpsarbeten eller tillsammans 804. Inom pappersmasseindustrien är det 12 man, som äro avstängda från understöd och 212 från nödhjälpsarbeten eller summa 224. Således i allt inom dessa två industrier 1,028 arbetare, vilka hava åtnjutit dessa förmåner men avstängts på grund av konflikterna. Det är sålunda icke, som herr Ekman sade, så, att de icke hava åtnjutit förmånerna före konflikternas tillkomst. Det kan finnas några av dessa arbetare, som ännu åtnjuta förmånerna. En del av dem hålles nämligen kvar i nödhjälpsarbeten uppe i Norrbotten, emedan kommissionen ansåg, att det skulle kosta för mycket att taga hem dem; man behöver ju också få kontrakterade arbeten färdiga, o. s. v.

Nu sade herr Ekman, att jag skulle hava påstått, att detta utskotts-förslag skulle vara dåligt, därför att det burits och drivits fram av det minsta partiet. Det har jag visst icke sagt, utan jag har sagt, att det förvånade mig, att detta förslag hade blivit utskottsmajoritetens förslag, då det var det minsta partiet, som hade gjort upp förslaget.

Så läste herr Ekman upp ett yttrande av mig i andra kammaren i fjol vintras, och jag vill säga, att jag tyckte, att det lät alldeles förtjusande bra, och att jag glädde mig åt det. Men det veta nog alla herrarna, som hålla anföranden i riksdagen, att det kommer något efter, sedan man talat, och det är att se efter, hur notarierna hava uppfattat vad man sagt, d. v. s. hur de hava nedskrivit det. Detta är över huvud taget det värsta arbete, jag har, att titta på dessa utskrifter, och ofta verkar det på mig så, att jag helt enkelt lägger dem åsido. Det är nämligen så otrevligt att se, hur man försökt men icke lyckats få fram, vad man velat säga, och framför allt att vad man önskat säga icke blivit återgivet i den form, som man önskat. Nu är det ett ord, som felas i det yttrande, som jag hade i andra kammaren. Då jag uttalade mig över det utskotts-förslag, som låg på bordet efter många och långvariga förhandlingar, vilka herr Ekman minns lika väl som jag —

det var icke alltid så trevligt att hålla på långt in på nätterna — uttryckte jag min tillfredsställelse över att man kommit till ett sådant resultat och förklarade, att vi över huvud taget fått, vad vi velat, men det skulle naturligtvis hava stått: *ekonomiskt*. Vi hade nämligen fått de pengar, som vi ville hava, 85 miljoner kronor, och det gav mig anledning att uttala min stora tillfredsställelse. Detta ord »ekonomiskt» felades, men jag skall ändå icke bråka på den punkten och icke taga något tillbaka. Jag kan säga, att förslaget var bra då, men det är det icke nu. Vi ha nu att ytterligare räkna med ett års fortlöpande arbetslöshet, och ställningen är nu sådan, att det förslag, som man i nödfall kunde taga i fjol, nu måste ändras, om det icke skall verka alldeles för galet.

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

På framställning av herr förste vice talmannen beslöt nu kammarerna att till aftonsammanträdet uppskjuta den fortsatta överläggningen angående förevarande utlåtande ävensom behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan.

Herr förste vice talmannen yttrade, att han ville fästa kammarens uppmärksamhet därpå att morgondagens sammanträde komme att taga sin början kl. 10 f. m.

Efter föredragning av de vid sammanträdets början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 182 och 206 till statsutskottet, nr 187 och 205 till behandling av lagutskott, nr 188, 200 och 208 till bevillningsutskottet, nr 198, i vad den avsåg rekommendationerna angående åtgärder till förebyggande av arbetslöshet inom jordbruket och angående den tekniska jordbruksundervisningens utveckling, till jordbruksutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott samt nr 212 till särskilda utskottet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 60, i anledning av vissa av Kungl. Maj: t under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående utbyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5,08 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 21 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner:
nr 148, angående pension åt förre båtsmannen J. A. P. Glantsberg;
nr 149, angående pension å allmänna indragningsstaten åt ritaren G. A. Danielsson;

nr 150, angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. daglönaren K. G. Hultberg;

nr 151, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt Ida Brita Thorells i Bergsjö son Per Einar;

nr 152, angående pensionering av f. d. reservlöjtnanten i flottans reserv A. Thore;

nr 153, angående vissa ändringar i belysningsystemet inom Bodens fästning m. m.;

nr 154, angående befrielse för regementspastorn (amiralitetspastorn) vid flottans station i Karlskrona från skyldighet att hålla pastors-expedition;

nr 155, angående begravningshjälp till dödsbo efter militär beställningshavare, som avlidit till följd av skada, ådragen under flygning i tjänsten;

nr 156, angående anslag till bestridande av tullavgifter för viss armé- och marinmateriel;

nr 162, angående utbyte av ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m.;

nr 164, angående rätt för ämneslärarinna vid statens samskola att för ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid kommunal mellanskola;

nr 165, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt förre vaktmästaren J. J. Nordströms änka;

nr 174, angående understöd av jorddelningsväsendet m. m.;

nr 175, angående vissa inredningsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m.;

nr 176, angående avstående till Lunds stad av kronans rätt till läroverkstomten i Lund med därå uppförda byggnader;

nr 178, angående förslag till grunder för tillfälliga löneförbättring under ecklesiastikåret 1923—1924 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 179, angående anslag för bestridande av kostnaderna för återställande av tandläkarinstitutets nu förhyrda lokaler i förutvarande skick;

nr 184, angående pension åt förste vaktmästaren och portvakten vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm J. A. Lindqvist;

nr 185, angående tillfälliga lönetillägg åt vaktmästare vid nordiska museet och vid livrustkammaren;

nr 191, angående anslag till riksskogstaxering; samt

nr 207, med förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan.

Fortsattes överläggningen rörande statsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

Herr **Möller**: Herr vice talmann! Under den debatt, som fördes i kammaren på förmiddagen, uppehöll man sig bland annat vid frågan om själva den formella behandlingen av det nu till riksdagens avgörande föreliggande ärendet.

Det gjordes då ifrån statsrådsbanken gällande, att denna formella behandling hade, även om själva uttrycket icke fälldes, medfört en onödig och mycket betydande förhalning av frågans avgörande. Ifrån annat håll — av herr Ekman — svarades det, att man naturligtvis måste hava en utredning, genom vilken man kunde bedöma verkningarna av regeringsförslaget, och då också uppenbarligen, om dessa verkningar skulle visa sig olämpliga ur samhällets synpunkt, kunna göra nödiga ändringar eller framlägga andra förslag.

Från herr Tryggers sida visades det en — det får jag uppriktigt säga — ganska märkvärdig förvåning över anmärkningen ifrån regeringsbanken på denna punkt. Han ansåg det visserligen möjligt, att man kunde säga sådant i tidningarna, men förklarade, att då regeringen

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

icke iakttagit grundlagens föreskrifter rörande behandlingen av ett dylikt ärende, därvid han tydligen syftade på, att något regeringen underordnat ämbetsverk hade bort yttra sig om saken, borde regeringen icke taga illa upp, om statsutskottet rättat dess misstag. Herr Trygger är för ögonblicket icke i kammaren, men jag kan icke neka till, att det skulle intressera mig att veta, vilket ämbetsverk som av Kungl. Maj:t här blivit förbigånget? Den institution, till vilken statsutskottet vände sig, var som bekant arbetslöshetskommissionen, och jag tror icke, att man kan göra gällande, att regeringen hade en konstitutionell skyldighet att vända sig till denna för ett tillfälligt ändamål skapade institution, som i mycket hög grad är av samma natur som kungl. kommittéer. Jag tror följaktligen, att den anmärkningen var oriktig, och det förvånar mig, att en man i herr Tryggers ställning kunde finna det lämpligt att över huvud taget göra den.

Sedan förklarade herr Trygger vidare, att då man här ansett utredningen värdelös, kunde han förstå en sådan uppfattning, då det gällde anhängarna av regeringsförslaget, men för dem, som behöva material för att pröva, hur regeringsförslaget var beskaffat, var uppenbarligen denna utredning synnerligen nyttig och nödvändig, ty, sade han, den har ju bevisat, att regeringsförslaget icke bör betraktas såsom ett ur samhällets synpunkt — jag tror icke, att jag citerar honom ordagrant, men jag tror, att det var innebörden av hans ord — försvarbart förslag.

Jag har, vågar jag säga, så snart denna utredning blev känd, mycket noga genomgått densamma, och på basis av denna genomgång anser jag nu kunna påstå, att alla de 114 sidor, som arbetslöshetskommissionen avlämnat, precis lika bra kunde hava varit oskrivna. De hava kostat mycket arbete och mycket pengar, men det finns uti dess utlåtande, enligt mitt förmenande, icke något material, som tillåter något som helst definitivt omdöme om regeringsförslagets verkningar eller egentliga innebörd. Jag skall strax komma till den saken.

Jag vet, att man i statsutskottet framhöll, att, därest man ville höra arbetslöshetskommissionen, skulle man kunna inkalla ledamöter från denna kommission att muntligen inför utskottet redogöra för innebörden av regeringsförslaget och jag vågar påstå, att beträffande allt som är nytt i denna sak — nytt är det för övrigt icke, ty även det, som skulle kunna kallas för nya resonemang och nya formuleringar, är känt sedan flera år — skulle man utan vidare genom en sådan muntlig föredragning kunnat erhålla precis den bevisning, som arbetslöshetskommissionen här anses hava framlagt för, att regeringsförslaget icke är lämpligt. Det vågar jag bestämt påstå, och jag är övertygad om, att man icke kan rättvisligen bestrida riktigheten av det påståendet.

Vad själva materialet beträffar så slår, efter min uppfattning, detta material i fråga om en av de grundläggande punkterna statsutskottet och hela dess kritik av regeringsförslaget på fingrarna och bevisar i själva verket, att regeringsförslaget är ett klokt och riktigt tänkt förslag.

Innan jag kommer in på den punkten, skall jag emellertid tillåta

mig ett säga några ord om de anmärkningar, som statsutskottet eller rättare sagt de liberala ledamöterna inom detta haft att framställa emot regeringsförslaget. Det står här, att man var rädd, att det skulle göras avsteg ifrån den tidigare proklamerade neutralitetsprincipen, och så säges det: »De skäl, som tala för en sådan uppfattning, äro av arbetslöshetskommissionen i dess ovanberörda utlåtande utförligt utvecklade och utskottet kan i huvudsak ansluta sig till vad kommissionen härutinnan anfört. Särskilt vill utskottet framhålla två betydelsefulla omständigheter, nämligen», och här kommer argumentationen, »dels att även de långvarigt arbetslösa kunna antagas i vissa fall fortfarande äga möjlighet» — jag ber kammaren observera dessa nästan i dimmor sig upp-lösande vaga uttryck, att de »kunna antagas i vissa fall fortfarande äga möjlighet»; alltså icke alls något påstående att så sker — »att utöva inflytande på vederbörande fackorganisations åtgöranden i avseende å arbetskonflikter, dels ock det förhållandet, att medvetandet om, att fackorganisationen under en konflikt icke behöver sörja för understöd åt vissa medlemsgrupper, givetvis medför en lättnad för denna part och således ökad möjlighet för densamma att fullfölja striden.»

Om jag tager detta såsom utgångspunkt för att pröva det förslag, som är framlagt av statsutskottet, så har jag väl rättighet att ställa det anspråket på statsutskottets förslag, att det åtminstone icke drabbas av samma anmärkningar. Följaktligen måste statsutskottets förslag innebära, att när man anbefaller åt arbetslöshetskommissionen att göra en individuell prövning av de arbetslösa, denna individuella prövning måste konstatera, att den där möjligheten att öva inflytande är upphävd, ty det är däruti anmärkningen ligger, att man alltså skall kunna konstatera, att här ha vi en karl, som icke »kan antagas — jag upprepar dessa ord — äga möjlighet att utöva något inflytande på organisationens åtgöranden i avseende å arbetskonflikter». Ja, när man fick känneöm om detta förslag, sades det skämtsamt: »Skall det genomföras, så måste man uppenbarligen röntgenfotografera delikventerna!» Och jag vågar säga, att nog behöver man här åtminstone genomföra en analys, så intim och så djupgående, att jag bara kan gratulera herr von Koch till hans förtjusning över detta statsutskottets förslag, ty han blir en av dem, som, därest det antages av riksdagen, skulle få tillfälle att tillämpa detsamma. Men om herr von Koch då släpper igenom någon stackars människa, som kunnat »antagas äga denna möjlighet att öva inflytande på fackorganisationens åtgöranden i arbetskonflikter» och denne arbetslöse får en friplats, så skall herr von Koch icke bli förvånad över den kritik, som kommer att riktas mot hans och hans kamraters åtgöranden inom arbetslöshetskommissionen, ty jag upprepar: om det är detta, som faller regeringsförslaget, får det icke vara tillåtet, att samma fel finns i statsutskottets förslag.

Vad den andra frågan beträffar, att fackorganisationen »icke behöver sörja för understöd åt vissa medlemsgrupper» och att detta »medför en lättnad» för kassorna, förstår jag uppriktigt sagt icke det resone-mang, som ligger bakom. Man utgår här uppenbarligen ifrån en fel-

Ang. arbets-
löshetshjälp
vid arbets-
konflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

aktig förutsättning. Man tyckes anse, att om en fackorganisation har, låt mig säga, 10,000 medlemmar, av vilka t. ex. 5,000 äro arbetslösa och 5,000 hava arbete, och dessa 5,000 arbetslösa åtnjuta understöd av fackorganisationens arbetslöshetskassor, i den mån kassorna ha pengar, så skulle de den dag det utbryter en konflikt, strejk eller lockout, få strejk- eller lockoutunderstöd. Men icke har man väl brukat göra på det sättet, att när en konflikt utbryter, man genast börjar dela ut strejkkassan till *arbetslösa* medlemmar. Det är väl ändå att ställa ett något orimligt anspråk på fackorganisationerna, att de, därför att vi nu fått en extra stor kristidsarbetslöshet, skola övertaga en sådan skyldighet, som aldrig förut ålegat dem och som följaktligen icke förut kunnat inverka på en konflikt. Det är klart som dagen, att förekomsten av arbetslösa kan inverka i ett fall, men det är det enda, nämligen om arbetsgivarna försöka spränga organisationen genom att värva strejkbrytare. Då kan det ske, icke därigenom att själva strejkkassan blir tömd litet tidigare, utan därför att det finns överskott på arbetskraft, som icke kan stå ut i kampen längre, utan vill gå in såsom strejkbrytare på arbetsplatsen. Om man på det sättet försöker knäcka en konflikt, är det klart, att det är större utsikt att kunna göra det, om det finns en stor mängd människor, som gå och svälta och icke veta, vad de skola taga sig till för att kunna försörja sig. Jag tror emellertid icke, att man skall för mycket räkna på detta, ty organisationerna hava visat sig numera hava en kraft, som i det väsentliga förmår att utestänga strejkbryteri även under svåra depressionstider. Denna anmärkning, som utgör ett av huvudmomenten, är alltså ingalunda riktig eller på något sätt befogad. Det synes mig vara ett ganska besynnerligt resonemang att säga, att människor, som äro arbetslösa, totalt skola förändra karaktär i det ögonblick en strejk eller lockout utbryter. Det är ett resonemang, som jag för min del har mycket svårt att över huvud taget förstå.

Men det finns en annan sak, som icke står här i betänkandet omnämnd, men som skulle kunna anföras i denna fråga om neutraliteten, och det är den, att, när en konflikt är löst, eventuellt med tio öre mera i timlön, än man hade förut, eller i varje fall tio öre högre avlöning än enligt det lönereduceringsförslag, som arbetsgivarna hade framlagt, det också ibland de arbetslösa kan finnas en del personer, som då få arbete och vilka således få nytta av de andra arbetarnas konflikt. Jag vågar säga, att när man för det resonemang, som herr Trygger särskilt gjorde sig till tolk för, att det här verkligen är ett utmärkt förslag, ty de arbetslösa skulle då slippa konsekvenserna av en konflikt, så kan jag för det första icke se, att det är ett samhället värdigt resonemang att säga, att de arbetslösa över huvud taget skola drabbas av sviterna av konflikter, såvida man icke kan bevisa, att de i högre eller mindre grad hava ställt till konflikterna. Ingen har dock ännu vågat påstå, att det är de arbetslösa, som ställa till dessa konflikter på arbetsmarknaden, och äro de icke ansvariga för dessa konflikter, är det också enligt min mening fullkomligt orätt, att de skola lida för utbrutna

konflikter. Men här resonerar man som så, att de skola också lida av konflikterna. Nu kan det naturligtvis hända, jag upprepar det, att någon elier kanske några hundra av de arbetslösa få nytta av stridens eller konfliktens utgång. Men skulle verkligen riksdagen, de svenska statsmakterna, lida av en så otrolig brist på generositet, visa en sådan, jag vågar säga, både intellektuell och materiell småsnålhet, som här refererade resonemang vittnar om, när man vill tillämpa det, så beklagar jag uppriktigt sagt dessa svenska statsmakter. Om jag kan beräkna, att av, låt oss säga, 8,000 arbetslösa 3,000 en gång kunna få nytta av resultatet av en konflikt — detta är icke alls säkert; det är en sak, som ingen vet något om — och de övriga 5,000 icke kunna få någon nytta av den — det kan man med mycket stor säkerhet säga, att de icke skola få — och man ger sig på denna så kallade individuella prövning, denna noggranna granskning av de arbetslösa för att kunna skilja dem åt i det hänseendet, är det, jag upprepar det, efter min uppfattning ett för statsmakterna ganska ovärdigt handlingsätt.

Men därtill kommer en annan sak. Jag har förut tillåtit mig påpeka, att om man framlägger ett nytt förslag får åtminstone icke detta förslag drabbas av precis samma anmärkningar, som de, med vilka man stjälpit det föregående förslaget. Följaktligen måste, om det, som står här är allvar — något som jag, uppriktigt sagt, icke är säker på, utan jag tror, att det i mycket hög grad endast kan vara förevändningar — den individuella prövningen konstatera, dels att de arbetslösa icke hava inflytande på fackorganisationernas åtgöranden och dels att en arbetslös, som får en friplats, icke kan komma i den belägenheten, att han får någon fördel av konfliktens utgång. Jag tillåter mig ännu en gång gratulera den arbetslöshetskommissionen, som skulle få i uppdrag att på detta sätt icke bara rannsaka människornas hjärtan och njurar utan också att på förhand förutsäga och bestämma, vilken framtid, som väntar en sådan arbetslös. Jag föreställer mig, att arbetslöshetskommissionen t. ex. har två herrar Karlsson att välja på och att undersökning skall ske efter dessa regler. Man har talat om, att detta förslag skall vara rättvist verkande, men jag säger uppriktigt, att den möjligheten, att arbetslöshetskommissionen skall kunna bestämma, *vilken* herr Karlsson av de två det blir, som inom en något så när nära framtid kan få arbete i sitt gamla yrke, den tror jag icke på, och jag anser, att man härmed pålägger arbetslöshetskommissionen en uppgift, som är uppenbart omöjlig att fullgöra.

Sedan står det en annan sak här i betänkandet: »Även om man emellertid skulle vilja fränse dessa principiella invändningar mot förslaget, synes detsamma dock, med hänsyn till svårigheten att erhålla en tillfredsställande tillämpning av den ifrågasatta bestämmelsen, icke kunna antagas. Kommissionen har påpekat, hurusom redan frågan om, från vilken tidpunkt arbetslösheten skall räknas, vållar svårighet samt att i varje fall tillämpningen — — — kommer att för olika yrken, vid olika tider och konjunkturen samt för olika individuella arbetare medföra skiljaktiga samt ofta orättvist verkande resultat.» Jag upp-

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetskjälp vid arbetskonflikt. (Forts.)

repar ännu en gång: är detta allvar, då har icke statsutskottets förslag rätt att med fog kunna utsättas för liknande anmärkningar. Men de, som hava åhört dagens debatt eller vårdat sig om att själva söka sätta sig in i, hur statsutskottets förslag i praktiken skall komma att tillämpas, de måste ju säga sig, att det helt enkelt icke kan tillämpas. Där möta icke bara svårigheter i tillämpningen, utan *det kan helt enkelt icke tillämpas*, därför att hela förslaget är så grumligt, suddigt och otympligt, att det icke finns någon möjlighet för någon människa, om han vill försöka vara en smula rättvis och om han icke skall upphöja det rena godtycket till lag, att tillämpa detta förslag.

Jag tror sålunda, att det är fullt befogat att påstå, att hela denna kritik, som ur principiell och praktisk synpunkt av statsutskottet och arbetslöshetskommissionen riktats emot regeringsförslaget, med större rätt, med större skärpa kan riktas emot det förslag, som riksdagen nu inbjudes att antaga. (Jag räknar nämligen med, att högerförslaget icke är något allvarligt bud, utan att det är det liberala förslaget, som är det verkligen allvarliga budet, och att det är det, som vi nu inbjudas att antaga.) Man har uttalat förvåning över att vi socialdemokrater tycka, att det är ganska besynnerligt, att man behandlar ett regeringsförslag på detta sätt. Jag hoppas, att jag har klargjort, att det måste vara ännu mycket besynnerligare, att statsutskottet över huvud taget har kunnat anse sig hava rätt att behandla ett regeringsförslag på sätt som här skett. Det intresserar mig i mycket, mycket hög grad att få höra, om man skall kunna vederlägga mina påståenden, och det intresserar mig mycket att få höra, om icke, som sagt, all denna kritik, som enligt statsutskottets mening faller regeringsförslaget, icke med större styrka kan riktas emot det förslag, som utskottet självt har framlagt.

Nu säger man, att denna kritik av utskottsförslaget är överdriven, och man hänvisar till en punkt i betänkandet, där det står, att i de flesta fall »i brist på sådan mera fast utgångspunkt bör arbetslöshetsorganet i regel godtaga den arbetslöses egen förklaring rörande, huruvida han anser sig tillhöra yrket eller icke». Om endast dessa ord stode där, skulle jag kunna säga, att förslaget möjligen, dock ingalunda säkert, kan tänkas ge åt de arbetslösa ungefär detsamma som regeringsförslaget. Man håller ju på, att det skulle fylla ungefär samma syfte, och det är därför man icke förstår vår ställning i hela saken. Om denna mening stode där isolerad, så tror jag, att man — nämligen om man är mycket välvillig — skulle kunna antaga, att det hade lett till ungefär samma resultat i praktiken som regeringsförslaget. Men det står icke bara detta, utan även att den personliga förklaringen »om avgång från yrket icke bör godtagas i fall, där arbetaren vid de tillfällena, då företaget tidvis uppehållit driften (intermittent eller i skift), plägat få sysselsättning eller där på annat sätt konstaterats att arbetaren i fråga kan mera säkert räkna på att vid driftens igångsättande eller utvidgande återfå arbetet». Det vill med andra ord säga, att man, om dessa direktiv skola följas, och det är väl ändå meningen, helt enkelt icke kan tillämpa den första satsen, ty den upphäves ju fullständigt

av den andra satsen. Man kan ju icke godtaga vederbörandes egen förklaring utan måste uppenbarligen undersöka, huruvida icke han under vissa förutsättningar kan återfå arbete i sitt gamla fack. Det är arbetslöshetskommissionens skyldighet att kunna konstatera detta enligt direktiven, sådana de här äro skrivna.

Jag skall icke, ehuru det kunde vara frestande nog, ingå på en ytterligare kritik av utskottets förslag. Herr Ekman får ursäktas, om vad han sade på förmiddagen icke särskilt toges upp till bemötande. Det är nämligen alldeles onödigt, eftersom arbetslöshetskommissionen givit en vederläggning därav. Regeln om de sex månaderna är ju så enkel, att arbetslöshetskommissionen har kunnat uppdraga åt sina kommittéer att på ett par dagar konstatera, hur många som skulle drabbas av denna regel. Jag är alldeles övertygad om, att den grund, på vilken denna utredning vilar, kan precis lika bra tillämpas enligt regeringens förslag. Såsom jag kunnat läsa detta förslag, förefaller det att vara uttänkt av en byråkrathjärna av ett ganska ovanligt utseende till och med i detta icke så litet byråkratiserade land. Jag vill påpeka, att förslaget faktiskt enligt de direktiv, som här stå, innebär, att man skall individuellt pröva omkring 50,000 arbetslösa. Det står nämligen icke något undantag på den punkten angivet. Man skall för varenda arbetslös, som omhändertagits av ett arbetslöshetsorgan, efter viss tid undersöka, huruvida han tillhör facket eller ej. Om man i stället använder dessa penningar till att hjälpa de arbetslösa, har samhället mycket större glädje därav, än om man sätter i gång hela denna fruktansvärda pappersapparat, man föreslår från statsutskottets sida. Det är emellertid icke bara detta, att jag påstår, att statsutskottet drabbas av alla de anmärkningar, som man riktat mot den kungliga propositionen — och det har det icke rättighet till, om det vill presentera sig som ett bättre förslag — utan detta förslag utlämnar de arbetslösa åt ett fullkomligt lotteri. Det är efter min mening alldeles likgiltigt, huruvida man ordnar ett lotteri i vanlig mening eller uppdrager åt arbetslöshetskommissionen att under visst personligt ansvar så att säga sköta lotteriet. Men det är dock så, att förslaget i sin helhet uppenbarligen försätter alla arbetslösa inom fyra industrier, så snart icke konflikt pågår, i ett *sämre läge*, än de befunno sig förut.

Man säger nu till oss: Vi ha icke kunnat taga det förslag, ni kommit med, men vi framlägga i stället ett annat förslag, som är bättre, och som uppfyller det syfte, ert förslag avsåg att fylla. Och när man då tittar efter och försöker sätta sig in i vad det innebär för alla de arbetslösa, som icke befinna sig i konflikt och tillhöra de fyra nu privilegierade facken, så är det bara en direkt försämring av det nuvarande läget. I stället för den generella regeln, att de skola hava arbetslöshetshjälp, inför man en ransonering. Jag får uppriktigt erkänna, att har det förelegat god vilja att tillmötesgå de arbetslösa, så skall man behöva förstoringsglas av en skärpa, som ännu icke är uppfunnen, för att kunna hitta denna goda vilja i detta statsutskottets betänkande. Detta är mitt omdöme om denna sak. Jag säger för min del upprik-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

tigt: De nuvarande direktiven äro för de arbetslösa ur många synpunkter förmånligare, så snart icke konflikt råder. Det är endast under själva konfliktsituationen de arbetslösa inom det ifrågavarande facket skulle få det gynnsammare tack vare en uppmjukning av direktiven i just den punkten, men för övrigt äro de, praktiskt taget, fullkomligt överlämnade åt arbetslöshetskommissionens godtycke.

Jag skall icke inlåta mig på de sofismer till förmån för godtycklighetsprincipen, som karakteriserade en del av herr Tryggers anförande. Det är visserligen sant, att det naturligtvis är människor, som skola tillämpa såväl lagar som direktiv, men man brukar dock, eftersom man känner till den mänskliga ofullkomligheten och svagheten, skriva lagarna och direktiven på ett sådant vis, att man begränsar godtycket. I detta papper tager den ena meningen ut den närmast föregående. Det hela är till den högsta grad otympligt och lotterimässigt; det finnes icke den klarhet i direktiven och icke den bestämdhet, som begränsar godtycket. Det finnes tvärtom, vågar jag säga, alla slussar öppnade för det fullständiga godtycket. Att det skulle vara någon anledning att rekommendera något sådant, tror jag knappast herr Tryggers ens vid närmare eftertanke vill göra gällande.

Ja, mina herrar, jag skall icke uppehålla er längre. Jag är av den övertygelsen att det här förslaget — jag skall icke ytterligare karakterisera det, jag skall verkligen ej säga allt vad jag tänker om det — är sådant, att svaret och regeringens fråga icke stå i samma kasus. Det är orätt, det är en falsk utläggning, när man påstår, att detta statsutskottets förslag fyller syftet med regeringens förslag, fast på en bättre linje. Det fyller ej syftet. Regeringsförslaget hade aldrig en sådan tanke, som att man skulle försämra läget för de grupper, som alltjämt lida av kristidens arbetslöshet. Detta är själva huvudsaken i statsutskottets förslag. Bisaken är ordnandet av järnbruvskonflikten, som högern naturligtvis enligt sin natur skurit bort.

Jag vågar med åberopande av vad jag sagt yrka avslag å statsutskottets förslag och bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Herr von Sydow: Under debatten i förmiddags gjordes åtskilliga uttalanden om arbetsgivarna och deras förhållande i denna sak, och hur ogärna jag än förlänger debatten, kan jag ej underlåta att göra några reflexioner i anledning av dessa uttalanden.

Herr Thorberg anförde, att sedan depressionen börjat inom näringslivet, hade arbetsgivarna icke visat den hjälpsamhet mot sina arbetare, som de borde ha gjort; de hade icke bistått dem tillräckligt. Jag ber att få tillbakavisa detta påstående. Det är ett känt faktum, som var och en, som har någon kunskap om dessa förhållanden, torde ha reda på, att arbetsgivarna under dessa svåra tider i mycket stor utsträckning visat en hög grad av medkänsla för sina arbetare, att i en mängd fall, där arbetet icke kunnat uppehållas med vinst, utan gått med förlust, det ändå fått fortsätta för arbetarnas skull och att även

eljes arbetsgivarna vidtagit en mängd omsorgsfulla och kostbara anordningar för sina arbetares bästa. Nu gissar jag, att herr Thorberg kanske icke blir övertygad av dessa mina ord, men jag vill då åberopa ett opartiskt uttalande i denna sak, nämligen av den statsmyndighet, som närmast har tillsynen i sådana frågor, socialstyrelsen. I sina berättelser över förhållandena under kristiden har socialstyrelsen givit ett varmt erkännande åt den omtanke och den hjälpsamhet, arbetsgivarna visat sina arbetare.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet yttrade sig också om arbetsgivarna. Ehuru statsrådet icke är närvarande nu i kammaren, kan jag ej underlåta att till kammarens protokoll göra några erinringar i anledning av dessa hans uttalanden. Han yttrade sig om de nu pågående stora arbetskonflikterna och ville lägga skulden till dessas uppkomst på arbetsgivarnas lönepolitik samt påstod, att konflikterna föranletts av lönedepressningsförsök från arbetsgivarnas sida. Det är icke riktigt; det förhåller sig icke så. Det är sant, som statsrådet Lindqvist sade, att under den uppåtgående tiden, när levnadskostnaderna stegrades, lönerna icke hunno stiga lika fort. Det är riktigt; så sker det alltid, men å andra sidan, när levnadskostnaderna gå ned, gå lönerna icke ned lika hastigt. Dessa omständigheter motväga varandra. Då statsrådet Lindqvist sade, att de nuvarande konflikternas orsak vore lönedepressningsförsök från arbetsgivarnas sida, så är det icke sant. Låt oss taga de fyra stora konflikterna. Beträffande järnbruvskonflikten har det sagts förut här i dag, vad de flesta i kammaren torde veta, att den beror på, att arbetsgivarna yrkat på en fördelning av arbetstiden på det mest praktiska och lämpliga sätt inom gränsen för arbetstidslagets bestämmelser och arbetsrådets medgivanden. Men arbetarna vägrade godkänna en sådan anordning, och därutöver har man icke kommit, man har aldrig kommit till lönefrågan. I sågverksindustrien är man ense om status quo i lönefrågan, och vad beträffar pappersmassekonflikten har det framlagts ett medlingsförslag, byggt på status quo i lönefrågan, med vissa förbättringar för de lägst avlönade. Det förslaget ha arbetsgivarna godtagit, men arbetarna avslagit. I konflikten inom byggnadsämnesindustrien har det framlagts ett medlingsförslag, baserat på en förhöjning med 5 öre i timmen; detta förslag hava arbetsgivarna antagit, men arbetarna avslagit. Nu är att märka, mina herrar, att i alla dessa fall, där jag talar om status quo i fråga om lönerna, är det formellt sett riktigt, men ej reellt sett, därför att lönerna äro fastställda under en tid, då index varit högre och levnadskostnaderna högre. Att när levnadskostnaderna sjunkit fastslå lönerna till samma nominella belopp medför i verkligheten en höjning i deras reella värde. Här är saken i realiteten den, att arbetsgivarna medgivit förhöjning av lönerna, men att arbetarna ej finna dem tillräckligt stora, detta är konflikthanledningen. I verkstadskonflikten, där det nyligen blivit uppgörelse, har denna också baserats på höjning av minimilönerna och höjning av de reala, utgående individuella lönerna.

Jag måste säga, att det förvånar mig, att en man, som så väl borde

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälpt vid arbetskonflikt.
(Forts.)

känna till dessa förhållanden som statsrådet Lindqvist, inför kammaren vill lämna uppgifter, som äro alldeles oriktiga.

Herr statsrådet yttrade sig också angående arbetslöshetskommissionen och om sin konferens med denna kommission. Han infortrade icke något yttrande från densamma, men han har rådgjort muntligen med medlemmar av kommissionen. Jag måste emellertid för min del påpeka, att när han sålunda ville höra kommissionen muntligen, tillkallade han dess ordförande, generaldirektör Pegelow, en annan högre ämbetsman samt en arbetarrepresentant, herr Hagman, men underlät att till detta sammanträde kalla någon av arbetsgivarnas representanter i kommissionen. Det är alltid förutsatt, att kommissionen skall vara paritetiskt sammansatt av medlemmar av statsmyndigheter, representanter för arbetsgivarna och för arbetarna. Det är orätt, när statsrådet vid hörandet av kommissionen utesluter arbetsgivarna och endast hör ämbetsmän och en representant för arbetarna. Det är givet, att han då icke fick något svar, som utgjorde den samfällda kommissionens mening.

På tal om, att statsmakterna i detta fall borde vara neutrala, framkastade statsrådet den frågan: Ja, men hava arbetsgivarna förhållit sig neutrala? Nej, säger jag, det ha de icke gjort. Arbetsgivarna hava aldrig i sina konflikter intagit en neutral ståndpunkt; de äro ju där den ena parten, och det kan ju ingen begära, att parter skola vara neutrala. Den, som skall vara neutral i detta fall är statsmyndigheten, men att parterna icke kunna förneka sina intressen och vara neutrala, det är helt naturligt, och det vore underligt, ifall det vore på annat sätt.

Det vore mångt och mycket annat av vad herr statsrådet yttrade, som man skulle kunna göra invändningar emot, men jag är till större delen redan förekommen av herr Ekman. En punkt kan jag dock icke underlåta att yttra mig om, nämligen när herr statsrådet sade, att han ej förstod, hur arbetslöshetskommissionen kunde uttala, att Kungl. Maj:ts förslag icke var tillämplbart i praktiken. Detta säger statsrådet, trots att kommissionen visat, att för tillämpningen av förslaget saknas terminus a quo, utgångspunkten, från vilken man kan beräkna, när arbetslösheten skall börja, i fråga om vilken man har fyra olika vägar att välja på. Det saknas bestämmelser om, hur man skall anse, att uttrycket »avbruten arbetslöshet» skall tolkas, om avbrott skall ske vid tillfälligt arbete, vilket i regel alltid förekommer någon gång, och hur länge i så fall detta tillfälliga arbete skall vara. Och slutligen saknas varje bestämmelse om, hur man skall tillämpa regel för säsongindustrier.

Herr statsrådet yttrade, att antalet av dem, på vilka förslaget skulle bli tillämpat, fanns uppgivet av arbetslöshetskommissionen. Jag ber att få säga, att det finnes visserligen tabeller i detta hänseende, men kommissionen säger själv, att antalet blir fullkomligt olika, om man använder det ena eller andra beräkningssättet för arbetslöshetens början. Det växlar så mycket, att, enligt vad kommissionen säger, efter en beräkningsgrund, det blir 90 eller 92 procent och efter en annan 44 procent. Det är en stor skillnad. Jag finner för min del evident

ådagalagt genom arbetslöshetskommissionens utredning, att Kungl. Maj: ts förslag i praktiken icke håller, när det skall tillämpas av kommissionen och densamma underlydande kommittéer.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till herr Swartz' m. fl: s reservation.

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr Thorberg: Herr talman! Herr Trygger gjorde mot den av mig framförda meningen, att det borde vara ett åliggande för arbetsgivarna att räkna kostnaderna för arbetarnas underhåll i depressionsperioder såsom produktionskostnader, icke någon invändning av rättslig natur. Han gjorde icke någon erinran, att denna av mig framförda princip på något sätt skulle kunna anses oriktig, utan anförde endast, att ingen kan förpliktas till det omöjliga. Således ansåg han, att med den omfattning, depressionen vunnit, det skulle vara omöjligt för industrien att bära kostnaderna härför under nuvarande förhållanden. Ja, det skall jag ej göra någon invändning mot, men jag anförde då vidare, att jag under dessa förhållanden fann det egedomligt, att arbetsgivarna ansågo det som en mot dem fientlig åtgärd, att samhället trädde till och gav de arbetslösa understöd.

I detta sammanhang ber jag få erinra herr Wohlin om, att hans protest mot mitt yttrande därvidlag var alldeles obefogad, ty socialstyrelsens ledamöter i arbetslöshetskommissionen ha yttrat bl. a. i utlåtandet följande: »Det allmännas av sociala skäl förestavade ingripande till arbetarnas stöd innebär dock som sagt» — det är således en upprepnin — »en oförmånlig åtgärd mot arbetsgivarna.» Jag använde det andra uttrycket »fientlig», därför att det satt i mitt minne; det stod nämligen i korrekturet, men utbyttes sedan mot »oförmånlig». Det är enligt mitt förmenande oriktigt att resonera så, att samhällets understöd till de arbetslösa är en för arbetsgivarna oförmånlig åtgärd. Tvärtom är ju denna åtgärd helt enkelt ägnad att sammanhålla arbetarstammen och att möjliggöra för dem att icke genom ingående i andra yrken förlora sin yrkesskicklighet. Det är sålunda en direkt fördel för arbetsgivarna, att de kunna vid depressionens slut ha tillgång till en arbetarstam, som icke på grund av svält under depressionstiden blivit helt och hållet fördärvad.

Nu ville herr von Koch göra gällande, att arbetslöshetskommissionen under sin behandling av frågan alltid sökt tillvarataga de arbetslösas intresse på sådant sätt, att de tillgodosett det verkliga behovet av understöd, och herr von Koch riktade en vädjan till mig att erkänna, att så vore förhållandet. Jag nödgas i anledning därav bestämt förklara, att enligt min mening har statens arbetslöshetskommission icke i allo fyllt kravet på, att de arbetslösa måtte erhålla erforderlig hjälp. Jag vill visa med de siffror, som kommissionen själv andragit, att så är förhållandet. Sålunda lämnades av staten under sommarmånaderna hjälp till 22- å 25,000 arbetare vid en tidpunkt, då de arbetslösas hela antal upgick till 35- å 38,000. Man lämnade sålunda då bidrag till 52—60 procent av de arbetslösa. Men man har nu, sedan man börjat

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

tillämpa principen om friplatser, så knappt utmätt sådana, att man nu, ehuru arbetslösheten omfattar 53,000 fall och mera, icke hjälper mer än 24,000. Man hjälper sålunda för närvarande ett mindre antal arbetslösa, ehuru väl de arbetslösas antal nu är större än det tidigare varit.

Jag skall här framföra ännu en synpunkt ifråga om de av statsutskottet framlagda förslagen. Enligt min uppfattning är väl det centrala i statens neutralitet, att icke staten understöder sådana medlemmar, som tillhöra fackorganisationer och som deltaga i konflikt eller i beslut om tillkomst av sådan. Det är visat, att fackorganisationerna icke hjälpa de arbetslösa med konfliktunderstöd. Det är visat, att de arbetslösa icke äga deltaga i beslut om tillkomsten och avvecklingen av konflikt, och det är visat, att de arbetslösa icke bidraga till fackorganisationernas stridskassor. Varför, måste man då fråga sig, skola de arbetslösa avstängas från statens hjälpverksamhet under det konflikten pågår? Jo, säger man, för att därigenom betunga fackorganisationerna, så att de förr skola ge med sig, och framför allt också därför, att man vet, att fackorganisationerna, om de betungas med understödspikten, skola på förhand väja för att upptaga striden med arbetsgivareorganisationerna. Ja, men nu är det ju så, att man härvid nödgas beklaga, att det pågår konflikt för närvarande. Direktiven ha icke verkat på så sätt, att de förebyggt utbrottet av konflikter, utan dessa ha kommit till stånd trots direktiven och trots att man på arbetarehåll haft vetskap om, att de arbetslösa på grund av direktiven stode risken att bli avstängda från arbetslöshetsunderstöd. Lockouterna pågå ännu och komma att pågå precis lika många dagar, vare sig direktiven komma att uppmjukas i någon mån eller detta icke kommer att ske. Direktivens befintlighet är sålunda icke på något helst sätt ägnat att förhindra tillkomsten av konflikterna eller att påskynda dessas avslutning. Man skulle kanske möjligen kunna uttala den förmodan, att då arbetsgivareföreningen samlade ihop och proklamerade sina fyra lockouter, man på det hållet möjligen räknade med, att arbetaresidan icke skulle våga upptaga stridshandsken på grund av arbetslösheten. Men är detta fallet, så har ju direktivens tillvaro direkt varit ägnad att framkalla konflikter på arbetsmarknaden.

När herr von Sydow nyss ville framhålla, att lockouterna nu pågå, trots det att arbetsgivareföreningen godkänner status quo eller t. o. m. i något fall förhöjda löner, så ber jag dock få erinra om det faktum, som ju alla här känna till, att lockouterna proklamerades och igångsattes i syfte att åstadkomma väsentliga försämringar och nedsättningar av de löner, som vid den tiden utgingo till arbetarna.

När man sålunda här kan konstatera, att direktivens tillvaro icke förhindrat lockouternas tillkomst och att deras tillämpning på intet sätt bidrager till att förkorta konflikterna, då måste man ställa sig frågan: varför skola då de arbetslösa utsättas för denna hårdhet från samhällets sida? Ja, jag håller fortfarande på, att det centrala i samhällets neutralitetsställning skall vara, att det icke ges understöd till sådana medlemmar av organisationerna, som deltagit i åstadkommandet av

konflikter och som sålunda äro direkt medansvariga för dessas tillkomst, och detta är någonting, som man vinner genom den av regeringen föreslagna »regeln bakåt», ty inom fackorganisationerna fattas inga beslut om tillgripande av stridsåtgärder längre tillbaka i tiden än högst en månad före konfliktens utbrott. Enligt min mening är karenstiden för lång, men den är tillräcklig för att visa den klentrogne, att direktiven äro nog för att avstänga den, som varit med att fatta beslut om konflikt. Men går man på statsutskottets förslag, så kan icke detta uppnås, ty en, såsom det skulle heta, f. d. järnbruksarbetare — för att hålla oss till den konflikten — kan ju, oaktat han icke varit arbetslös mer än en kort tid — han kan ju ha blivit arbetslös fjorton dagar innan konflikten utbrutit, men efter det han varit med om att besluta därom — anmäla sig hos myndigheterna och hos kommissionen och få dem att tro, att han sannolikt icke kan återgå till yrket mera. Då får denne, som sålunda under endast fjorton dagar varit arbetslös, rätt att uppbära understöd, under det att den, som varit arbetslös kanske i två år, men på grund av förhållandena ändå måste säga sig, att han åter får anställning, så fort arbetet på platsen kommer i gång, under konflikt skall vara avstängd från samhällets understöd, trots det att han kanske flera månader legat ute på nödhjälpsarbete och ej haft någon som helst möjlighet att inverka på tillkomsten av konflikten. Om han sedan vinner någon fördel av konfliktens utgång eller ej, det är en efterhandssak, som jag icke kan förstå, att det finnes någon anledning för samhället att lägga sig i och göra till något försvärande moment vid behandlingen av en sådan arbetslös. Jag anser därför, att statsutskottet har fullständigt fel, då det lägger tyngdpunkten på den fördel arbetaren någon gång framdeles skall kunna få av konflikten i stället för att fästa största avseendet vid, huruvida den arbetslöse varit med om att åstadkomma konflikten eller ej.

Nu ber jag att här ytterligare endast få rikta en kort replik till herr von Sydow i anledning av den anmärkning han uttalade mot statsrådet Lindqvist. Han sade, att det var oriktigt av statsrådet att vid konferensen med arbetslöshetskommissionen utesluta representanter för arbetsgivarna, medan däremot medtagit representanter för arbetarna. Jag vill påpeka det förhållandet, att vid detta tillfälle närvaro arbetslöshetskommissionens ordförande och två av socialstyrelsens tjänstemän. Den ene av dessa torde representera arbetsgivarnas syn på saken lika så gott och enligt uppgift från arbetsgivarrepresentanter i arbetslöshetskommissionen t. o. m. på ett kraftigare och bättre sätt än arbetsgivarna själva hade förmått, under det den andre tjänstemannen från socialstyrelsen naturligtvis representerade arbetarnas syn på dessa frågor. Jag kan icke förstå, att statsrådet gjorde något oriktigt, då han inkallade dessa båda tjänstemän, av vilka den ene står arbetsgivarnas synpunkt närmare och den andre arbetaresidans.

Till slut upprepade herr von Sydow anmärkningen mot regeringsförslaget, att det led av oklarhet, i det att utgångspunkten för beräkning av de sex månaderna däri icke var bestämt fixerad, men denna

Ang. arbetslöshetskjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

anmärkning bortfaller ju beträffande herr Lindblads reservation i statsutskottet, i vilken man direkt bestämt, varifrån denna utgångspunkt bör beräknas.

Herr talman! Jag ber att efter dessa repliker få förklara, att jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande om bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber kammaren om tillgift, för att jag ytterligare en gång tar till orda i denna fråga, men det anförande, som hölls av herr Möller, föranleder mig att säga några ord.

Herr Möller började inledningsvis, han liksom övriga talare från samma håll, med att tala om statsutskottets vidlyftiga utredning, och han menade, att man kunde ha vunnit vad man för bedömandet av denna sak ansåg erforderligt genom att inkalla ledamöter av arbetslöshetskommissionen, till vilka man fått ställa muntliga frågor.

Ja, systemet att utreda stora, betydelsefulla och svårbedömliga frågor genom att inkalla personer och till dem framställa muntliga frågor, den utredningsmetoden förefaller mig knappast i något fall vara så lycklig, och i detta fall måste man säga sig, att den är synnerligen olycklig. Ty det är helt naturligt icke blott statsutskottets ledamöter, som ha behov av att för sitt omdöme se allt det, som sammanhänger med en fråga av denna art, utan även riksdagens ledamöter, som ju i sista hand äro de avgörande och ansvariga, ha naturligtvis samma rätt, samma befogenhet och samma anspråk på att få materialet sig förelagt så, att de kunna penetrera frågans innebörd. Ett sådant utredningsresultat kan naturligtvis icke nås genom att man inkallar några personer, som höras inför statsutskottet. Eller är det verkligen herrar socialdemokraternas mening, att det numera i utredningsväg är nog, om man inför en större eller mindre slutna ring lämnar vissa upplysningar? Är det icke fortfarande så, att utredningsresultatet i frågor av denna art bör framläggas i sådan form, att det kan tillgodogöras den största möjliga allmänhet?

Herr Möller yttrade sig vidare om de erinringar, som i utskottsutlåtandet gjorts mot det föreliggande regeringsförslaget, och han vill göra gällande, att i den mån dessa anmärkningar framstälts, träffade de med ungefär samma styrka utskottsförslaget. Han återgav detta stycke i utskottsutlåtandet, där man talar om, att de långvarigt arbetslösa nu i varje fall kunna antagas äga möjlighet att utöva inflytande på vederbörande fackorganisations åtgöranden i avseende på arbetskonflikter. Jag har tidigare i dag visat, att metallindustriarbetareförbundet i sina officiellt lämnade uppgifter bekräftar tillvaron av denna möjlighet. Det har även från arbetarehåll betygats, att formen för skilsmässa mellan arbetare och företag på just detta speciella område är permitteringsformen, och det säges uttryckligen i meddelandet från förbundet ifråga, att de, som permitterats för kort tid — ett tidsbegrepp, som kan innebära både det ena och det andra — ha delaktighet i beslutanderätten. Nu säger herr Möller: Ja, men om man framställer denna anmärkning mot regeringsför-

slaget, så bör väl icke samma anmärkning kunna framställas mot utskottets förslag? Jag ber att i det avseendet få erinra herr Möller om, att det ju dock är så, att de, som enligt utskottsförslaget skulle erhålla arbetslöshetsunderstöd, skulle uttryckligen angivas och grupperas såsom från yrket ifråga arbetssökande till allmän verksamhet. Och försåvitt det är något allvar och någon mening med försäkringarna om, att de inom ett yrke icke direkt anställda ej skola ha någon beslutanderätt i fråga rörande yrket, så skulle ett sådant avskiljande givetvis innebära, att den möjlighet, herr Möller talade om, är utesluten.

Jag kunde icke riktigt förstå herr Möllers yttrande, när det gällde hans resonemang på den andra punkten, nämligen ifråga om lättningen för organisationen genom att det beslutades efter en annan linje. Utskottsförslaget åsyftar ju, att man från de i striden inblandade skulle skilja dem, som icke ha utsikt att återgå och vilka ej kunna anses kvarstå i striden för organisationen ifråga, och det skulle här alltså endast gälla dem, vilka stå som parter i striden. När det förslag, som utskottet här framlagt, just avser att ordna förhållandet på sådant sätt, så förstår jag icke vad herr Möller menade med sina uttalanden på den punkten, när han påstod, att utskottsförslaget icke tillgodoser det som enligt utskottet brister hos regeringspropositionen på den punkten.

Jag skall emellertid taga upp det av herr Möller använda exemplet, nämligen beträffande de två herrarna Karlsson. När det gäller att bedöma olika personers behörighet till arbetslöshetsunderstöd enligt regeringspropositionen, så skulle det ställa sig så, herr Möller, att om av två herrar Karlsson — i övrigt likställda — den ene begått det ur hans egen synpunkt taktiska felet att utföra tillfälligt arbete, att mottaga honom erbjuden sysselsättning, så skulle denna omständighet beröva denne Karlsson rättighet att få arbetslöshetsunderstöd, men den, som avvisat dylika erbjudanden och underlåtit att utnyttja alla möjligheter i detta avseende, han skulle förklaras behörig till understöd. Det är en inre prövningsgrund enligt regeringsförslaget. En individuell prövning — det har betonats här förut — måste i båda fallen företagas. Enligt utskottsförslaget ställer det sig däremot så, att det är yttre kriterier, som äro avgörande för, huruvida en sökande blir tillerkänd rätt till arbetslöshetsunderstöd eller icke. För det första är det den egna ansökningen, som — där den icke motsäges av vissa fakta, i vilket fall ju bevisningskyldighet åligger arbetslöshetskommittén — konstituerar denna rätt för honom. Men naturligtvis kan man icke avgöra denna rätt efter personens egna uppgifter. En kontroll, som visar att sökanden verkligen fyller förutsättningarna för rätt till arbetslöshetsunderstöd, bör väl alltid bibehållas, och jag förstår icke, hur herr Möller kan beteckna det som en motsägelse eller en orimlighet, att sådan kontrollrätt utövas.

Det avgörande för ett bedömande enligt utskottets förslag blir sålunda, om en arbetare genom lockout, exempelvis genom nedläggande av det företag, i vilket han är anställd, kommit i den uppenbara situationen, att han icke kan erhålla förnyad arbetsanställning å den ort, där han tidigare varit anställd. Det är dylika yttre kriterier, som äro avgö-

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

rande för utskottets förslag. Enligt regeringens förslag blir det en personlig prövning av den sökandes arbetsvilja av ingående art, såsom jag nyss tecknat.

Herr Möller slutade med att säga, att utskottets förslag uppenbarligen icke fyller samma syfte som regeringens proposition. Jag måste säga, att om regeringens förslags syfte är det, åt vilket herr Thorberg vid flera tillfällen givit uttryck åt, nämligen att få samhället att uppgiva sin neutrala ställning, att få de nu gällande direktiven att på det sättet förändra karaktär, att ett sådant uppgivande kan ske, så medger jag, att utskottets förslag icke fyller samma syfte som regeringens proposition. Om syftet däremot är att främja det ändamålet, att de arbetare, som icke äga klar yrkestillhörighet, skola bliva satta i den ställning, att de kunna erhålla arbetslöshetsunderstöd, vill jag säga, att den delen av regeringens propositionens syfte vinnes lika väl genom det föreliggande utskottsförslaget som genom propositionen.

På grund av vad jag nu i detta avseende anfört, ber jag att få säga, att jag tror, att om det blott gäller att bedöma frågan sakligt, utskottets förslag synnerligen väl består den kritik, som riktats mot detsamma.

Herr vice talman. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Herr Ekman frågade, om det vore socialdemokraternas mening, att man icke skulle låta den största möjliga allmänhet få del av de bärande skäl, som vore bestämmande för riksdagens beslut i denna fråga. Med denna retoriska fråga ville han ha försvarat det från de arbetslösa och avstängdas sida säkerligen såsom skandalöst betraktade långa dröjsmålet med denna utredning. Jag vill svara därpå, att jag icke kan förstå, att det förfarande herr Möller förordade med hörande inför utskottet av sakkunniga på detta område på något sätt skulle ha hindrat, att en lika stor allmänhet som nu är fallet fått reda på vad dessa sakkunnige sagt, ty jag förutsätter, att herr Ekman icke ville insinuera, att statsutskottet skulle vilja behålla de upplysningarna så, som en för sig slutet och väl förborgad hemlighet? De formella synpunkter, som herr Ekman i detta fall anlägger väga för oss oerhört lätt mot det faktum, att tillfredsställandet av hans formella krav betyder, att 4,000 personer i Sverige, som intet ont gjort och som icke kunna inverka på stridens gång, blivit utestängda från varje ekonomisk möjlighet för sin existens, såvitt på staten ankommer. Det är alldeles otänkbart, att man som herr Ekman sade, bör se saken från deras synpunkt, som icke äro direkt intresserade. Det är tydligtvis stor skillnad på när vi, som utom 32 kronor om dagen även ha våra övriga inkomster, se på saken, och när de personer göra det, som, hänvisade till ett knappt arbetslöshetsunderstöd, skola se sig berövade detta för sig och sin familj.

Herr Thorberg efterlyste orsaken till, att statens neutralitet ovillkorligen skulle ta sig uttryck i en hård framfart mot de arbetslösa. Jag kan giva herr Thorberg svaret genom att citera liberalernas partichef i andra kammaren. Denne har förklarar, att han icke kunde för-

stå, att skiljaktigheterna mellan regeringens proposition och utskottets förslag hade uppblåsts på sätt som skett, ty det var icke så stor skillnad, tyckte han. Men han ville försäkra, att det icke var någon teoretisk spekulationslusta, som drivit liberalerna på den väg, de gå, då de, såsom de säga, hålla på principen, utan det vore verkligt bärande skäl. Och vilka voro dessa? Jo, herr Thorberg, de voro, att man måste se till, att produktionskostnaderna här i landet komma att nedbringas. De liberalas neutralitet ligger således enligt auktoritativt försäkran däri, att staten måste lämna sin medverkan till arbetsgivarernas kamp för erhållande av lägre arbetslöner till produktionskostnadernas nedbringande. Det är den s. k. neutraliteten sådan den förstås på det hållet.

Huru ha då liberalerna, det är ju också intressant, räddat principen? Det är också ett alldeles utomordentligt viktigt belägg på liberalernas praktiska grepp på denna sak. Socialministern har i propositionen pekat på, såsom han säger, att många arbetslösa förlorat förbindelsen med sina gamla yrken, och då taga de liberala utskottsledamöterna sig före att göra något riktigt fint av den saken genom att »rationellt» utforma den. Och den utformas rationellt på det sättet, att man sätter in en passus, att de, som inte ha möjlighet att komma tillbaka till yrket, skola utskiljas, om de skola kunna erhålla arbetslöshetsunderstöd! Herrar Ekman och Trygger hava sjungit en vacker duett, en härlig lovsång för det liberala förslagets klarhet och rättvisa. Vad betyder det, att de, som inte ha möjlighet att komma tillbaka till yrket skola utskiljas? Herr Möller har varit inne på denna sak. Det betyder, att vid t. ex. en arbetslöshetskår inom ett yrke på 5,000 personer, av vilka hälften eller 2,500 ha utsikt att komma tillbaka in i yrket, skola bara dessa 2,500 anses tillhöra yrket och de andra skola vara före detta arbetare inom yrket i fråga. Vilka 2,500 skola då vara före detta och vilka 2,500 skola anses tillhöra yrket? Herr Trygger anmärkte, att man icke kunde tala om godtycke, då man fick gå efter myndigheternas prövning i detta fall. Huru skall denna sak kunna rationellt prövas? Såvitt jag kan se, bör man lämpligast, om man vill vara opartisk, kasta krona och klave om, vem som skall komma tillbaka!

Jag skall nu icke längre uppehålla kammarens tid, men jag vill fästa uppmärksamheten på en sak, som herrarna brytt sig mycket litet om, nämligen andra delen av det i den socialdemokratiska reservationen framlagda förslaget. Vi föreslå retroaktivitet för de arbetslöshetsunderstöd, som nu hava innehållits. Jag ber att få fråga herrar liberaler, huru de skola kunna motsätta sig den saken, om de vilja vara konsekventa och logiska. De säga, att dessa arbetslösa böra ha understöd, så snart riksdagen fattat sitt beslut. Med vad rätt vilja de då undanhålla dessa samma arbetslösa understöd för den tid, som man nu suttit här och funderat på saken? Den bör väl icke de arbetslösa strängt taget betala för.

Jag ber således att få yrka bifall till den socialdemokratiska re-

Ang. arbetslöshets hjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)

reservationen, och jag ber att särskilt få fästa herrar liberalers uppmärksamhet på, att om det är på det sättet, att de verkligen vilja hjälpa i denna sak, ha de bara en väg att gå. En sammanjämkning torde vara alldeles omöjlig, sedan andra kammaren tagit den socialdemokratiska reservationen, om denna kammaren tager ett annat förslag. Vill således denna kammaren och särskilt de liberala talarna, som ju yrkat på, att hjälp skall lämnas, att det skall vara något allvar i detta deras uttalande, så kan jag icke förstå, att de ha mer än en väg att gå. Om deras förslag går igenom, så betyder det ju, att ingen hjälp kan lämnas de arbetslösa. Det anser jag vara ett ytterligare skäl, herr talman, för kammaren att antaga det förslag, till vilket jag förut yrkat bifall.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som under densamma infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade att i avseende på det under behandling varande utlåtandet framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen skulle godkännas; 3:o) att herr C. J. G. Swartz m. fl. vid utlåtandet fogade reservation skulle godkännas; samt 4:o), av herr *Winberg*, att den av herr *Molander* m. fl. i ämnet väckta motionen skulle bifallas.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående voteringen, och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av herr Lindblads m. fl. reservation.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av herr Swartz m. fl. reservation, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 30 antager godkännande av den utav herr A. C. Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av herr C. J. G. Swartz m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 62.

*Ang. arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt.
(Forts.)*

I följd härav uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;
Nej — 52.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående vattenledningsanläggning vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående efterskänkande av arvsskatt i samband med donation av Knut Andersson till Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion angående rätt för aktuarien i pensionsstyrelsen A. F. Ålund att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Ang. aktuarien A. F. Ålunds tjänstårsberäkning.

I en inom första kammaren av herr T. Julin väckt motion, nr 91, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte medgiva, att aktuarien hos pensionsstyrelsen Axel Fredrik Ålund finge för rätt till åtnjutande av med hans befattning förenade ålderstillägg respektive avlöningsförhöjningar äga på det sätt tillgodoräkna sin förutvarande tjänstgöring i tullverket, att han bleve i avlöningshänseende hos pensionsstyrelsen lika ställd, som han skulle varit vid samtidig befordran till likställd befattning hos generaltullstyrelsen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angiven orsak hemställt, att herr Julins förevarande motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

*Ang. aktua-
rien A. F.
Ålunds tjänst-
årsberäkning.
(Forts.)*

Herr **Julin**: Herr talman! Jag inser till fullo det nära nog löjliga uti att några ögonblick efter den storpolitiska debatt, som här ägt rum, då man haft att avgöra många tusendens öden, vädja till kammarens uppmärksamhet för en enda man. Men då jag anser denna enda man vara orättvist behandlad, måste jag här begära ordet och tala något till förmån för den motion, jag till hans förmån väckt.

Det gäller här en aktuarie i pensionsstyrelsen vid namn Ålund. Han hör till den kategori av dess bättre ej sällsynta tjänstemän, som ha begagnat sin fritid att studera, och hans studier ha krönts med framgång. Han har vid akademien avlagt juris kandidatexamen. Detta hände år 1917. Det säger sig självt, att en fattig tjänsteman, som offerar alla sina sparade slantar och sin lediga tid på studier för att komma fram, naturligtvis också sedan söker en befattning, där hans förvärvade kompetens, kan på lämpligt sätt göra sig gällande. Det gjorde också aktuarien Ålund. Han tillhörde nämligen den tiden tullverkets lokalstat såsom kammarskrivare, och vägen stod honom öppen att söka sig över till något av de centrala ämbetsverken. Närmast till hands låg då för honom att söka sig över till det centrala verk, varunder han sorterade, nämligen generaltullstyrelsen. Men det stod honom fritt att söka sig över till vilket som helst av de centrala ämbetsverken. När man studerar och avlagt examen, är det klart, att man skyndar sig att fortast möjligt söka sig dit, där man har utsikt att snabbast vinna befordran. Han ansåg, att han snabbast kunde vinna befordran i pensionsstyrelsen; sökte sig därför dit och fick en aktuarietjänst. Detta hände år 1920. Detta år var för tjänstemännen ett rätt betydelsefullt år. Den stora löneregleringsfrågan var just då uppe och man stod litet grand på gungande grund; man hade icke klart för sig, huru avlöningsförhållanden skulle gestalta sig i framtiden. Ålund kunde emellertid, där han satt på tullens kameralavdelning och sålunda fullt var inne i avlöningsbestämmelserna, tryggt lita till vad han visste, nämligen att om han sökte sig över till den centrala förvaltningen, han icke skulle komma att lida någon inkomstminskning; helt naturligt, då han skulle komma upp i en högre grad, där hans kompetens skulle göra sig gällande. Han stödde sig i det stycket på gällande avlöningsreglemente för generaltullstyrelsen. Emellertid visade det sig, att när han kom över till pensionsstyrelsen, han då kom att omedelbart lida minskning i sina inkomster. Jag ber herrarna observera, att han sökte befordran och fick sådan, och när han sedan kom över till den nya tjänsten, möttes han där av mindre avlöning än han hade, när han tjänstgjorde på tullverkets lokalstat. Det är klart, att han ansåg sig vara felaktigt behandlad och gick den väg, en tjänsteman i så fall har att gå. Han vände sig till högre instans och anförde klagomål. Han ville då åberopa de nya ålderstillägsbestämmelser, som inom tjänstemannakretsar äro kända under namnet 7-majkungörelsen. Kungörelsen av den 7 maj år 1920 innehåller utförliga bestämmelser, huru ålderstillägg skola beräknas. De äro samlade i tre punkter, och i detta fall hade man att tillämpa den andra punkten. Jag skall icke trötta herrarna med att gå igenom dessa punkter,

huru frestande det än kunde vara. Kungl. Maj:t hörde sig för, huru landet låg, hos vederbörande ämbetsverk och resultatet blev, att klagomålen ogillades. Han fick med andra ord besked från Kungl. Maj:t, att de gamla författningarna och den nytillkomna åldertilläggsförfattningen ej voro tillämpliga på honom.

Det är ju alldeles klart, att de nya ålderstilläggsbestämmelserna just skrivits för att undanröja tveksamhet rörande ålderstillägg. Man måste säga sig, att om alltså den nya författningen lika litet som de gamla kunde hjälpa honom till det ålderstillägg, till vilket han var berättigad för att icke lida inkomstminskning vid övergången till en ny tjänst, så föll det sig naturligt för honom att göra en ny aktion och försöka få frågan inför riksdagen. Han gick till Kungl. Maj:t och hemställde, huruvida ej Kungl. Maj:t, då billighetsskäl talade för, att rättvisa i detta fall skipades, ville hos riksdagen hemställa om bestämmelser i detta syfte. Då motionstiden här i kammaren utgick i januari, låg just denna fråga under utredning och man skulle ju då kunnat ha anledning att tro, att Kungl. Maj:t skulle behärta hans framställning, men man hade också naturligtvis grundad anledning att misstänka, att Kungl. Maj:t av formella skäl, vilka naturligtvis skulle åberopas av de myndigheter, som hördes, skulle ställa sig avvisande, ty man kunde ju icke begära, att Kungl. Maj:t i en fråga, som gällde en enda man, skulle ha alltför mycken tid över för att gnugga och kontrollera de utlåtanden, som kommo från myndigheterna. Jag ansåg därför, att jag genom en motion skulle kunna direkt draga frågan inför riksdagen, då jag för min del måste finna, att det låg alldeles klart, hur man i detta fall borde förfara.

Ålund var såsom tjänsteman på tullverkets lokalstat tillförsäkrad att, då han befordrades till det centrala verk, under vilket han närmast lydde, dels icke behöva lida inkomstminskning, dels få för ålderstilläggsberäkning räkna sig till godo viss del av sin tjänstgöring inom lokalförvaltningen. Han borde alltså i dubbel mening vara på den säkra sidan. Det visade sig sedan, att han icke sökte befordran till tullstyrelsen utan till ett annat centralt ämbetsverk. Jag vill i det sammanhanget betona, att tullverket och generaltullstyrelsen vid den tiden voro två skilda verk. Det var alltså icke så, att det gällde befordran inom eget verk, om han sökte till generaltullstyrelsen, utan det var precis samma förhållande, som sedan inträffade, när han sökte sig över till pensionsstyrelsen. Han hade alltså all anledning att göra sig räkning på, att han inom det nya verk, där han vann sin befordran, skulle få tillgodoräkna sig sina tjänsteår på tullverkets lokalstat, precis som om han sökt till generaltullstyrelsen. Där hade han kunnat åberopa klara verba, här kom han fram till samma resultat slutledningsvis.

Jag ansåg, att man borde lägga fram frågan inför riksdagen, då riksdagen var rätta instans att rätta till vad som felades. Till all olycka har emellertid statsutskottet underlåtit att göra någon som helst utredning i frågan, utan statsutskottet har — belastat som det är, tyvärr, med frågor och särskilt sådana av den räckvidd som den vi nyss

Ang. aktuarien A. F. Ålunds tjänstårsberäkning.

(Forts.)

Ang. aktua-
rien A. F.
Ålunds tjänst-
årsberäkning.
(Forts.)

behandlat — nöjt sig med att gå till den utredning, som Kungl. Maj:t åvägabragt i anledning av Ålunds nyssberörda framställning. Utskottet redogör i sitt betänkande — statsutskottets utlåtande nr 34, som vi nu behandla — för vad de olika myndigheterna sagt. Man har frågat pensionsstyrelsen, som ju var närmast till, och pensionsstyrelsen har sagt, att billighetsskäl tala för, att Ålund kommer i åtnjutande av sitt ålderstillägg. Pensionsstyrelsen gör dessutom ett positivt förslag, som jag för min del finner mindre lyckligt, men det är icke huvudsaken, utan huvudsaken är, att den ställer sig helt och hållet på Ålunds sida. Statskontoret har också tillfrågats och konstaterar, att det icke finns någon författningsföreskrift, att han skulle få denna förmån. Nej, tacka för det, då hade man aldrig behövt draga frågan så långt. Funnes en sådan författningsföreskrift, då vore ju saken klar och Kungl. Maj:t hade dömt i den för länge sedan. Men det var just, för att en sådan icke fanns, som han behövde gå till kungs och som jag fått gå till riksdagen för att begära dess hjälp för honom. Vidare säger statskontoret, precis som pensionsstyrelsen, att billighetsskäl tala för, att han borde få ålders-tillägg, men, säger statskontoret, Ålund har genom sin befordran från kammarskrivare i tullverket till aktuarie i pensionsstyrelsen otvivelaktigt kommit i en ekonomiskt gynnsammare ställning, än om han kvarstätt såsom kammarskrivare. Såvida icke detta är fel refererat från statskontorets yttrande, är det ren osanning. Jag har i min motion dragit fram siffror, som visa alldeles motsatta förhållandet, och jag måste säga, att visserligen är statsutskottet hårt belastat, men så mycket hade det väl ändå kunnat göra, att det undersökt, huruvida jag eller statskontoret haft rätt. Det var jag, som hade rätt.

Vidare vände sig Kungl. Maj:t till civilförvaltningens lönenämnd, som säger, att Ålund kunde omöjligen ha saknat kännedom om de verkningar hans ansökan att få komma in i pensionsstyrelsen och där vinna sin befordran skulle föra med sig. Ja, jag har alldeles nyss visat, att detta hände 1920, då allting flöt, och man med all sannolikhet kunde påräkna, att just ålderstilläggsbestämmelserna för hela statsförvaltningen skulle komma att läggas så, som de klart och tydligt voro utsagda i vissa avlöningsreglementen, isynnerhet generaltullstyrelsens, som Ålund närmast hade att hålla sig till. Jag finner alltså, att vad lönenämnden i detta fall anfört icke förtjänar något beaktande. Det påpekas vidare, att Ålund gått över till ett helt annat område av statsförvaltningen och därför inte kan göra sig räkning på att på detta område få tillgodoräkna sig sitt arbete på det gamla området. Annorlunda hade det ställt sig, om han sökt sig över till ett annat nytt område, nämligen generaltullstyrelsen. Jag upprepar ännu en gång, att på den tiden voro tullverket och generaltullstyrelsen två skilda verk, det ena ett lokalt förvaltande verk, det andra en central myndighet, alltså, som herrarna förstå, strängt skilda åt, så att man inte kunde såsom nu utan vidare komma över från det ena till det andra; enahanda förhållande existerade på många andra håll, exempelvis inom posten; postverket var ett verk, generalpoststyrelsen ett annat verk. Om nu Ålund i stället hade sökt

över till generaltullstyrelsen, så hade han kommit till ett helt annat verksamhetsområde, men då hade det funnits klara ord på, att han skulle få tillgodoräkna sig ålderstillägg. Varför skulle han då inte få det, när han gick till pensionsstyrelsen? Jo, det saknas bestämmelser, och det är sådana jag hemställt, att riksdagen skulle skaffa oss.

*Ang. aktua-
rien A. F.
Ålund's tjänst-
årsberäkning.
(Forts.)*

Sedan säger civilförvaltningens lönenämnd, att ett bifall till Ålund's hemställan skulle få de mest vittgående konsekvenser. Ja, det skulle vara av intresse att veta, vilka dessa vittgående konsekvenser skulle vara. Det skulle kunna hända, att om någon sökte sig över från en lokalstat till en central förvaltning, han skulle komma att få tillgodoräkna sig vissa tjänsteår inom lokalstaten, men jag tror, att den konsekvensen ha statsmakterna redan i de allra flesta fall tagit med 7-maj-kungörelsen av 1920. Varför de icke skulle taga dem för denne ensamme man, som blivit orätt behandlad, förstår jag icke.

Jag inser till fullo, att herrarna haft alldeles för mycket att läsa i dessa dagar för att kunna ägna en enda minut åt den lilla fråga jag här dragit fram, och det är beklagligt, att den skulle komma en dag som i dag, då det varit omöjligt att förmå någon att ens på mellantiderna taga del av ärendet, ty var och en har haft sin uppmärksamhet riktad på den stora frågan. Men då jag här tydligt visat, att vederbörandes hemställan om ett ålderstillägg är fullt motiverad och berättigad och står i fullaste samklang med gällande författning, fast det enligt Kungl. Maj:ts dekret icke direkt talas om honom och hans fall, måste jag säga, att jag icke kan komma ifrån att yrka bifall till min motion och därmed lämna kammaren en möjlighet att rätta till det fel, som statsutskottet här begått.

Jag hemställer alltså om bifall till motionen.

Herr andre vice talmannen: Mina herrar! Ni erinra er måhända, hurusom före år 1920 riksdagen år efter år fick möttaga en mängd kungl. propositioner och även icke så få motioner, vilka alla rörde sig om tjänstemäns lönetursberäkning eller ålderstillägg. Dessa propositioner och motioner voro så svåra att behandla och avgöra och de voro så många, att riksdagen blev fullkomligt uttråkad på dem och sade ifrån i en skrivelse till Kungl. Maj:t, att vi inte ville ha dem utan att Kungl. Maj:t måtte vara snäll och åstadkomma en lagstiftning, som klarerade dessa invecklade förhållanden, och där inte bestämda regler kunde fälla utslaget, själv avgöra desamma. Så skedde, och sedan dess ha vi Gud ske lov varit befriade från dessa frågor. Naturligtvis vill jag inte påstå, att inte i ett eller annat fall kunna yppa sig sådana omständigheter, som göra det berättigat för en motionär att fortfarande träda fram på detta område. Men den föregående ärade talaren, som tycks ha gjort det till sin politiska uppgift att i alla väder, i tjockt och tunt, i löst och fast, föra talan för den bäst stuerade och lyckligast lottade samhällsklassen i vårt land såväl som för enskilda medlemmar ur denna samhällsklass, han har här framlagt en motion, som efter min uppfattning saknar berättigande.

Ang. aktua-
rien A. F.
Alunds tjänst-
årsberäkning.
(Forts.)

Motionens innebörd är i själva verket den — om jag med få ord skall karakterisera den — att motionären säger: *Om* den ifrågavarande tjänstemannen tillhört ett visst annat ämbetsverk än det han tillhör och *om* han vunnit befordran i detta andra ämbetsverk, som han inte tillhör, så hade han sannolikt kommit i åtnjutande av en bättre lönetur än den han kommit i åtnjutande av inom pensionsstyrelsen. Ja, med sådana förutsättningar kan man ju komma till vilka resultat som helst! Som sagt, enligt min uppfattning finnes intet skäl för det yrkande motionären gjort. Statsutskottet har avstyrkt det, lönenämnden har ägnat det en synnerligen ingående uppmärksamhet och avstyrkt det, Kungl. Maj: t har avvisat detsamma, nu ha vi det här. Jag finner det icke lämpligt att ingå närmare på de saker, som framföras i motionen. Jag skall inskränka mig, herr förste vice talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Julin**: Ja, det är alldeles så, som andre vice talmannen säger, att riksdagen förut varit överlupen med dessa saker, men genom 7-maj-kungörelsen 1920 befriades riksdagen från ålderstilläggs-motioner. Men det kan ju inte hjälpas, säger han själv, att man kan tänka sig, att ändringar skulle behövas i vissa fall, att man skulle behöva rucka till några punkter, där inte 7-maj-kungörelsen är fullt tillräcklig. Och det är ett sådant fall, som jag dragit fram. Den är oberättigad, säger han. Ja, han får väl då också visa det. Han gör sig lustig över att motionen innehåller, att om vederbörande stannat inom tullverket och gått över till generaltullstyrelsen, hade hans lönetur blivit bättre än den nu blivit. Finns det någon rim och reson i det, att när han prövats lämplig att kunna användas på en högre post i annan statstjänst, han icke också skulle komma i åtnjutande av samma ålderstillägg, som han skulle ha fått, därest han stannat inom eget verk? Jag vädjar till kammaren att försöka rätta till detta genom att bifalla min motion.

Efter härmed slutad överläggning gjordes jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. före-
dragningslis-
tan för nästa
sammanträde.

Herr **Hederstierna** erhöll på begäran ordet och yttrade: I avseende å morgondagens föredragningslista ber jag att få yrka, att bland andra gången bordlagda ärenden först måtte upptagas första lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av väckta motioner rörande antagande av lag om anstånd för aktiebolaget Svenska lantmännens bank med betalning av gäld.

Herr **Larsson, Jacob:** För att förebygga varje möjligt missförstånd anser jag mig här vara skyldig meddela att från utskottsmajoritetens sida eller över huvud från utskottets sida icke uttalats någon åstundan i det syfte, som här blivit föreslaget, och att herr Hederstiernas förslag sålunda icke är framställt å utskottets vägnar utan å hans egna.

Ang. föredragningslistan för nästa sammanträde.
(Forts.)

Herr **Kvarnzelius:** Samma förslag, som gjorts av den ärade talaren på stockholmsbänken, gjordes i andra kammaren under förmiddagen beträffande samma ärende, men avvisades där. Jag kan för min del icke se, att tillräckliga skäl föreligga för att man här skulle kasta om ordningen och sätta en motion, som bygger på en kungl. proposition, framför den kungl. propositionens behandling i kamrarna. Jag vill med detta yrka avslag på herr Hederstiernas förslag.

Herr statsrådet **Nothin:** Jag kan inte neka till, att det var med en viss förvåning, som jag hörde herr Hederstiernas yrkande. Saken ligger ju till på följande sätt: Kungl. Maj:t har avlämnat en proposition, som avser att ordna upp Lantmannabankens affärsställning. Sedan har i anslutning till propositionen en enskild motionär kommit med förslag om moratorium för banken. Så vitt jag förstår, är den motionens behandling beroende helt och hållet på den genom propositionen väckta anslagsfrågan. Skulle så vara, att den kungl. propositionen och vad som i anknytning därtill är föreslaget icke vinner kammarens bifall, då hänger ju motionen om moratorium helt och hållet i luften. Det kan ju inte gärna tänkas, att man beviljar en enstaka gäldenär, varom det i detta fall dock är fråga, ett moratorium, utan att man dessförinnan gått in för något förslag eller någon plan huru det hela skall ordnas och avvecklas. Jag kan därför inte förstå annat än att huvudfrågan, nämligen den kungl. propositionen och vad som i samband med den är yrkat, först måste behandlas och avgöras och att riksdagen först därefter kan taga ställning till motionen.

Herr **Möller:** Herr vice talman! Jag skulle kunna avstå från att yttra mig. Det förefaller mig också vara en ganska egendomlig ordning, om man skulle behandla en i samband med en kungl. proposition väckt enskild motion, innan man behandlar huvudförslaget. Jag skall be att få yrka avslag på herr Hederstiernas väckta förslag. Jag vill tillägga, att saken har föga praktisk betydelse, då andra kammaren avvisat ett liknande förslag.

Herr **Hederstierna:** Den, som åtminstone har läst min reservation, där man utgår ifrån, att det torde behövas mera betänketid och mera utredning angående denna kungl. proposition och att man därför bör besluta ett moratorium nu för att sedermera längre fram kunna överväga den kungl. propositionen, måste ha fått fullt klart för sig, att det är alldeles nödvändigt, för att min reservation skall

*Ang. före-
dragningslis-
tän för nästa
sammanträde.*
(Forts.)

kunna få något beaktande och över huvud taget komma under kammararens prövning med någon verklig effekt, att första lagutskottets betänkande kommer före den kungl. propositionen. Annars ramlar hela *raison d'être* för min reservation och min ställning. Det synes mig vara en enkel gärd av lojalitet mot motionären och mig, att första lagutskottets betänkande kommer före statsutskottets.

Herr **Lindhagen**: Jag har alltid tyckt illa om krångel med propositionsordningen och hållit före, att ärendena böra komma till behandling i den ordning de kommit in, ty på det sättet skipas den bästa rättvisan. Det är också en alldeles ny parlamentarisk företeelse, att man begär, att ett ärende skall komma före ett annat, som det icke bort komma före enligt dagordningen, därför att »min reservation» skall få komma i förgrunden på något sätt. Det har jag aldrig förut hört sägas. Ja, herr talman, jag har fått vara med om, att motioner och reservationer av mig fått komma, när de kommit, och jag förbehåller mig, att precis samma princip skall tillämpas även då det gäller herr Hederstierna.

Herr **Trygger**: För min del kan jag icke finna annat, än att det är fullt berättigat, att ifrågakvarande motion behandlas först. När man skall bestämma ordningen för behandlingen av de båda betänkandena, är det väl naturligt, att man ser efter, vilken betydelse den ena frågan har för den andra. Moratoriet, beträffande vars lämplighet jag nu icke vill yttra mig, är en fråga för sig, men om det över huvud taget skall betyda någonting, så innebär det ett uppskov av beslutet angående den kungl. propositionen. Det innebär, att riksdagen skulle få tid på sig att närmare undersöka de faktiska förhållanden, som böra vara bestämmande, när det fattas beslut angående den kungl. propositionen och i anslutning därtill avgivna motioner. Då är det fullt logiskt och fullt överensstämmande med vad som annars är brukligt, att ett sådant ärende tages först. Moratoriet är i själva verket ingenting annat än en fråga, huruvida man omedelbart skall behandla den kungl. propositionen eller om man skall behandla den, först sedan man fått tid på sig att närmare undersöka bankens ställning.

Jag hemställer om bifall till herr Hederstiernas yrkande.

Herr **Hellberg**: Jag tycker, att man i detta fall driver formalismen alldeles orimligt långt, om man efter herr Lindhagens tillrådan skall följa den strikta ordningen och låta propositionen behandlas före den väckta motionen.

Alllesammans ha vi väl klart för oss, att vad som framkallat motionen om moratorium, är den ganska allmänna betänksamhet, som inom riksdagen råder gent emot det nödtvång, vill jag nästan säga, vari den försatts att fatta beslut i en sådan oerhört viktig fråga som denna utan att egentligen någon som helst utredning föreligger. Vi hava att engagera staten för ett tjugutal miljoner kronor, och de som satt sig mera

in i saken förmena, att om vi väl tagit det engagemanget, så kommer det att hava konsekvenser, som vi icke kunna överskåda. Inför en sådan situation tycker jag verkligen, att det minsta man kan begära är en smula rådrum för att skaffa nödig upplysning och nödig insikt i vad saken verkligen gäller. Jag för min del säger uppriktigt — och jag antar, att jag i det fallet har många meningsfränder — att det är alldeles orimligt begärt, att en folkrepresentation skall fatta beslut i en sådan fråga utan att veta mera om den, än vi i allmänhet göra.

Jag ber att få yrka bifall till herr Hederstiernas förslag.

Herr statsrådet **Thorsson**: Herr förste vice talman, mina herrar! Detta rör ju ett ärende, som måste lösas under morgondagen, om riksdagens beslut verkligen skall få någon praktisk betydelse. Jag kan icke förstå, hur det skall bliva möjligt att praktiskt ordna denna angelägenhet, om den uppfattningen skall genomdrivas, att man först tar upp frågan om moratoriets avgörande. Jag måste ansluta mig till statsrådet Nothins resonemang, att det här nog huvudsakligen gäller, huruvida staten vill satsa något bidrag till ordnande av ifrågavarande angelägenhet. Vill staten icke det, så kommer den andra frågan: är riksdagen beredd att för ett enda företag inskriva i vår lagstiftning ett stadgande med så vittgående följder, som ett moratorium faktiskt skulle få? Herrarna bruka väl inte vara så hastiga med att fatta beslut som på ett så avgörande sätt ingripa ändrande uti bestående lag, och jag måste verkligen fråga mig, om det skall bliva möjligt att ordna denna angelägenhet på ett praktiskt sätt, ifall första kammaren fattar beslut i moratoriefrågan först, men andra kammaren däremot icke. Hur skall då saken komma att ordnas?

Jag tror för min del, att det är lyckligast och bäst, att ärendena få behandlas i den ordning de, såvitt jag förstår, verkligen borde behandlas, och det innebär i detta fall, att propositionen får komma först.

Herr **Kvarnelius**: Herr förste vice talman! Jag kan instämma i allt vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade.

Det vill förefalla mig, som om herrarna förbisett, vad propositionens syfte är. Det är visst icke att rädda Lantmännens bank utan att rädda dem som äro intresserade i Lantmännens bank, insättare och låntagare. Genom ett moratorium för banken löses, såvitt jag förstår, icke denna uppgift. Under sådana förhållanden är det meningslöst att här göra gällande, att moratoriefrågan bör behandlas först och att i händelse av ett bifall till herr Fehrs motion den fråga, som är framlagd i den kungl. propositionen, icke skulle behöva avgöras under den närmaste tiden. Jag behöver endast erinra om alla dem, som hava hela sitt rörelsekapital placerat i girokonto i Lantmännens bank och som behöva lyfta pengar för sina löpande utgifter, för utbetalande av avlöningar o. s. v. Vad äro de betjänta med att banken fått ett moratorium, som berätt-

Ang. föredragningslistan för nästa sammanträde.
(Forts.)

Ang. före-
dragningslis-
tan för nästa
sammanträde.

(Forts.)

tigar den att icke utbetala fordringar, så att ingen kan få ut någonting?

Jag kan icke förstå, att det har något som helst intresse för staten, hur det går med Lantmännens bank. Den måste upphöra, såvitt jag kan bedöma. Ett moratorium för den löser icke den uppgift, som propositionen, såvitt jag kan finna, då jag studerat denna fråga, avser att lösa. Jag måste säga, att det är i högsta grad anmärkningsvärt, att det ådagalägges ett så livligt bankintresse här i riksdagen vid behandlingen av denna fråga.

Det är tydligt, att det inte går an att sätta sig ned och fundera en månad först, huruvida och vad som skall göras eller icke göras, ty när den månaden är tillända, då har med all säkerhet avgörandet av denna fråga upphört att hava något intresse. Då har kraschen redan inträtt. Det är min uppfattning, att läget är sådant. Därför måste jag finna det riktigt, att man icke tillmäter större betydelse åt den väckta motionen, och att den får behandlas, i vanlig ordning sedan beslut fattats om propositionen.

Herr **Rune**: Herr förste vice talman, mina herrar! Vi hörde nyss herr statsrådet och chefen för finansdepartementet säga oss, att vi icke bruka vara så raska att fatta beslut i en så stor och viktig fråga. Jag tycker, att det är underligt att från det hållet få höra en sådan reflexion. Jag hör icke till de äldre här, men jag har ändå varit med något över 20 riksdagar, och jag får säga, att jag icke minns, att Kungl. Maj:t förut av den svenska riksdagen begärt, att man utan utredning och så att säga på kommando skall anslå 15 miljoner kronor, utom de ekonomiska följer i övrigt, vilka sedan kunna följa. Jag tycker, att talet om att man icke bör vara rask med att fatta beslut inte är så synnerligen lämpligt från det hållet, varifrån det nu kom.

Förslaget om moratorium avser ju, att vi icke skola behöva fatta beslut så raskt. Då tycker jag, att man på statsrådsbänken borde vara angelägen om, att vi skola få det rådrum, som herr finansministern nyss syntes förstå, att vi verkligen böra hava.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till herr Hederstiernas yrkande.

Herr **Trygger**: Herr talman! Frågan är icke i dag, huruvida vi böra besluta moratorium eller icke, utan här är frågan, huruvida förslaget om moratorium skall behandlas före den kungl. propositionen.

Herr statsrådet sade, att den fråga det här gäller är, huruvida riksdagen vill satsa något. Ja, det är sant, att då vi komma till den kungl. propositionen, är den fråga, som skall avgöras, huruvida riksdagen vill satsa någonting. Men man brukar väl, när det är fråga om att satsa, undersöka det företag, i vilket man satsar, och se efter,

huruvida man placerar pengar lämpligt och till nytta eller om man kastar bort dem. De herrar, som vilja ha moratorium, stödjade sig just därpå, att den utredning, som föreligger, är så ofullständig, att den behöver kompletteras, och vill man ha en kompletterande utredning, finns intet annat medel än att bevilja moratorium under den tid, då denna utredning skall försiggå.

Herr Kvarnzelius hade någon insinuation om att det vore märkvärdigt, att bankintresset gör sig så livligt gällande i detta fall. Om den insinuationen skulle vara riktad mot mig, skall jag be att få avvisa den. För min del är jag principiellt mot moratorium, det vill jag tala om för herrarna. Jag önskar det icke för min personliga del. Jag anser, att ett moratorium, även om det kunde vara nyttigt i detta speciella fall, är en så äventyrlig åtgärd, att jag drar mig för att begagna mig därav. Jag är rädd, att det skall vara inkörsporren till flera dylika leges in casu och att rättssäkerheten på det sättet kan äventyras. Men trots att jag har denna uppfattning beträffande lämpligheten av ett moratorium i detta fall, är det min bestämda mening, att de, som föreslagit moratorium för att bereda möjlighet till en fullständigare utredning av frågan, äro fullkomligt berättigade att göra anspråk på att få sitt förslag behandlat före den kungl. propositionen.

Herr **Clason**: Jag skall icke alls yttra mig om frågan, huruvida ett moratorium i föreliggande fall är lämpligt eller icke. Men om man ser detta ärende rent sakligt, förefaller det mig vara uppenbart, att den frågan står i så nära sammanhang med den kungl. propositionen, att den helst borde hava behandlats tillsammans med denna i ett sammanhang. Det är nu vår riksdags former för utskottsbehandling, som gjort, att denna fråga, som är väckt i samband med den kungl. propositionen, blivit remitterad till ett annat utskott än det, som behandlat den kungl. propositionen. Hade det varit tillfälle därtill, förefaller det mig, som om propositionen och motionen borde hava behandlats av ett sammansatt stats- och lagutskott, så att vi fått ett gemensamt utlåtande över båda dessa frågor. Det har nu icke varit möjligt, men under sådana förhållanden anser jag, att det är fullkomligt i sin ordning, att riksdagen rättar till detta och låter den fråga först komma fram till avgörande, vilken, såvitt jag förstår, därest båda frågorna hade kommit i ett utlåtande, här ovillkorligen skulle hava tagits upp till avgörande först.

Jag ber med åberopande härav att få instämma i herr Hederstiernas yrkande.

Herr **Lindhagen**: När jag yttrade mig, var det inte alls för att taga position till den ena eller andra frågan. Nu ser jag, att debatten här i kväll egentligen rör sig om sakfrågan och att vi alltså skola avgöra en sakfråga i förväg genom beslutet i en formfråga. Då vill jag för min del säga, att vi, som icke vilja vara neutrala i detta

Ang. föredragningslistan för nästa sammanträde.
(Forts.)

Ang. före-
dragningslis-
tan för nästa
sammanträde.
(Forts.)

fall, anhålla, att saken får ha sin gång, såsom arbetsordningen föreskriver, och att var och en sedan, när vederbörande ärenden komma, röstar ja eller nej i de olika frågorna.

Det förefaller mig — och detta har även sagts mig under hand — som om förhållandet egentligen är det, att några ledamöter av kammaren vilja komma ifrån att giva sin åsikt till känna och på det sättet söka undandraga sig att bekänna kort. Detta ger mig, herr talman, så mycket större anledning att vidhålla mitt första yrkande.

Herr **Möller**: Herr vice talman! Jag vill endast tillåta mig att i korthet uttala min förvåning över den energi man sätter in för att visa tillmötesgående emot en motionär och några reservanter, ty saken kan icke hava någon som helst praktisk betydelse längre, sedan andra kammaren avslagit ett liknande yrkande. Man kan icke nå det syfte man velat nå genom att första kammaren fattar ett annat beslut än andra kammaren, och jag är verkligen förbluffad över att man tar så hårt i, som man gjort i denna sak.

Friherre **Adelswärd**: Jag blev verkligen ganska överraskad i går, när jag hörde, att formalismen var så stor, att man ovillkorligen ville följa den regeln, att ärendena skola upptagas i den ordning de inkomma på kammarens bord och att sålunda frågan om moratoriet skulle komma efter det själva sakfrågan behandlats. Det förefaller mig nämligen, som om det vore något naturligt, att därest ingen dylik form varit föreskriven och man hade fria händer vid bestämmandet av ordningen mellan de frågor, som här föreligga, ett ärende av den karaktär moratorieyrkandet har alldeles självfallet skulle hava upptagits före sakfrågan. Förslaget om moratorium avser ju i huvudsak att bereda möjlighet att skaffa ett rådrum för bedömande av själva sakfrågan, och under sådana förhållanden är det väl alldeles naturligt, att det borde behandlas först.

Nu är enligt mitt förmenande förhållandet sådant, att vare sig man i sakfrågan fattar beslut enligt den kungl. propositionen eller icke, det likväl är mycket önskvärt, att ett moratorium åstadkommes. Jag kan för min del icke förstå, varför man skall hålla så ivrigt på formerna i detta fall, när över huvud ett yrkande framställts om att moratoriefrågan skall upptagas först. Det förefaller nästan, som om de som äro så mycket emot att moratoriefrågan behandlas först skulle befara, att motionen i så fall möjligen skulle komma att bifallas, vilket ju emellertid i själva verket icke innebure något annat, än att det bereddades ett rådrum för att möjliggöra ett bedömande av frågan i sak. Ingen kan väl på allvar bestrida, att det vore önskvärt att få ett rådrum för att bedöma en fråga, som är så litet utredd, att väl sällan ett ärende har behandlats i riksdagen med en så ytterligt obetydlig och otillräcklig utredning som det nu föreliggande.

Herr finansministern vände saken på det sättet, att han fann det högst farligt och betänkligt att behandla en så viktig sak som frågan om moratorium så hastigt och med så ringa utredning. Ja, det är sant, att utredningen i den frågan icke är stor, men den är mindre farlig att besluta i än den större frågan, där det begäres anslag av tiotal miljoner kronor på en så oerhört ofullständig utredning.

Ang. föredragningslistan för nästa sammanträde.
(Forts.)

Jag får liksom andra talare säga, att det icke är meningen att här diskutera moratoriefrågan, men jag vill betona, att den framställning av moratoriets betydelse, som nyss lämnades av herr Kvarnzelius, är — det vågar jag påstå — alldeles oriktig.

Jag ber således att med frånseende av formerna — ty jag är ingen formalist — få yrka, att herr Hederstiernas förslag bifalles. Enligt mitt förmenande kan det i varje fall icke skada någon. Ingen kan hava någon olägenhet av att ett sådant förslag skulle komma att gå igenom, som i sig icke innebär någonting annat än beredande av en möjlighet att sakligt undersöka en viktig fråga, innan man beslutar om den.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att därunder yrkats dels, av herr *Hederstierna*, att kammaren skulle beträffande föredragningslistan till kammarens nästa sammanträde besluta, att första lagutskottets utlåtande nr 11 skulle uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden, dels ock att berörda yrkande skulle avslås.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å herr Hederstiernas ifrågavarande yrkande; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår herr Hederstiernas yrkande i avseende på uppförandet av första lagutskottets utlåtande nr 11 å föredragningslistan till kammarens nästa sammanträde, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles berörda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 56.

Efter föredragning av de vid aftonsammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 148—152, 165 och 184 till bankoutskottet, nr 153—156, 162, 164, 175, 176, 178, 179 och 185 till statsutskottet, nr 174 och 191 till jordbruksutskottet samt nr 207 till behandling av lagutskott.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10,53 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
